

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**ZÍSKÁVÁNÍ RESPONDENTŮ VE ZPRAVODAJSTVÍ
TELEVIZE SEZNAM BĚHEM PANDEMIE COVID-19**

Acquiring news sources in the TV Seznam during the COVID-19 Pandemic

Bakalářská diplomová práce

Berenika Dušková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Karel Páral, Ph.D.

Olomouc 2023

Obsah

1. Úvod	1
2. Teoretická část.....	3
2.1. Žurnalistika v krizových situacích	3
2.2. Mediální rutiny ve zpravodajství.....	5
2.3. Výběr zpráv	6
2.4. Respondenti v televizním zpravodajství	7
2.5. Zpravodajství Televize Seznam	9
2.6. Onemocnění covid -19	11
3. Metodologie	16
3.1. Nastolení výzkumných otázek.....	16
3.2. Kvalitativní výzkum	16
3.3. Rozhovor pomocí návodu	17
3.4. Výběr výzkumného vzorku	18
3.5. Medailony respondentů	18
4. Praktická část.....	20
4.1. Práce redakce.....	20
4.2. Témata reportáží	21
4.3. Struktura reportáží	21
4.4. Příběh v reportážích	22
4.5. Politická vyjádření v reportážích.....	26
4.6. Odborníci v reportážích.....	28
4.7. Využívání nových prvků v reportážích	30
5. Závěr.....	32
6. Zdroje	35
6.1. Seznam literatury.....	35
6.2. Online zdroje	36
7. Seznam obrázků	39
8. Seznam příloh k bakalářské diplomové práci	40

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom uvedené prameny a literaturu.

V dne

Berenika Dušková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu Mgr. et Mgr. Karlu Páralovi, Ph.D. za vedení práce, podnětné rady a odbornou pomoc, kterou mi poskytoval při zpracování mé bakalářské práce, a za čas, který mi věnoval. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří byli velice ochotní a vyhradili si i při svém náročném pracovním programu čas na rozhovor, bez něhož by práce nemohla vzniknout.

Abstrakt

Ve své práci se zaměřím na fungování zpravodajské redakce Televize Seznam během pandemie covid-19. Onemocnění ovlivnilo všechny aspekty života a novináři stáli před nelehkým úkolem – objektivně informovat o dění, zatímco i práce jich samotných se změnila. Proměnily se novinářské rutiny, témata zpravodajských reportáží i jejich tvorba. Cílem této práce je zjistit, jak se proměnil výskyt skupin respondentů v reportážích a popsat, jak se proměnily postupy při získávání zdrojů a podle jakých faktorů redakce respondenty vybírala.

Klíčová slova

Televize Seznam, Večerní zprávy, Seznam, pandemie, covid-19, Sars-CoV-2, koronavirus, novinář, redakce, redaktor, respondent, reportáž

Abstract

In my bachelor's thesis I will focus on the functioning of the newsroom of Televize Seznam during the covid-19 pandemic. The disease affected all aspects of life and journalists faced the challenging tasks of objectively reporting on events while adapting to changes in their own work. The journalistic routine, topics of the news reports and their creation all have been transformed. The aim of the thesis is to determine has changed groups of sources in reports. I also want to describe how journalists' approach to sourcing has changed and what factors played the most significant role in the newsroom.

Key words

Television Seznam, Seznam TV, Evening news, Seznam, pandemic, covid-19, Sars-CoV-2, coronavirus, journalist, newsroom, reporter, chief editor, respondent, resources, reportage

1. Úvod

Televizní zpravodajská relace poskytuje divákovi denní přehled o zásadních tématech, která „hýbou děním“. Obvykle zahrnují témata ekonomická, politická, zdravotní, sociální a zahraniční. S příchodem pandemie koronaviru Sars-CoV-2 se ale skladba zpravodajství proměnila. Naprostá většina reportáží vycházela z ústředního tématu – covid-19.

Zprávy o šíření nové nemoci se začaly objevovat koncem roku 2019, informace probouzely velkou nejistotu a spekulace. Dělo se tak i proto, že Čína situaci dlouho tajila a zprávy zkreslovala. Mezi lidmi panoval strach, nikdo nevěděl, jak se situace bude vyvíjet. Začátkem roku 2020 už se nákaza začala objevovat i v dalších státech. Zhruba v polovině ledna roku 2020 vědci zjistili, že jde o zcela novou nemoc, kterou způsobuje vir z kmene koronavirů. Stále ale nebylo jasné, jak se šíří, a hlavně jak nemoc léčit. Státy už přitom hlásily první zemřelé.

V České republice se onemocnění objevilo poprvé v březnu 2020 a řadu lidí zachvátila panika. I tady se virus rychle šířil a vláda začala zavádět preventivní opatření. Nemoc jako taková nebo opatření s ní související se dotýkala všech lidí bez ohledu na věk, vzdělání, zaměstnání nebo lokalitu, ve které žili. Týkala se všech aspektů života.

Zpravodajská témata přestala být rozmanitá, téměř veškeré příspěvky se týkaly nové nemoci. Novináři museli informovat o něčem, o čem sami neměli dostatek informací.

Získávání zdrojů je klíčovou součástí práce televizních zpravodajů. Bez dobrých zdrojů není možné vytvářet kvalitní a zpravodajské reportáže. Je ale potřeba rozlišit, které zdroje jsou relevantní. K nové situaci se náhle vyjadřovali lidé se zcela protichůdnými názory a redakce se rychle musely rozhodnout, jakým odborníkům budou důvěřovat a jaké informace prostřednictvím jejich sdělení šířit.

V televizním vysílání je získávání zdrojů ještě náročnější, protože novináři musí zajistit, aby byly informace představeny vizuálně atraktivním způsobem. Zároveň ale platila opatření, která omezovala stýkání lidí. Těmto pravidlům se musely přizpůsobit i redakce a začaly se proto objevovat dříve „zakazované“ formáty jako online nebo telefonické hovory. Tyto technologie výrazně zjednodušily a zrychlily práci redaktorů. Také umožnily, aby se ve vysílání objevili lidé, kteří by jinak nemohli, například z důvodu izolace kvůli nákaze.

V televizním zpravodajství se často využívá příběh na úvod, díky kterému novinář divákovi téma přiblíží. Tito „běžní lidé“ jsou pro reportáž klíčoví, mohli jsme to pozorovat například

v době často se měnících opatření proti šíření covidu-19. Redaktoři často natáčeli s obchodníky, restaurátory, učiteli nebo taxikáři.¹ Novináři připravovali takové reportáže několikrát týdně.

Kladu si za cíl zjistit, jak se proměnil výskyt zástupců těchto skupin respondentů. Zajímá mě také, zda se v souvislosti s tím proměnily postupy při hledání zmíněných respondentů a podle jakého klíče je redakce vybírala. Ať už jednotlivých lidí, jejich práce nebo podnikání se opatření dotkla a zda Televize Seznam reflektovala souhlasné i nesouhlasné postoje k nařízením. Zajímá mne také, jak redakce vybírala jednotlivé imunology, vakcinology a další odborníky, kteří se k pandemii vyjadřovali. Rovněž se chci zaměřit na to, jestli dávali v reportážích dostatečný prostor politikům ve vládě i v opozici, kritice vládních kroků a pokud se někteří objevovali ve vysílání častěji než jiní, chci zjistit proč.

Zpravodajská relace Televize Seznam se vysílala od ledna 2018 do prosince 2023. Více než polovina její existence tak byla ovlivněna pandemií covid-19. Redakci navíc tvořilo pouze asi dvacet až třicet členů. Pro účely výzkumu jsem oslovila šéfredaktora zpravodajské relace, dvě editorky, které se ve vysílání střídaly po týdnech, čtyři redaktory, zpravodajskou produkční a grafičku. Můj výzkum tedy zahrne rozhovory s devíti členy redakce Večerních zpráv.

Data sesbírám pomocí rozhovorů podle návodu. Stanovím si základní tematické okruhy, kterým se budu věnovat – proměna práce v redakci a struktury samotných reportáží a dále jednotlivě rozeberu skupiny respondentů, se kterými redaktoři nejčastěji natáčeli. Časový rámec mého výzkumu uzavírá zánik redakce jako celku.

¹ Reportáž ze dne 4. listopadu 2021 o zvažovaných opatřeních začíná příběhem restaurace Od Hanoi. Zdroj: Večerní zprávy Televize Seznam [online]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/drahe-hypoteky-prezident-uz-neni-na-jip-a-nakazenych-dal-pribyva-179613>

Reportáž ze dne 19. ledna 2022 o možném povinném očkování proti nemoci covid-19 začíná příběhem pana Daniela Ďuriše. Zdroj: Večerní zprávy Televize Seznam [online]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-ockovani-nebude-povinne-slevy-na-jizdne-a-rekordni-nakaza-v-cesku-i-ve-svete-186241>

Reportáž ze dne 27. ledna 2022 o změně protipandemických opatření začíná příběhem pana Michala Vydržela. Zdroj: Večerní zprávy Televize Seznam [online]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-zmeny-opatreni-napeti-na-ukrajine-a-hustota-dopravy-186883>

Reportáže ze dne 31. ledna 2022 o nových protipandemických opatřeních začíná popisem situace v kadeřnictví Hair studio Hoza Kořínek. Zdroj: Večerní zprávy Televize Seznam [online]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-nova-pravidla-scitani-skod-po-vichrici-a-utazene-kohoutky-187160>

Reportáž ze dne 2. února 2022 o změně v protipandemických opatřeních začíná popisem situace v restauraci U Veverky. Zdroj: Večerní zprávy Televize Seznam [online]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-rozvolnovani-v-cesku-67-tisic-nakazenych-a-rekonstrukce-po-tornadu-187354>

Reportáž ze dne 21. května 2022 o důsledcích protipandemických opatření na podnikatele začíná příběhem hospody U Hřebčince. Zdroj: Večerní zprávy Televize Seznam [online] Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-vesnicke-hospody-v-ohrozeni-silne-bourky-v-cesku-i-ve-svete-a-open-house-praha-203262>

2. Teoretická část

2.1. Žurnalistika v krizových situacích

Média, tedy novináři, informují o aktuálním dění. To zahrnuje i nečekané, mimořádné události. V takovém případě hovoříme o žurnalistice v krizových situacích. Média patří spolu s vládou, úřady, složkami integrovaného záchranného systému a obyvatelstvem mezi hlavní aktéry při komunikaci rizika (Vymětal, 2009, s. 69).

„Krizová situace je mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen: stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.“ (Sadílek, Pálková, Kalamár, 2019)

Podle Procházkové je krizová situace typ nouze. *„Vznik pohromy, která má dopady na chráněné zájmy společnosti, vyvolává narušení normálního života člověka a společnosti, tj. pro člověka v postiženém místě vzniká nouzová situace. Kritická situace (krize) je pak taková nouzová situace, při které jsou ohroženy prioritní hodnoty, zájmy nebo cíle státu.“* (Procházková, 2004, s. 6)

Pohromy jsou jevy, které působí na životy a zdraví lidí, majetek, životní prostředí, lidskou společnost i stát. Pandemie pak spadá mezi pohromy, které přímo narušují rovnováhu lidské společnosti. Je to defekt v lidské populaci. (tamtéž, s.2-5)

Covid-19 má výrazný dopad na celosvětové zdraví, ekonomiku, společnost a politiku. Onemocnění vyvolalo globální pandemii, která si vyžádala rychlou a koordinovanou reakci od vlád, zdravotnických institucí a obyvatelstva. Naplňuje tak výše uvedené definice krizové situace.

Novináři hrají důležitou roli v informování veřejnosti o vývoji situace, včetně šíření viru, opatřeních proti němu, vlivu na ekonomiku a společnost a účinnosti vakcín a také ve vyvracení dezinformací (Evropský parlament, 2020).

V případě pandemie covid-19 se informace měnily téměř každý den a novináři museli být schopni rychle reagovat na nové vývoje. Zároveň musí mít k dispozici kvalitní informační zdroje, aby bylo možné poskytnout veřejnosti aktuální a spolehlivé informace.

Odborník na etiku médií Jan Motal (Motal, NFNZ, 2020) ale upozorňuje, že česká mainstreamová média měla při pandemii tendenci dávat přednost aktuálnosti před ostatními hodnotami zprávy. Podle něj se projevuje tendence podléhat panice a nechat se vláčet

událostmi, než se jich aktivně zmocňovat a spoluutvářet je. Média byla podle Motala „ve službách státu“ zejména v prvních týdnech a měsících poté, co se v Česku objevili první nakažení a podílela se tak na nejistotě a zmatku ve společnosti.

Dalším faktorem, který ovlivňuje krizovou žurnalistiku, je komplexnost a objem informací, které je nutné zpracovat. V případě pandemie covid-19 se jedná o velké množství dat, statistik a epidemiologických údajů, které musí být správně interpretovány a prezentovány ve zpravodajství.

Studie Ortwina Renna a dalších autorů z roku 2007 pojmenovala hlavní výzvy, kterým novináři čelí v době krize:

- „*Informování prostřednictvím komplexního a přesného zpravodajství o vývoji krize,*
- *poskytování informací o rizicích pro veřejné zdraví tak, aby nedocházelo k vyvolání paniky,*
- *šíření vědeckých poznatků, překonávání nevědomosti,*
- *informování o nezbytných ochranných opatřeních a úpravách chování, udržení si funkce hlídacího psa i v době krize.*“ (European Journalism Observatory, 2020)

V kontextu pandemie covid-19 je rovněž důležité dbát na etické aspekty krizové žurnalistiky. Novináři musí být citliví k situaci a k lidem, kteří jsou přímo postiženi pandemií. Je důležité respektovat soukromí lidí a nešířit nepotvrzené informace, které by mohly vést k panice nebo dezinformacím. Před dezinformacemi varoval i stát a ve spolupráci s Centrem proti terorismu a hybridním hrozbám je sledoval a vyvracel.²

Novináři musí být také opatrní při výběru zdrojů a informací, aby zpravodajství bylo co nejvíce objektivní a spolehlivé. Již 15. března 2020, tedy dva týdny poté, co byl objeven první případ covidu-19 v České republice, vydalo Ministerstvo vnitra doporučení pro novináře, jak o nemoci informovat. Hned prvním bodem zmíněného doporučení je: „*Uvědomte si, že jako zástupci médií jste v krizových situacích nepostradatelní, máte velkou příležitost podpořit, stabilizovat emoce ve společnosti, máte vliv na konkrétní chování lidí.*“ (MV ČR, 2020) To dokládá nepostradatelnou roli médií a vysoké nároky na ně. V dokumentu je kromě jednotlivých doporučení k informování společnosti i apel na korektní přístup ke komunikaci s jednotlivými respondenty. Je důležité respektovat soukromí, možný psychický šok člověka a ocenit

² Například článek na webu Ministerstva vnitra *Koronavirus: Přehled hlavních dezinformačních sdělení*. [online] [cit. 20. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-sdeleni.aspx>

mimořádné pracovní i osobní nasazení profesí exponovaných při řešení krizové situace. Zásadní je samozřejmě držet se ověřených zdrojů v oblasti zdraví i hygieny. (MV ČR, 2020)

Mnoho novinářů má podle Vymětala jen rámcové nebo dílčí znalosti ze specifických oborů a o mimořádné situaci obvykle pojednává jakýkoliv dostupný novinář. Většina jich je totiž „univerzálních“ a k jednotlivým událostem jsou přiřazeni spíše na základě dostupnosti než podle specifických znalostí tematiky. Nezládnutí krizové však může mít bezprostřední i následné zdravotní, ekonomické, sociální a politické důsledky. (Vymětal, 2009, s. 11, 44-45)

V případě krize navíc média získávají důležitější roli v předávání informací. Průzkumy sledovanosti potvrdily³, že pandemie covid-19 posílila nejvíce televize, a to jako mimořádně významný zdroj informací, tak i jako způsob trávení volného času (Asociace televizních organizací, 2020).

2.2. Mediální rutiny ve zpravodajství

Mediální rutiny jsou základní mechanismy, které ovlivňují produkci a distribuci zpravodajství. Tyto rutiny jsou nezbytné pro vytvoření pravidelného a spolehlivého zpravodajského obsahu, mohou ale také vést k určité stereotypizaci a omezení objektivitě a rozmanitosti zpravodajského obsahu.

Neexistuje pouze jedna konkrétní definice mediálních rutin, jelikož různí autoři a badatelé mohou definovat mediální rutiny z různých perspektiv a kontextů. Mediální rutiny jsou širokým pojmem, který zahrnuje různé způsoby, jak média vybírají, prezentují a interpretují informace a jak tím ovlivňují veřejné vnímání různých témat. Různé definice mediálních rutin se však často překrývají a mají společné prvky, jako například opakovanost, konzistentnost, selektivita a stereotypizace zpravodajství. „*Mezi rutiny patří zaběhlé způsoby výběru událostí, opakující se praktiky sběru informací a prezentace zpravodajských příběhů.*” (Trampota, 2006, s. 55-56)

V rámci televizního zpravodajství se většina mediálních rutin týká organizace a prezentace zpravodajských příběhů.

³ Podle dat Asociace televizních organizací, které pro ni dodává Nielsen Admosphere, prudce narostla denní sledovanost televize už od 10. března 2020, kdy vláda vyhlásila jedny z prvních opatření.

Když redaktoři připravují reportáž, obvykle začínají hledáním zdrojů a informací. Poté se tato data musí zpracovat a posoudit jejich důvěryhodnost a relevanci. Po této fázi následuje vytvoření scénáře pro prezentaci zpravodajského příběhu.

Editor musí rozhodnout, které zpravodajské příběhy budou prezentovány a v jakém pořadí, aby se zajistilo, že je zpravodajská relace vyvážená a objektivní. Kromě toho musí být příběhy prezentovány v souladu s vnitřními standardy stanice, což zahrnuje například délku příběhu, grafiku a případné doprovodné materiály.

V neposlední řadě jsou mediální rutiny důležité i v procesu distribuce zpravodajského obsahu. Televizní stanice musí zabezpečit přesné časy vysílání a zajistit dostatečné prostředky pro prezentaci zpravodajského obsahu, jako jsou kamerové týmy a technická zařízení.

Celkově jsou mediální rutiny klíčové pro úspěšnou produkci televizního zpravodajství. Zároveň je však důležité udržovat si vědomí o jejich omezeních a potenciálních vlivu na objektivitu a rozmanitost zpravodajského obsahu.

Jednotlivé reportáže ve Večerních zprávách Televize Seznam měly obvykle dvě, maximálně tři minuty. Na jejich výrobě se kromě členů redakce podíleli kameramani a střihači. Úroveň a kvalita výsledné reportáže vždy závisí na vzájemném respektu a úzké spolupráci redaktora s kameramanem a střihačem, kteří se na tvorbě podíleli (Lokšík In Osvaldová, 2000, s. 98).

2.3. Výběr zpráv

Neexistuje jeden konkrétní návod na to, co je zpráva a co ne. Každá redakce má jiné vnitřní mechanismy a pravidla pro výběr zpráv.

„Událost má větší šanci stát se součástí zpravodajství, pokud koresponduje s organizačními a kulturními kritérii dané společnosti, probíhá v aktuálním a krátkém časovém intervalu a kopíruje periodicitu médií, je jasná a jednoznačná, tím pádem pro autora dobře uchopitelná a pro publika na první kontakt srozumitelná, je intenzivní, výjimečná nebo nečekaná, má kulturně blízko k divákům, čtenářům a posluchačům, k prostředí, kde žijí a k hodnotám, které chápou a sami považují za základní a pro existenci společenství za důležité.“ (Osvaldová, 2020, s. 23)

„Novinář každodenně bere informace, s nimiž je obeznána jen malá skupina lidí, a sdělí je početnému publiku. Odvolává se přitom na rozhodnutí o veřejném zájmu a důvěryhodnosti zdrojů.“ (Burns, 2004, s. 77)

Ve sledovaném období pandemie se výběr témat Večerních Zpráv Televize Seznam proměnil. Naprostou většinu zpráv určovala zejména právě koronavirová situace a vládní opatření před šířením viru Sars-CoV-2. Zásadním zdrojem informací je ve většině redakcí, včetně Televize Seznam, Česká tisková tisková kancelář. V době pandemie bylo také běžnou rutinou sledování statistik na webu ministerstva zdravotnictví, zejména „<https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>” nebo informace vlády na „<https://covid.gov.cz/>”. Zmíněné weby zveřejňovaly základní informace o vývoji situace. Témata příspěvků vycházela i z prohlášení členů vlády, která zazněla na tiskových konferencích a brífincích nebo na sociálních sítích.

Řada příspěvků vznikla také běžným pozorováním situace. *„K nápadu může vést něco, čeho si novinář všiml cestou do práce, co četl někde jinde nebo vyslechl při rozhovoru na večírku.“* (Burns, 2004, s. 65)

2.4. Respondenti v televizním zpravodajství

Respondenti v televizním zpravodajství jsou klíčovými osobami pro přenos informací a událostí z různých míst a situací. Tvoří základ kvalitní reportáže, poskytují názory z míst a situací, jejichž účastníky jsou.

Různí autoři se snažili odhalit, jaká jsou rozhodující kritéria pro konečné využití zdroje:

- *„Předchozí vhodnost zdroje,*
- *produktivita zdroje,*
- *spolehlivost,*
- *důvěryhodnost,*
- *autorita,*
- *schopnost vyjadřování.“* (Gans, 1980 in Trampota, 2006, s. 86)

Televizní zpravodajství je oproti jiným formám zpravodajství typické zejména kombinací audiovizuálního obsahu, kterým musí zaujmout, a omezeným časem, který na to má. A výběr respondentů je o to náročnější, jelikož je potřeba, aby poskytli své vyjádření na kameru –

ačkoliv v průběhu pandemie se od tohoto požadavku začalo upouštět a rozvinuly se rozhovory přes online platformy jako Skype apod., případně telefonické rozhovory.

K řadě témat je nutné také politické stanovisko, jinak tomu nebylo ani v reportážích o covid-19, zejména pak o opatřeních, která vláda zaváděla proti šíření nemoci. Mimo obvyklé způsoby získávání politických vyjádření se rozmohla i komunikace přes sociální sítě. Novináři pracují se sociálními sítěmi prakticky od jejich vzniku, nicméně během pandemie covid-19 byl tlak na rychlost extrémně intenzivní jak pro novináře, tak politiky, a proto komunikace přes sociální sítě zintenzivnila. Velká část politiků zveřejňuje na sociální sítě i oficiální stanoviska.

V televizním zpravodajství se v období pandemie nejčastěji vyskytovaly tři typy respondentů – politici, odborníci a „laici“. Odborníci jsou zpravidla zástupci různých oblastí, například, právníci, ekonomové, psychologové a další, kteří jsou přizváni ke komentování konkrétních témat a poskytují na ně svůj odborný pohled. Laici jsou pak běžní lidé, které redakce osloví v případě, že chce získat názory, zkušenosti nebo svědectví těchto lidí o událostech, které se staly, stále dějí nebo stanou a dá se předpokládat, že je ovlivní. Jejich příběh se často využívá na úvod, novinář tak divákovi téma snáze přiblíží. Na konkrétním příběhu ukáže, jak problém člověka ovlivnil a proč je dané téma vůbec tématem. V běžném tempu zpravodajství se takoví lidé hledají obvykle jeden až dva dny předem, výjimkou ale není ani když redaktor osloví respondenta s tím, že daný rozhovor musí proběhnout v příštích hodinách a jeho výpověď následně využije do reportáže, jež se vysílá daný den.

Jací respondenti se do reportáže dostanou pak přímo ovlivňuje její celkové vyznění a vliv na diváka. Na výběr respondentů se proto zaměřilo i několik výzkumníků. „*Jak je zřejmé z prvních výzkumů sociologie zdrojů, snadnější přístup do zpravodajských obsahů mají institucionální zdroje.*“ (Trampota, 2006, s. 84). Na tento aspekt při výběru respondentů se zaměřím v praktické části.

Tomu, z jaké instituce zdroje a respondenti pochází, se věnuje už první empirický výzkum zpravodajských zdrojů z roku 1973 *Reporters and Officials: The Organizations and Politics of Newsmaking*, který provedl Leon Sigal. Tehdy zjistil, že více než polovina veškerých uvedených zdrojů deníků *New York Times* a *Washington Post* byli američtí vládní úředníci (1973, s. 641 in Trampota, 2006, s. 79). Podle Trampoty se navíc ukazuje, že novináři mají tendenci používat stále stejné, již osvědčené zdroje. Hlavním důvodem je, že jsou spolehliví, umí komunikovat s médii a vyjadřovat se požadovaným způsobem.

Média a zdroje jsou na sobě vzájemně závislí. Novináři potřebují informace a vyjádření od zdrojů, zatímco zdroje se chtějí stávat součástí zpravodajských příspěvků a prosazovat skrze ně své názory a postoje. Dominantní roli má ve vztahu novinář. *„At' už jde o jakoukoliv událost, zdroje se mohou jen nabízet k dispozici, jsou to vždy novináři, kteří rozhodují o jejich vhodnosti.“* (Gans, 1980, s. 239 in Trampota, 2006, s. 88)

Vymětal rozlišuje lidi – zdroje podle vnímané důvěryhodnosti do tří skupin:

- „vysoká důvěryhodnost – zdravotníci, vědci, učitelé, poradní skupiny, bezpečnostní pracovníci,
 - středné – média, aktivisté,
 - nízká – průmysl, placení externí konzultanti“.
- (Vymětal, 2009, s. 56)

2.5. Zpravodajství Televize Seznam

Televize Seznam je soukromé médium spadající pod firmu Seznam.cz patřící Ivu Lukačovičovi. Nabízí celoplošné vysílání na území České republiky. Vysílání zahájila roku 2018 a hned od prvního dne měla vlastní zpravodajství.

Seznam Zprávy vznikly roku 2016, cílem tehdy bylo vytvářet rychlé zprávy zejména ve video formátu, který bude doplňovaný textem. Seznam vytvářel několik hodin vlastního videoobsahu denně a na webu Stream.cz byl další obrovský archiv předtočených pořadů. (Cyprich, s. 1 a Seznam Zprávy, 2018) Odstartovala tedy Televize Seznam, vysílání spustila 12. ledna 2018. Nově vzniklá stanice se chtěla srovnávat s kanálem ČT24.

Většinu obsahu vytvářela redakce Seznam Zpráv, šlo zejména o zpravodajství a publicistiku. Náklady ale byly extrémně vysoké. V září 2019 se redakce rozdělila na dva samostatné týmy – Seznam Zprávy a Televize Seznam. (Cyprich, s. 1) Složení obsahu se proměňovalo, autorské zpravodajské a publicistické pořady postupně nahrazovaly filmy, seriály a další zábavní obsah. Hlavní zpravodajskou relací byly Večerní zprávy. Ty se odvysílaly naposledy 23. 12. 2022 a tím dnem redakce zpravodajství Televize Seznam zanikla. Od té doby kanál nevysílá žádný zpravodajský formát.

V popisované době pandemie covid-19 se fungování lidí v redakci proměňovalo. Zpočátku se editoři a reportéři rozdělili na dva týmy, které se po týdnech střídali. Takový systém fungoval

několik měsíců, na přelomu podzimu a zimy 2019 se už ale týmy postupně začaly míchat a spojovat, neboť takový systém už nebyl udržitelný.

Editorské pozice zastávali až do začátku roku 2020 pouze dva lidé – šéfredaktor Pavel Cyprich a Aneta Vebrová. Oba se kromě vysílání starali i o celkové fungování redakce. Začátkem roku 2020 začaly Večerní zprávy Televize Seznam vysílat i o víkendech a do redakce proto nastoupili i další dva editoři, respektive editorky, Nela Vejvodová a Tereza Chlubná. Editorky se střídaly v týdenních cyklech, kdy měly vysílání na starosti. Rozhodovaly, co bude daný den ve vysílání a zodpovídaly za všechny příspěvky. Téma přidělily redaktorovi a konzultovaly s ním, jakou formou jej zpracuje a jací respondenti v příspěvku zazní, aby byla zajištěna nestrannost, přesnost a vyváženost. Příspěvek v textové formě pak zeditovaly a zkontrolovaly jeho obsahovou, faktickou správnost a přesnost. Teprve poté redaktor se stříhačem příspěvek zpracoval do výsledné podoby. Editor pak reportáž znovu zkontroloval a ručil za ni.

Editorovi v úkolech částečně pomáhal koeditor. Jeho role spočívala hlavně v pomoci při plánování a kontrole dodaných příspěvků. Dohlížel zejména na obrazovou a zvukovou správnost sestříhaných příspěvků.

Samotné reportáže pak vytvářeli reportéři a redaktoři. Ještě před nástupem pandemie covid-19 byl rozdíl v jejich práci patrný. Redaktoři měli více zkušeností a pracovali spíše na dlouhodobějších reportážích, na kterých pracovali několik dní a obvykle v nich byla tematická kontinuita. Reportéři byli pracovně juniornější a vytvářeli hlavně takzvaný zpravodajský aktuál.⁴ V redakci Televize Seznam byli tři redaktoři a deset reportérů (číslo k prosinci 2022, počet reportérů se v průběhu let proměňoval). Ve všední dny pracovalo obvykle asi šest až devět redaktorů a reportérů, o víkendu jeden až dva. Při zpracovávání témat o covid-19 se ale role redaktora a reportéra v podstatě sjednotila, proto budu užívat souhrnné označení „redaktor“.

Redaktor televizního zpravodajství je zodpovědný za tvorbu samotné reportáže. Podle Trampoty je základním předpokladem k práci reportéra umět rychle vyhledávat, sbírat a zpracovávat informace (Trampota, 2006, s. 48-52). Měl by proto průběžně sledovat zprávy a orientovat se v tématech, která „hýbou děním“. Měl by vědět, kde si rychle a spolehlivě doplnit nebo ověřit dílčí informace a souvislosti nebo jaké odborníky k tématu oslovit. Získané informace musí být schopný zanalyzovat tak, aby mohl vytvořit relevantní a kvalitní

⁴ Zpravodajský aktuál je v novinářské praxi označení pro výběr z každodenních událostí. Zpravidla takové téma redaktor kompletně zpracuje během jednoho dne.

zpravodajský příspěvek vzdělání, ale stává se jím jeho přístup k informačním zdrojům a bohaté spektrum osobních kontaktů z oblasti, kterou se zabývá. (tamtéž, s. 49)

S trvající pandemií koronaviru v redakci Televize Seznam vznikla nová pozice takzvané zpravodajské produkce. Zastávala ji Denisa Dvořáková a jejím hlavním úkolem byla pomoc s vyhledáváním respondentů. Redaktor totiž obvykle do reportáže potřeboval i příběh na úvod, tedy respondenta, který přiblíží problematiku divákům před obrazovkami. Obvykle se jednalo o lidi, kterých se dotýkala konkrétní vládní opatření, například provozovatele služeb nebo majitele obchodů.

Nezbytnými členy redakce byli moderátoři. Ti provázeli celým vysíláním zpravodajské relace a uváděli jednotlivé zpravodajské příspěvky. V redakci se jich střídalo celkem šest, někteří z nich pracovali střídavě jako moderátor a redaktor. V praktické části své práce se ale moderátorům nebudu blíže věnovat, protože na tvorbě samotných reportáží se nepodíleli.

Večerní zprávy Televize Seznam zahrnovaly i sportovní zpravodajství. Sportovní zpravodajství připravoval jeden redaktor. Našel témata, zpracoval je do příspěvku a večer sportovní relaci i moderoval. V činnosti se střídali Kryštof Kousal a Adam Kuřica. Ani těm se ale nebudu v praktické části práce věnovat, jelikož pracovali pouze s materiály ze zpravodajských agentur.

Jelikož televizní zpravodajství předává informace audiovizuální formou, je potřeba diváka zaujmout i obrazově. Obraz je zároveň forma, jakou lze předat nebo doplnit informace. V redakci zpravodajství Televize Seznam proto působil i grafik. V době covidu vytvářel zejména grafické zpracování informací o počtu nemocných, očkovaných nebo o aktuálních opatřeních.⁵

2.6. Onemocnění covid -19

V této bakalářské práci se budu zabývat televizními reportážemi, které byly uvedené v rámci relace Večerní zprávy Televize Seznam. Jak z názvu práce vyplývá, zaměřím se specificky na reportáže týkající se covid-19. Nejprve je tedy důležité věnovat se tomuto onemocnění.

⁵ Pomocí piktogramů vyznačil například to, že podmínkou pro vstup do restauračního zařízení je očkování nebo laboratorně provedený PCR test. Práci grafika se dále budu věnovat v kapitole 4.7. *Využívání nových prvků v reportážích.*

Koncem roku 2019 se začaly šířit zprávy o lidech, kteří v Číně trpí zápalem plic nejasného původu. První oficiální případy ohlásil Wu-chan, hlavní město čínské provincie Chu-pej. Kdo a kdy přesně byl první nakažený, se dodnes přesně neví. Čína informace utajovala, podle některých tamních lékařů to ale bylo 17. listopadu 2019, podle jiných ještě dříve (ČT24, 2021).

„Onemocnění se objevilo u lidí, kteří pracovali nebo navštívili trh, kde jsou prodávány živé ryby, mořské plody, kuřata, netopýři, svišti, ptáci a jiné živočišné produkty, a kde jsou i zpracovávány a konzumovány. Počáteční ohnisko ve Wu-chanu se rychle rozšířilo a ovlivnilo další části Číny.” Světová zdravotnická organizace 5. ledna 2020 napsala, že probíhá identifikace patogenu a sledování příčiny a nařídila čínským lékařům, aby průvodce nemoci izolovali (WHO, 2020). To se podařilo a výsledky sekvence přijala WHO 12. ledna 2020.

Odborníci zjistili, že jde o zcela nový typ viru SARS-CoV-2. Ten způsobuje onemocnění covid-19.

Nákaza se postupně šířila mimo Čínu, první takový případ ohlásilo Thajsko 13. ledna 2020. Do Číny se vydali i odborníci ze Světové zdravotnické organizace a 22. ledna oznámili, že existují důkazy o přenosu z člověka na člověka. Tým odborníků také informoval generálního ředitele organizace, že virus představuje globální stav zdravotní nouze (Public Health Emergency of International Concern). Ten byl oficiálně vyhlášen 30. ledna. Tou dobou hlásilo potvrzené případy nakažených 18 států světa. Covid-19 se rychle rozšířil po celém světě, a to díky snadnému přenosu kapénkami.

Symptomy onemocnění se projevují vysokou teplotou, suchým kašlem, únava, ztrátou chuti a čichu, bolestí svalů a hlavy a krčními bolestmi. Tyto projevy se ale mnohdy objevily až po několika dnech nákazy a mezitím tak nakažený nevědomě virus šířil. Průběh onemocnění se výrazně lišil, záviselo na věku a zdravotním stavu pacienta.

První případ covidu-19 v České republice byl potvrzen 1. března 2020. Jednalo se o ženu, která se vrátila z Itálie a později bylo zjištěno, že se nakazila právě tam. I v České republice se nemoc rychle šířila a vláda proto zaváděla opatření, která měla omezit šíření nákazy. 12. března 2020 byla oznámena uzávěra všech škol v České republice. Dne 14. března byla vládou uzavřena většina obchodů s výjimkou potravinářských a lékárenských zařízení. Od 16. března byly uzavřeny také kadeřnictví, kosmetické salony, bazény, posilovny. 23. března byla uzavřena hranice republiky pro cestující s výjimkou kamionů a osob s trvalým pobytem v ČR. Dne 24. března byly zavřeny restaurace, bary, kavárny a další podobné provozy. Fungovaly tak už jen obchody s potravinami a lékárny. V průběhu dubna byla postupně zavedena povinnost nosit

roušky v uzavřených prostorech a na veřejnosti, také bylo zakázáno shromažďování více než dvou lidí s výjimkou členů jedné domácnosti. Vláda zakazovala i konání hromadných akcí. Ty byly v průběhu času zakázané úplně, nebo povolené pouze akce venkovní, či s omezeným počtem účastníků.

Předsedou vlády byl Andrej Babiš⁶ a téměř denně se konaly tiskové konference, na kterých premiér a ministři oznamovali nová opatření a informovali o celkové situaci. Opatření ale často vyhlášovali s minimálním předstihem, proto se stávalo, že odpoledne oznámili nová opatření, jejichž účinnost platila hned následující den, a tiskové konference navíc neměly pravidelný čas konání.

Opatření byla postupně uvolňována od konce dubna 2020 a později opětovně zaváděna. Uzavíraly a otevíraly se obchody a různé provozovny služeb, omezoval se počet zákazníků v nich, měnila se otevírací doba. Zaváděly se i různé podmínky prodeje, například provozovny stravovacích služeb jednu dobu mohly vydávat jídlo a nápoje pouze s sebou.⁷

Omezoval se i volný pohyb osob, například v březnu 2021 vláda Andreje Babiše omezila pohyb na nezbytné minimum. „*Opustit bydliště bude možné jen v přesně specifikovaných případech, například z důvodu cesty do zaměstnání či podnikání, nezbytných cest za rodinou a blízkými či cest na nákupy potravin a základních potřeb, léčiv či potřeb pro zvířata, cest k lékaři nebo za účelem vyřízení neodkladných úředních záležitostí nebo na poštu. Povoleny jsou samozřejmě i služební pochůzky policistů či strážníků, lékařů či sociálních pracovníků, ale také třeba individuální vycházky do parků či do přírody.*” (Vláda České republiky, 2020)

Život v Česku zásadně ovlivňovala nařízení, která omezovala setkávání, stanovovala podmínky vstupu do vnitřních prostor, jako jsou obchody nebo provozovny, ale také povinná ochrana dýchacích cest a testování na covid-19. První týdny a měsíce po výskytu onemocnění nebyly v Česku roušky a respirátory téměř k dispozici, a tak stačila ochrana látkovou rouškou. Tyto roušky často lidé šili sami z běžných látek, nebo dokonce starých triček. Tuto ochranu však později nahradila povinnost nosit chirurgickou roušku nebo respirátory. Příkladem chaotické komunikaci vlády s veřejností je neřízení z února 2021, podle nějž bylo možno nahradit

⁶ Vláda je vrcholným orgánem výkonné moci, skládá se z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů. Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně. Premiér Andrej Babiš skončil ve funkci 17. prosince 2021. Následně post premiéra převzal Petr Fiala.

⁷ Usnesení vlády ze dne 14. prosince 2020 s účinností od 18. prosince 2020 zakazovalo přítomnost veřejnosti v provozovnách stravovacích služeb; koncerty a jiná hudební, divadelní, filmová a jiná umělecká představení včetně cirkusů a varieté s přítomností diváků; poskytování ubytovacích služeb a další. [cit. 20. 4. 2023]
Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/maloobchod-a-sluzby-1332.pdf>

respirátor třídy FFP2 dvěma rouškami na sobě. To se později ukázalo jako chyba způsobená špatným překladem. Kromě způsobu ochrany dýchacích cest se měnila pravidla i pro její nošení. Byla povinná všude mimo bydliště, tedy i venku. Později vláda připustila výjimku v případě, že se v blízkosti osoby nevyskytuje další člověk, například při vycházce v přírodě. Při dalším rozvolňování už roušky zůstaly povinné při jízdě hromadnou dopravou a v uzavřených prostorách, kam spadaly také školy nebo pracoviště. I tam později pravidla připouštěla výjimky, kupříkladu pokud měl zaměstnanec stálé pracovní místo, které bylo vzdálené od ostatních lidí. Stejně jako jiná opatření, i pravidla nošení roušek se často měnila, rušila a opětovně zaváděla.

V průběhu pandemie covidu-19 hrály testy klíčovou roli při diagnostikování nákazy a monitorování šíření viru v populaci. V České republice byly k dispozici různé typy testů, především PCR testy, ale také antigenní testy, které se postupně stávaly více dostupnými. V rámci opatření bylo často stanoveno povinné testování, například při vstupu do země pro cestující z rizikových zemí, pro zaměstnance firem, kteří museli být v karanténě, nebo pro pacienty v nemocnicích.

Negativní výsledek testu byl často vyžadován jako podmínka vstupu na místa jako jsou sociální zařízení, provozovny služeb (kadeřnictví, kosmetické salony apod.), restaurační zařízení (hospody, kavárny nebo bary), sportoviště (fitness centra, bazény a další), hromadné akce (včetně kin nebo divadelních představení) a některé obchody. Test tak byl v podstatě vstupenkou například na koncert. V některých obdobích bylo pro cestování do jiných zemí nutné prokázat negativní výsledek testu covid-19. Počet testování se v průběhu pandemie zvyšoval, aby se zvládlo testování co největšího množství lidí.

Téměř okamžitě po sekvenování viru covid-19 začali světoví vědci pracovat na vakcíně. Výzkum a vývoj vakcín se zrychlil díky obrovskému tlaku a finanční podpoře ze strany vlád a nadací po celém světě, aby bylo možné v co nejkratším čase vyvinout účinnou vakcínu proti pandemii. Vývoj vakcín byl možný díky rychlému pokroku v oblasti genového inženýrství a moderním technologiím, které umožnily rychlé identifikování a studium nového viru. Vědci se zaměřovali na různé způsoby vytváření imunity, jako jsou mRNA vakcíny, vakcíny na bázi viru, adenovirové vakcíny a další.

První vakcína proti covidu-19, Comirnaty od společností Pfizer-BioNTech, byla schválena a používána v klinické praxi už v prosinci 2020. Od té doby byly schváleny další vakcíny a probíhá jejich masové očkování po celém světě. V České republice se začalo očkovat proti

covidu-19 27. prosince 2020 vakcínou Comirnaty od společnosti Pfizer-BioNTech. V současné době jsou v Česku k dispozici čtyři vakcíny: Comirnaty, Moderna, AstraZeneca a Johnson & Johnson.

V první fázi očkování byly prioritně očkovány nejzranitelnější skupiny obyvatel, tedy lidé starší 80 let a zdravotničtí pracovníci. Následovaly další skupiny podle věkových kategorií, zdravotního stavu a povolání. Postupně bylo očkování dostupné pro všechny občany starší 16 let. Očkování nebylo povinné, ale bylo všeobecně doporučováno. V průběhu pandemie bylo očkování považováno za klíčový nástroj pro boj s nákazou a snižování počtu hospitalizovaných a úmrtí. Lidé, kteří byli očkováni, měli v některých situacích výhodu, například potvrzením o očkování nahrazovali jinak nutný negativní výsledek testu. Pro řadu lidí to tak bylo hlavní motivací k očkování, umožnilo jim to tak například účastnit se veřejných akcí, vstoupit do restauračních provozoven, navštívit bazény a podobně, ubytovat se nebo cestovat, aniž by museli dokládat výsledek provedeného testu na přítomnost viru Sars-CoV-2. Dalšími výhodami pro očkované bylo třeba to, že se nemuseli podrobovat karanténě, pokud byli v kontaktu s pozitivní osobou. Očkování také snižovalo riziko vážného průběhu nákazy a úmrtí. Na druhé straně byli lidé, kteří nebyli očkováni, vystaveni vyššímu riziku nákazy a možným omezením v životních situacích, například museli dokládat negativní výsledek testu na covid-19 při vstupu na kulturní akce nebo do restauračních zařízení – očkovaným lidem stačil doložit certifikát o vakcinaci.

3. Metodologie

3.1. Nastolení výzkumných otázek

Cílem této práce je zjistit, jestli se proměnil výskyt zástupců určitých skupin respondentů v reportážích o pandemii covid-19 ve Večerních zprávách Televize Seznam. Zaměřím se také na fungování redakce a práci jednotlivých členů.

Divák pozoroval, že se obsah zpravodajství zásadně proměnil. Covid-19 postihoval všechny aspekty veřejného i soukromého života lidí. Divák pozoroval, že výrazně přibylo reportáží, které se zaměřovaly na vliv onemocnění na život běžných lidí. Z toho plyne i má hlavní výzkumná otázka: **„Jak se proměnil výskyt zástupců určitých skupin respondentů v reportážích o pandemii covid-19 ve Večerních zprávách Televize Seznam?“** Chci zjistit hlavně to, proč redaktoři natáčeli častěji s určitým typem respondentů, neboť šlo vypořádat, že například provozovatelé určitých provozoven, se ve vysílání objevovali mnohem více než v době před pandemií.

V souvislosti s hlavní výzkumnou otázkou se dá předpokládat, že zřejmě došlo k proměně práce s respondenty. Práce zodpoví na vedlejší otázky: **„Změnily se v redakci Televize Seznam v souvislosti s pandemií covid-19 postupy při hledání respondentů? Jaké faktory ovlivňovaly výběr respondentů v období pandemie covid-19 v redakci zpravodajství Televize Seznam?“**

Tyto sekundární otázky doplní hlavní výzkumnou otázku a dovysvětlí, jak se proměnila práce redaktorů Televize Seznam.

3.2. Kvalitativní výzkum

Redaktoři mají vlastní obvyklé postupy, podle kterých pracují a jak tvoří reportáž, ale takové postupy jsou ve velké míře založené na jejich zkušenostech. Abych měla možnost zjistit více o způsobu jejich práce odpovědět na výzkumné otázky, zvolila jsem pro účely této práce kvalitativní metodu sběru informací.

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Creswell, 1998 in Hendl, 2012, s. 48)

Hendl dále popisuje, že obvykle výzkumník na začátku stanoví základní otázky, které v průběhu sběru dat modifikuje a doplňuje. Během výzkumu také hledá vztahy a propojení mezi informacemi a provádí deduktivní a induktivní závěry. (Hendl, 2012)

Určila a pojmenovala jsem několik okruhů témat a základních otázek, kterým se budu věnovat. Kvantitativní metoda by byla pro toto téma nevhodná zejména proto, že není možné předem odhadnout, jak respondent odpoví a nebylo by tak možné se doptat na dílčí informace. Zvolila jsem metodu rozhovoru pomocí návodu.

3.3. Rozhovor pomocí návodu

Sběr dat formou rozhovoru tazateli umožňuje okamžitě reagovat na právě zjištěné informace. Návod s body k rozhovoru představuje základní témata, které tazatel potřebuje probrat.

„Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace. Rozhovor s návodem dává tazateli možnost co nejvýhodněji využít čas k interview.“ (Hendl, 2012, s. 174)

V prvním kroku přípravy rozhovorů jsem stanovila tématické okruhy podle výzkumných otázek. Jednalo se o kategorie podle druhu respondenta, tedy běžný člověk s příběhem, politik a odborník. Dále jsem se věnovala celkové struktuře reportáže a způsobu její tvorby.

Otázky se samozřejmě zásadně liší podle toho, jakou roli v redakci respondent měl.

Návod k rozhovoru:

- I. Medailon – věk, působení v médiích, pozice.
- II. Příprava reportáže – postup, struktura, zadání od editora, využívané prvky.
- III. Úvodní příběh reportáže – kdo, názor a postoje, jaké zastával, způsob shánění, opakované natáčení s ním.
- IV. Politické stanoviska – vláda, opozice, tiskové konference, nejasná vyjádření.
- V. Odborníci – relevance, opakované natáčení s nimi.

3.4. Výběr výzkumného vzorku

Jelikož má práce se věnuje reportážím z Večerních zpráv Televize Seznam, bylo nezbytné provést rozhovor s vedením samotné redakce, tedy tehdejším šéfredaktorem Pavlem Cyprichem. Jak jsem v praktické části popsala, na editorských pozicích se střídaly dvě ženy, a jelikož zodpovídaly za vysílání daného dne, včetně výběru témat, pro účely výzkumu jsem provedla rozhovory s oběma. Zásadními osobami pak byli samotní redaktoři, ty jsem oslovila celkem čtyři. Z provedených rozhovorů s respondenty vyplynulo, že covid-19 proměnil práci také grafikovi a zpravodajské produkční. S oběma jsem proto také provedla rozhovory.

Výzkumný vzorek zahrnuje celkem devět členů redakce Večerních zpráv Televize Seznam. Všechny rozhovory jsem provedla během března 2023, tedy v době, kdy redakce už zanikla a všichni dotazovaní proto měli k tématu jistý odstup.

3.5. Medailony respondentů

Šéfredaktor Pavel Cyprich: 36 let, v médiích působí od 15 let. V 18 letech nastoupil do Českého rozhlasu na Radio Wave. Částečně byl i nočním moderátorem na ČRo Dvojka. V České televizi působil v redakci ekonomiky a Událostí. Následně působil v redakci Seznam Zpráv a poté se stal šéfredaktorem Televize Seznam. Na pozici šéfredaktora působil 3 roky a tři měsíce.

Editorka Nela Vejvodová: 29 let, v médiích působí od roku 2009. Začínala v redakci Mladé Fronty DNES, kde tvořila obsah do tištěných novin. Chvilí působila i v Seznam Zprávách, které pomáhala budovat. Po kratší pauze nastoupila do redakce CNN Prima News, kde opět pomáhala budovat značku kanálu ještě před jeho spuštěním. Následně v únoru 2021 přešla do Televize Seznam, kde pracovala téměř dva roky jako vysílací editorka a poté coby vedoucí redakce.

Editorka Tereza Chlubná: 37 let, v médiích působí od roku 2012. Začínala na TV Metropol a TV Pětka jako redaktorka a dramaturgyně. V letech 2013 až 2021 byla redaktorka zpravodajství v Českém rozhlasu a od roku 2021 na pozici editorky zpravodajství Televize Seznam.

Redaktorka Zuzana Panchártková: 27 let, téměř tři roky působila na Televizi Seznam jako reportérka, předtím dva roky v České televizi jako redaktorka Zpráviček.

Redaktorka a koeditorka Yasmine Borůvková: 25 let, v médiích působila v letech 2020 až 2022, a to v redakci Televize Seznam coby reportérka Večerních zpráv, později jako koeditorka.

Redaktor Šimon Trantina: 24 let, v médiích působí od října 2018, začínal na Seznam Zprávách, poté přešel do Televize Seznam a nyní pracuje v zahraniční redakci České televize.

Redaktorka a moderátorka Alžběta Kvitová: 25 let, v médiích působí od roku 2018, první praxi získala v zahraniční izraelské televizi i24News. Na konci bakalářského studia nastoupila do Televize Seznam jako reportérka, později i moderovala. Nyní je v České televizi.

Zpravodajská produkční Denisa Dvořáková: 24 let, bez předchozích mediálních zkušeností, v redakci Televize Seznam působila jako zpravodajská produkční dva roky.

Grafička Natalia Vaynahiy: 25 let, v médiích působila dva roky na pozici grafické designérky v oblasti tvorby vektorové grafiky do Večerních zpráv Televize Seznam.

4. Praktická část

4.1. Práce redakce

Z rozhovorů vyplynulo, že koronavirus ovlivnil i fungování redakce jako celku. Členové redakce se rozdělili na dva týmy, které se vzájemně nepotkávaly. Cílem bylo snížit riziko šíření nákazy. Také někteří střihači pracovali formou tzv. homeoffice. (Cyprich, s. 2) Koncem roku 2020 redakce postupně začala opět pracovat bez rozdělení. Denní práce redaktora se ale rozdělením na týmy nezměnila.

Pracovní den obvykle začal v 9:30 ranní poradou. Editor rozdělil jednotlivým redaktorům témata a zkontroloval s nimi, jak reportáž zpracují a jací respondenti se v reportáži objeví.

Redaktor se potom s tématem více seznámil a začal zjišťovat, jaké respondenty osloví a domlouvat se s nimi. V tento moment už často začali spolupracovat s dalším členem redakce, obvykle zpravodajskou produkční.

Naprostá většina reportáží musela být připravená k vysílání stejný den, kdy byly zadané. Redaktor tak měl na zpracování jen několik hodin.

„Dejme tomu, že teda porada byla v 9:30, začali se shánět respondenti a vysílalo se v 18:30. Na zpracování tedy bylo asi devět hodin času, to ale na kompletní zpracování; probrání tématu, struktury, navolání hostů, natočení, střih, až do vysílání. To byla denní agenda.“ (VeJVodová, s. 8)

Redakce byla pod velkým tlakem a informace se navíc někdy měnily i v průběhu dne, v takovém případě měl redaktor na zpracování ještě méně času.

Pracovní den redaktora neměl pevné ohraničení. Obvykle začínal zmíněnou poradou, případně ještě dříve, pokud měl na ranní hodinu redaktor domluvené nějaké natáčení. Rozvržení práce přes den bylo velice individuální. Redaktor studoval informace k tématu, připravoval si podklady k rozhovorům, natáčel s jednotlivými respondenty, případně se účastnil tiskových konferencí a dalších podobných mediálních akcí, zpracoval natočený materiál a napsal scénář reportáže. Příspěvek následně střihač ve spolupráci s redaktorem sestříhal. To bylo hotovo obvykle v 18 hodin a redaktorův pracovní den skončil. Případně si ještě připravoval materiály na téma, které bude zpracovávat následující den – pokud již věděl, o jaké téma se jedná.

4.2. Témata reportáží

Klíč pro výběr témat podle šéfredaktora ani editorů nebyl. Zkrátka se zpracovávala denní agenda dění kolem koronaviru. Z počátku byla dokonce jako úplně první informace ve zprávách počet nakažených. „Bylo to z toho důvodu, že jsme všichni byli ohromeni tím, že se to tady děje a ta informace byla to první, co každý moment chtěl člověk vědět, takže jsme mu ji chtěli přinést hned na začátku těch zpráv, a od toho se odvíjel zbytek těch zpráv.” (Cyprich, s. 1-2)

Zejména ze začátku pandemie se tvořily tzv. servisní reportáže, tedy informace o aktuální situaci, kolik je nakažených a jaká jsou nová opatření vlády.

„Druhé téma bylo setkávat se s lidmi, kteří covid nějakým způsobem prožili, prožívají, nebo se jich nějak dotkl, protože celá republika se v tom dřevním počátku o tom bavila, nikdo moc nevěděl, co to znamená, takže jsme velmi intenzivně sháněli někoho, kdo se s námi o tom bude bavit. Honili jsme se za prvními nemocnými, když zase začala objíždět covidová sanitka, tak jsme s ní jezdili po Praze, abychom viděli, jak to vypadá, když se jde testovat člověk na covid. A další filtr byly nejzajímavější příběhy lidí, kterých se dotkla opatření, vypadalo to, že budou krachovat. Řešili jsme, co pro ně stát udělá.” (Cyprich, s. 2-3) Tyto složitější a rozsáhlejší reportáže se připravovaly více dní, rozeberu je v dalších kapitolách.

Témata vyplývala z celkové situace. Nebyla ojedinělá a většinou stejnou informací zpracovávala i ostatní média.

„Já jsem sice třeba něco navrhl, ale vnímal jsem to jako kolektivní práci, že to vyplývalo z toho dne, co se zrovna děje. Dost často jsem navrhoval, že by to mělo být udělané nějakým konkrétním způsobem, ale ne vždycky to bylo tak, jak jsem řekl, byla tam volná ruka.” (Cyprich, s. 8)

4.3. Struktura reportáží

Reportáže si byly velmi podobné. Začínaly konkrétním příběhem, následně se problém zobecnil, vyjádřila se k němu vláda a z odborné stránky vyjádřil stanovisko k problematice odborník. Vypadalo to téměř jako by na reportáže existovala jistá šablona.

„Bud'to se reportáže odpíchly příběhem – to bylo vhodné, abychom nějaké nové opatření přiblížili konkrétním příkladem, jak například dopadnou na kadeřnictví. V druhé části, když

byla reportáž o politické cestě, jsme měli samotné politiky, vládu, opozici... Nebo jsme politickou linku z reportáže vyndali a šli za odborníky, ptali se jich, zdali opatření dává smysl či ne. Zkrátka příběh a catch headlines na začátek, to ostatní, ale nutné pro kontext, to bylo v druhé části.” (Vejvodová, s. 10)

Z informací z rozhovorů vyplývá, že se v reportážích v naprosté většině objevovaly tři skupiny respondentů. V jednotlivých kapitolách je dále rozeberu.

4.4. Příběh v reportážích

Covid-19 postihoval všechny aspekty života. Omezoval lidi v soukromí, v práci i ve volném čase. Mnohým se úplně změnil život, když například přišli o práci a museli najít jiný způsob, jak se uživit. Jiní museli své podnikání přizpůsobovat aktuální situaci. A ti, kteří pracovali ve zdravotnictví, se ocitli v naprosto nové a extrémně náročné situaci. Dětem se najednou zavřela škola. To ovlivnilo jak je samotné, tak jejich rodiče i učitele. Řady lidí se situace dotkla ekonomicky. Nemoc postihla i vztahy, ať už rodinné nebo partnerské. Někteří lidé se spolu mohli vídat mnohem méně a v některých domácnostech se rozvinulo domácí násilí. Některým nemoc vzala i život, řadu rodin postihla ztráta milovaného člověka. Covid-19 ovlivnil mnoho lidských životů.

Právě na lidský aspekt se novináři také zaměřovali a natáčeli o dotčených lidech reportáže. Často také jejich životní zkušenost použili k vysvětlení obecnější problematiky. Divákovi je pak téma bližší a snáze mu porozumí.

Zpravodajství před koronavirem bylo tematicky mnohem pestřejší. Reportáže bylo možné zpracovat a pojmout různými způsoby. Jelikož se ale pandemií témata ve zpravodajství zúžila v podstatě jen na zmíněný koronavirus, ubylo podle Vejvodové i rozmanitějších způsobů zpracování reportáží.

„Obecná poučka praví, že když to přiblížíš přes nějaký konkrétní příběh, hluboký lidský příběh, přes konkrétního člověka, živnostníka nebo obecně přes typ povolání, člověk na druhém konci obrazovky si to líp představí, protože do obchodů chodíme všichni, ke kadeřnici chodíme všichni, do hospody chodíme všichni. Takže v reportáži bude konkrétní identifikovatelný zástupce hospody vyprávět, že teď do hospody nebudete moci jít, zpráva pro diváka je jednoduše

to, že nesmí do hospody. A to si na vlastní kůži dobře představí a zprávě porozumí.”
(Vejvodová, s. 12)

Oslovit a získat takové příběhy na začátek podle redaktorů není jednoduché a zabere to i několik hodin. Redaktor měl na respondenta velice specifické požadavky, ať už na jeho konkrétní situaci v souvislosti s onemocněním, vzdálenost od redakce, ale také aby byl respondent ochotný mluvit na kameru, a to často v podstatě okamžitě.

„Shánění respondentů je jednou z nejdůležitějších a také jednou z nejsložitějších složek práce reportéra.” (Chlubná, s. 20)

V redakci proto vznikla nová pozice. Svědčí to o důležitosti příběhů. Hlavním úkolem zpravodajské produkční byla právě komunikace s potenciálními respondenty do reportáží. Funkci zastávala Denisa Dvořáková. Šéfredaktor Cyprich chtěl takovou pozici už delší dobu, koronavirus to ale uspišil. (Cyprich, s. 9)

Za Dvořákovou redaktoři chodili se specifickými požadavky, jako například: majitel restaurace, který ji musí v souladu s novým nařízením vlády uzavřít a neví, jak situace zvládne ekonomicky nebo co bude s jeho zaměstnanci. Často takového respondenta sháněl souběžně samotný redaktor a zpravodajská produkční, aby proces uspišili.

„Dost často se stávalo, že provozní říkali, že nemají zájem o medializaci, protože si myslí, že to jsou hlouposti, že ty covidové opatření stejně nejsou k ničemu a jenom jim to zbytečně kazí tržby a ničí ten podnik. [...] Stávalo se ale i to, že restauratéři nechtěli, abychom obtěžovali hosty, když tam budeme natáčet, že by si to hosti nemuseli přát a bylo by složité vymýšlet to, aby oni nebyli v záběru, ale abychom zároveň měli nějaké přijatelné záběry.” (Dvořáková, s. 48-49)

Redaktoři uvádí také, že někdy samotní provozovatelé přiznali, že opatření nedodržují a proto odmítali, aby u nich televize natáčela. Někdy nesouhlasili i ze zdánlivě úsměvných důvodů, jako například, že si neumyli vlasy.

Všichni dotázaní popsali shánění respondentů tohoto typu jako jednu z nejnáročnějších částí procesu. Shodují se, že první měsíce pandemie to ještě nebyl takový problém, s natáčením souhlasil zhruba jeden z pěti až deseti oslovených. Jelikož se podobný typ respondentů sháněl velmi často, v mnoha případech bylo jejich sehnání z velké části náhodou. Před koronavirem redaktoři natáčeli s restaurátéry jen několikrát do roka a neměli tak vytvořený dostatečný

adresář kontaktů. Sledovali tak jiná média nebo jednoduše otevřely internetový vyhledávač a zkoušely obvolávat.

„Dívala jsem se hodně často do článků, nebo se zeptala kolegů, jestli nemají nějaký kontakt, to bylo zprvu nejrychlejší. Když byl už respondent ohraný, hodně jsme ho používali jako příklad, už jsem spíše šla do nějakého článku, našla si tam nějakou restauraci nebo jiný provoz, a pak jsem se na jejich stránkách snažila najít na ně kontakt, prostě nejbližší možný spojovník, jak je možné je kontaktovat.“ (Borůvková, s. 29)

Zmíněné způsoby hledání respondentů redaktoři využívali zejména z důvodu časového tlaku.

„Na mapách jsme vybrali nějakou oblast, například Anděl nebo Dejvice, a obvolávali jsme jednu restauraci za druhou.“ (Dvořáková, s. 47)

Postupem času ale lidé byli méně ochotní. Respondenta s příběhem přitom někdo z redakce potřeboval minimálně jednoho každý den, často i více.

„Myslím si, že na začátku nám vycházeli víc vstříc, protože si mysleli, že to asi hnedka skončí a že by jim to mohlo nějak pomoci, když půjdou vidět. Ale postupně jim to začalo spíš vadit.“ (Panchártková, s. 24)

Redaktoři potřebovali takové respondenty často a jak již byl popsáno, nebylo jednoduché je sehnat, což si uvědomovali i editorky. Proto redaktoři s některými natáčeli i opakovaně s časovým odstupem jednotek měsíců. Dělo se tak zejména u provozovatelů stravovacích nebo ubytovacích zařízení, protože pro ně se vládní nařízení měnila opakovaně.

Někteří redaktoři v průběhu rozhovoru zmínili, že cítili tlak na to, aby sehnali respondenta s určitým názorem na věc, tady aby s daným pravidlem buď souhlasil, nebo nesouhlasil. To se nemělo sice dít denně, ale byl to další z mnoha faktorů, který už tak náročnou práci v časovém stresu komplikoval. Požadavek údajně vznesl editor.

„Třeba editor potřeboval, aby reportáž byla vedená určitým směrem, já se tomu musela dost přizpůsobit. Takže byt' jsem věděla, že tady tenhle respondent bude ochotný mi něco říct, tak měl úplně jiné stanovisko, než které já jsem potřebovala zahrnout do té repky. Takže jsem musela hledat dál.“ (Kvitová, s. 43.) Kvitová ale dále doplňuje, že toto se dělo jen někdy a zároveň bylo případně možné reportáž i otočit. *„Začít tím, že tady tenhle pán to má ve svém podniku takhle, ale zároveň další lidé to mají jinak.“* (tamtéž)

Podobnou zkušenost popisuje i další redaktorka.

„Často se stalo, že hlavně editor měl už v hlavě napsaný podrobný scénář a nechtěl jej asi měnit, tak lpěl na tom, že chceme člověka, který si stěžuje. Chtěl ukázat plusy i minusy toho, jak společnost v té době fungovala.“ (Borůvková, s. 32)

Samotné editorky a šéfredaktor takové požadavky nebo tlak popírají. Prý někdy takové přání mohlo zaznít, rozhodně na tom ale netrvali. V některých případech takový požadavek mohl vzniknout proto, aby v reportážích zazněla názorová protichůdnost.

„Obecně lze opět říct, že je vždy lepší, když to vzbudí negativní emoce, protože ty jsou cennější než pozitivní, to z hlediska sledovanosti a interakce.“ (Vejvodová, s. 13)

„Informovali jsme objektivně a vyváženě o tom, co se aktuálně odehrávalo, jaká byla konkrétní situace. Reportáže obsahovaly jak respondenty, kteří s opatřeními souhlasili, tak i ty, kteří se proti nim vymezovali.“ (Chlubná, s. 20)

Televize Seznam vysílala reportáže se zástupci obou názorů. A to ať se jednalo o názory na vládní opatření, tak i v pozdější fázi pandemie, kdy už byla dostupná vakcína proti covid-19. I v těchto reportážích přinášela Televize Seznam příběhy lidí, kteří očkování podporovali i nepodporovali.

V kapitole o tématech reportáží už zaznělo, že vznikaly i rozsáhlejší příspěvky, na kterých redaktoři pracovali více dní. Významnou část z nich tvořil redaktor Šimon Trantina.

„Dělal jsem hodně nemocniční témata. Například na jaře 2021 začaly některé nemocnice aplikovat jiné přístupy terapií k pacientům, než doporučovalo ministerstvo zdravotnictví. Několik nemocnic se rozhodlo, že nebudou lidi 75 nebo 80 věku plus dávat na ventilátor, ale začaly prostě na vlastně běžných jipových lůžkách.“ (Trantina, s. 37) Pracoval také na nedostatečném přehledu státu o sestřích s jednotlivými specializacemi a zjistil také, že ministerstvo zdravotnictví vydávalo zkreslené informace o hospitalizovaných pacientech. Takové reportáže zabraly i týden času. I v těchto případech platí, že sehnat někoho, kdo by byl o věci ochotný mluvit, navíc na kameru, často nebylo jednoduché.

„Bylo těžké najít nějakou nemocnici, která to dělala a byla ochotná o tom mluvit, protože to bylo ne úplně populární či poněkud alarmující jako sdělení.“ (Trantina, s. 38) Když už navázal s takovým respondentem kontakt, mnohdy využil jeho vyjádření ve více reportážích.

4.5. Politická vyjádření v reportážích

Druhou skupinou lidí, kteří se v reportážích o covid-19 vyskytovali, byli politici. Zejména pak tehdejší ministr (respektive ministři) zdravotnictví a premiér Andrej Babiš. Jejich vyjádření obsahovala zásadní informace o nemoci. Většinou se jednalo o počet nakažených, ohniska šíření nákazy, plánovaná nebo nově zavedená opatření vlády anebo kompenzace jednotlivým podnikatelům za ekonomické ztráty v důsledku vládních opatření.

Redaktoři se shodli, že politici, zejména ti vládní, se objevovali asi v osmdesáti až devadesáti procentech reportáží. Názor opozice ale reflektovali v reportážích zejména v prvních měsících pandemie minimálně.

„Je pravda, že se nedávalo příliš prostoru opozici, protože to všichni brali jako faktické věci, že tady ten covid je, že se to nezpochybňuje a že opatření, která jí se přijímají, nějakým způsobem tak musí být, je tam nějaký poradní orgán, který jí to říká. Nikdo z opozice to proto, myslím, nebyl ochotný kritizovat, protože chápali vážnost situace, nebo ani nevěděl, co se to právě děje, jestli je to dobré nebo špatné rozhodnutí.“ (Cyprich, s. 4-5)

Jedna z redaktorek ale v rozhovoru sama začala mluvit o tom, že média obecně, včetně Televize Seznam, nedávali opozičním politikům dostatečný prostor a vládní politiky nekonfrontovala. Média podle ní neplnila svou roli. *„Nedělali jsme vůbec svá témata, jen jsme papouškovali to, co se řeklo na tiskovkách. Byl to z mého pohledu velký úpadek.“* (Panchártková, s. 23) Později zároveň dodala, že si ale nevybavuje, že by politici v prvních měsících pandemie kroky vlády kritizovali.

S výrokem redaktorky Panchártkové jsem konfrontovala i editorky a šéfredaktora. Ti situaci nevnímají jako chybu, ačkoliv přiznávají, že opozice skutečně měla z počátku pandemie minimum prostoru. Podle nich to ale bylo proto, že nikdo, ani politici, neměl dostatek spolehlivých informací a neměli tak co k věci říct. Médium v tomto neselhalo. *„Nebylo to ale žádné zadání, reagovali jsme na situaci nejlíp, jak jsme jen mohli. Kdyby na to měl někdo relevantní názor, tak bychom se ptali.“* (Cyprich, s. 5) To, že názor opozičních politiků nezazněl ve všech příspěvcích, bylo podle editorek také proto, že úkolem zpravodajství bylo informovat o situaci – a ne poskytovat politikům prostor pro kritiku vlády. Dalším důvodem byl krátký čas relace Večerních Zpráv a tím pádem omezené možnosti na hlubší rozebrání tématu a politického pozadí rozhodnutí. *„Například to bylo u zpřísnění cestovatelských nařízení. Když to je logické nařízení, jako že potřebuješ na letišti certifikát, tak v ten moment nepotřebuješ, aby se k tomu vyjadřovala opozice.“* (Vejvodová, s. 15)

V pozdější fázi pandemie zazníval kritický pohled opozičních politiků častěji, zejména k tématům jako jsou podmínky vstupu na kulturní akce nebo ro různých provozoven služeb, finanční kompenzace fyzickým a právnickým osobám za ekonomické ztráty v důsledku vládních opatření nebo u debat o povinném očkování.

Faktorem, který zásadě ovlivňoval výběr konkrétních politiků pro vyjádření, byly tiskové konference. Vláda je pořádala téměř denně a to v hlavně v prvních měsících pandemie a při jednotlivých vlnách vysokého počtu nemocných.

„Kdo na tiskové konferenci vystoupil a oznámil nově platná opatření, ten se v reportáži objevil.” (Chlubná, s. 20)

Nastal ale problém. Úřad vlády rozhodl, že Televize Seznam na tiskové konference nemůže. *„Oni řekli, že tam byl strop lidí, kteří tam mohou být, údajně z bezpečnostních a hygienických důvodů. To je informace, kterou jsme od nich dostali. [...] Více se o tom se mnou nikdo nebavil, zarputile se drželi toho, že je to nařízení či doporučení hygieny.”* (Cyprich, s. 3-4) Vznikla proto dohoda s Českou televizí. Materiál ze zmíněných konferencí Televizi Seznam poskytovala. To ale nevyřešilo problém úplně, na konference se nemohli dostat ani redaktoři a tak neměli možnost položit dotaz. Úřad vlády proto umožnil zástupcům médií připojit se online, tuto variantu využívala i Televize Seznam.

Tiskové konference se pořádaly nepravidelně a často o jejich konání informovali jen jednotky hodin předem a nedalo se předvídat, co na nich oznámí. Často z těchto konferencí vyplynulo úplně nové téma, na jehož zpracování měla redakce jen jednotky hodin.

„Reportéři museli být připraveni reagovat a pracovat rychle a velmi flexibilně a pod značným stresem. [...] v případě nočních tiskových konferencí téma tzv. „přepadlo“ do druhého dne, což způsobilo problémy i při plánování zpravodajské agendy a rozložení práce mezi reportéry na druhý den.” (Chlubná, s. 18)

Komunikace vlády byla nejen nepravidelná, ale také nejasná, často přímo ve faktickém rozporu. Na tiskových konferencích zazněla informace, kterou později on sám, jiný člen vlády, nebo písemné rozhodnutí, vyvracelo. Redaktoři dohledávali správnost informací několika způsoby.

„Buď jsme tam rovnou přiznali, že vláda říká něco a ministr z vlády něco jiného, případně pak zavolat na tiskové oddělení a doptat se, jestli je to opravdu tak, jak řekli.” (Vejvodová, s. 14)

Někdy se taková situace ale stala jen několik minut před vysíláním a na dohledávání už nebyl čas. Redakce si s tím poradila tak, že uvedla obě a na rozpor upozornila.

Některá nařízení vlády byla také v přímém rozporu s pravidly jiných institucí. Konflikt vyvolalo například předběžně schválené nařízení vlády ze dne 26. 4. 2021, které nařizovalo provozovatelům služeb evidovat každého svého návštěvníka. Úřad pro ochranu osobních údajů ale reagoval, že opatření není dostatečně odůvodněno a je proto v konfliktu se zákony.

Reportáž o zmíněném rozporu uvedla i Televize Seznam. „*Kadeřníci, ale i třeba pedikéři nebo maséři, ale musejí splnit ještě jednu podmínku. Každého zákazníka si musí zaevidovat. A to proto, aby hygiena mohla zkontrolovat, že přišli otestovaní. To znamená, že si musejí zapsat vždy jejich jméno a číslo. [...] s tím ale nesouhlasí Úřad pro ochranu osobních údajů. Ministerstvo zdravotnictví totiž podle něj nemůže kadeřníkům nařídít, aby takové informace o svých zákaznících uchovávali.*” (Večerní zprávy 30. dubna 2021)

V reportáži zazněl kritický pohled na opatření jak z formálního hlediska, tak výrok provozovatelky, která upozorňuje, že samotní zákazníci údaje poskytovat nechtějí a mají v opatřeních zmatek. Je to jeden z mnoha příkladů, kdy Televize Seznam prezentovala různé úhly pohledu na opatření.

4.6. Odborníci v reportážích

Z rozhovorů vyplynulo, že třetí skupinou respondentů, kteří se nejčastěji v reportážích vyskytovali, byli odborníci. Jednalo se o autority z oblasti infekčních chorob, epidemiologie, virologie, imunologie, veřejného zdraví a dalších příbuzných oblastí.

„*Protože to byla úplně nová situace, kdy se po nějakých třeba dvaceti letech začalo pracovat s pojmy pandemie, epidemie apod., a musel to říct někdo s autoritou, někdo, kdo to opravdu ví.*” (Vejevodová, s. 15)

Vyjadřovali se k situaci jako takové, jejím rizikům nebo jednotlivým opatřením proti šíření viru. Dávali tvrzení potřebnou relevanci. Většina lidí nemá přístup k odborným zdrojům a mohou mít omezené znalosti o vědeckých faktech týkajících se viru a jeho šíření. Odborníci mohou tedy pomoci zpřesnit a objasnit informace, které jsou důležité pro veřejnost, a přispět k lepšímu porozumění celkové situace. Odborníci pomohli veřejnosti i samotným novinářům porozumět vědeckým poznatkům týkajícím se viru, jeho šíření a léčby. Poskytli také informace o opatřeních, která jsou potřebná pro snížení rizika nákazy a zároveň souvislosti. Informace se rychle měnily a bylo je potřeba správně interpretovat a předat veřejnosti rychle.

Ještě před pandemií málokdo znal jména takových odborníků. Nyní se už jméno například Václava Hořejšího dostalo do všeobecného podvědomí. V mainstreamových médiích, Televize Seznam nevyjímaje, se v průběhu pandemie objevovali zejména čtyři odborníci – Václav Hořejší, Roman Chlábek, Petr Smejkal, Rastislav Maďar. Na obrazovkách Televize Seznam se méně často vyjadřoval také Libor Grubhoffer, Jan Pačes, Milan Kubek, Jan Konvalinka a dokud nebyl ministrem zdravotnictví, tak také Roman Prymula.

Redaktoři uvádí, že odborníci se vyskytovali odhadem ve čtyřech z pěti reportáží. „*Odborníci byli potřeba nejvíc. Byli snad i důležitější než politici.*” (Borůvková, s. 34) Vysvětlovali, jak virus funguje a šíří se, vyjadřovali se k aktuálnímu počtu nakažených nebo hospitalizovaných, predikovali další vývoj situace, popisovali, jaký význam mají zavádění opatření, nebo je naopak kritizovali. Postupem času porovnávali situaci například s rok starými daty a hovořili také o očkování. o tom, jak očkování funguje, proč má smysl pro jedince a celou společnost nebo o jeho rizicích. Vyvraceli také spekulace a dezinformace.

K situaci se veřejně vyjadřovali lidé s nejrůznějším vzděláním a někteří šířili i nepodložené informace. Klíč redakce Televize Seznam k tomu, který odborník je podle nich relevantní, byl instituce, kde daná osoba působila. „*Nemůžeme zpochybňovat úplně všechno, zdroje jsme brali z univerzit, které mají celosvětové odborníky, výherce Nobelových cen, z institucí, které nikdy neměly problémy s falšováním výzkumů. Velmi brzo musela přijít dělicí linie, že nebudeme zpochybňovat ÚZIS, nebudeme zpochybňovat IKEM, nebudeme zpochybňovat třeba Univerzitu Karlovu.*” (Vejvodová, s. 16)

Vejvodová naráží například na viroložku Soňu Pekovou. Ta totiž byla jedna z prvních odborně vzdělaných lidí, kteří se začali ke covid-19 vyjadřovat veřejně, rychle a navíc uváděla souvislosti. Brzy se ale ukázalo, že šíří nepodložené informace, které řada jiných respektovaných odborníků označila dokonce za mylné a spekulativní.⁸ Podle Vejvodové byl z počátku zároveň zoufalý nedostatek odborníků, kteří by se k viru chtěli vyjadřovat. Změně paradoxně pomohla právě kauza kolem Soni Pekové. „*Ti seriózní odborníci pak ale sami pochopili, že je potřeba, aby to uváděli na pravou míru. V ten moment už bylo kam sáhnout.*“ (tamtéž)

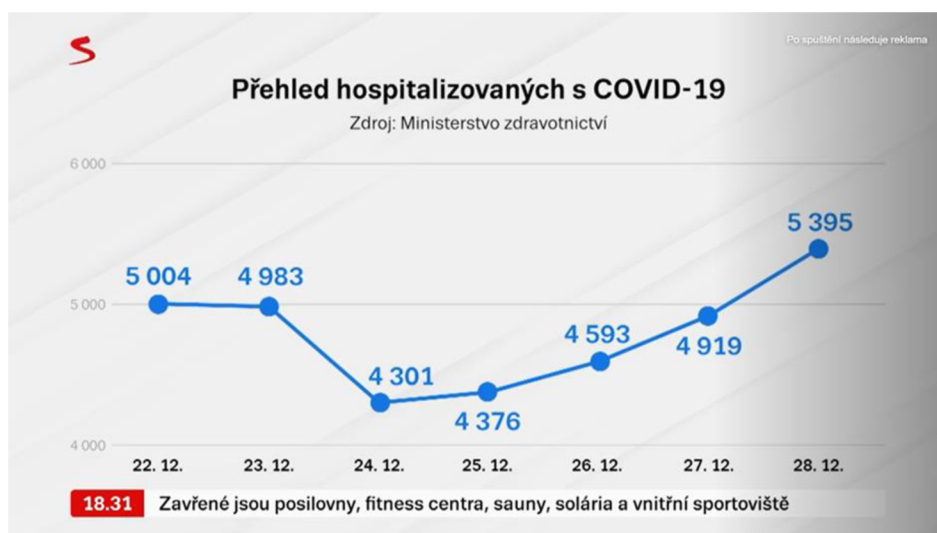
⁸ „O umělém původu viru, kterým se ve světě nakazilo, už nespekuluje jen laická veřejnost. Podobné hlasy se ozývají i od některých vědců. V Česku je příkladem molekulární bioložka Soňa Peková ze soukromé laboratoře Tilia, která testuje vzorky od pacientů na přítomnost infekce.” (Ústav organické chemie a biochemie AV ČR)

4.7. Využívání nových prvků v reportážích

Ještě před pandemií se v televizním zpravodajství téměř nevyužívaly telefonické nebo online rozhovory (přes platformy Zoom, Skype, Microsoft Teams apod.) Nejsou zvukově ani obrazově příliš kvalitní a pro diváka ani dostatečně atraktivní. Z důvodu protipandemických opatření, která omezovala kontakt s lidmi, k nim ale redakce přistoupila. Roli v tom hrála i rychlost zpravodajství – spojit se přes Skype je pro redaktora mnohem rychlejší a jednodušší než domlouvat kameramana, jet na místo, záznam natočit a pak teprve s ním pracovat. Tato forma rozhovorů navíc šetří čas i samotnému respondentovi a je pro něj komfortnější. „*Tato situace tomu otevřela hodně dveře, protože jsme začali online hovory a telefony brát jako součást normální práce.*” (Cyprich, s. 4)

Redakce také začaly využívat mnohem více graficky vyjádřených informací. Reportéři využívali grafiku k prezentování dat o počtu nakažených, hospitalizovaných, zemřelých i k vysvětlení jednotlivých pravidel a omezení. „*Pro člověka je v tak krátkém čase reportáži vidět grafiku, protože ji lidské oko a mozek lépe vidí a vnímá, Je jednodušší v grafice vysvětlit pravidla na obrázku než dlouhou větou nebo dlouhým videem s příkladem.*” (Vaynahiy, s. 52)

Níže přikládám ukázky využití grafiky ve Večerních zprávách Televize Seznam.

Obrázek 1: Informace o počtu hospitalizovaných s nemocí covid-19 v období 22. až 28. prosince 2020.

Obrázek 2: Informace o pravidlech vstupu do provozoven. Podmínkou byl buď maximálně týden starý PCR test, nebo maximálně 3 dny starý antigenní test, případně potvrzení se zaměstnání nebo školy o negativním výsledku provedeného antigenního testu na přítomnost viru Sars-CoV-2.

Obrázek 3: Moderátorka Žaneta Slámová prezentuje data o počtu podaných vakcín proti koronaviru. Graf zohledňuje počet lidí, kteří mají dvě dávky vakcíny a množství podaných třetích dávek.

5. Závěr

Každá zpravodajská redakce má vlastní rutiny, podle kterých vytváří obsah. Jsou to v podstatě „zaběhnuté“ kroky, které vedou k potřebným výsledkům. Rutiny závisí na celé řadě aspektů, jako je vedení redakce a jejích členech, velikost týmu, délka zpráv a tudíž množství potřebných výsledků (reportáží) a další. V praktické části jsem zjistila, že tyto rutiny se v důsledku pandemie proměnily. Redaktoři se na několik měsíců rozdělili na dva týmy, které se nepotkávaly. Redakce se potýkala i se zcela nečekanými problémy, jako třeba, že zástupce Televize Seznam Úřad vlády nepouštěl na tiskové konference.

Zásadně se proměnila také témata jednotlivých reportáží – téměř všechna se týkala covid-19 a souvislostem s onemocněním. Reportáže informovaly hlavně o celkové situaci, nově zavedených opatřeních. Další příspěvky se věnovaly důsledkům těchto pravidel na občany, zejména pak majitelé různých podniků nebo hotelů, s čím se musejí potýkat při svém podnikání a jak jim stát pomáhá, případně nepomáhá. A vznikaly také rozsáhlejší reportáže ze zdravotnického prostředí.

Během rozhovorů a jejich následnou analýzou jsem našla odpověď na hlavní výzkumnou otázku této práce: *„Jak se proměnil výskyt zástupců určitých skupin respondentů v reportážích o covid-19 ve Večerních zprávách Televize Seznam?“* Důsledkem proměny témat bylo, že se omezila pestrost i jednotlivých respondentů. Objevovaly se zejména tři skupiny – hluboký lidský příběh, politici a odborníci. Dříve však s tímto typem respondentů nepracovali redaktoři tak často, jejich shánění byl proto velký problém. Denně to zabralo několik hodin, které se zároveň odečítaly z už tak krátkého času na kompletní zpracování reportáže. Nezapomínejme, že redaktor musel počítat i s časem na stříh příspěvku do vysílání.

Z provedených rozhovorů jsem zjistila, že získat respondenta pro příběh v reportáži bylo zároveň postupem času stále náročnější. Redaktoři denně oslovovali do reportáží hoteliéry, restaurátéry, taxikáře, učitele, majitele maloobchodů, rodiče malých dětí a další podobné respondenty, kterým koronavirus zásadně ovlivnil život. První měsíce pandemie oslovili průměrně deset lidí, než jednoho takového respondenta sehnali. Úspěšnost se navíc postupem času, s rostoucí frustrací ve společnosti, snižovala. Lidé se nechtěli v médiích objevovat, protože nevěřili, že by to něčemu pomohlo. Díky jejich příběhu ale reportéři lépe vysvětlili dané téma a pro diváky zpravodajství pak byla informace lépe pochopitelná. Proto byl výskyt takového respondenta v reportáži základním požadavkem editora. Vznikla i nová pozice takzvané zpravodajské produkční, jejíž hlavní náplní práce bylo shánění těchto respondentů.

Tím odpovídám na sekundární otázku „*Změnily se v redakci Televize Seznam v souvislosti s pandemií covid-19 postupy při hledání respondentů?*” Respondenty začali shánět i doslova náhodným způsobem, a to konkrétně obvoláváním jednotlivých výsledků internetového vyhledávače. Řídili se zejména vzdáleností od redakce.

V redakci se zároveň začaly využívat videohovory a telefonáty. Tyto prvky byly dříve využívané jen minimálně, protože nejsou dostatečně zvukově kvalitní a obrazově pro diváka neatraktivní. V době opatření, která omezovala mezilidské kontakty, to byl ale nutný krok. Zároveň to práci zásadně urychlilo oproti běžnému rozhovoru na kameru a umožnilo to spojit se i s respondenty, kteří byli klidně mimo republiku.

Při hledání odpovědi na otázku „*Jaké faktory ovlivňovaly výběr respondentů v období pandemie covid-19 v redakci zpravodajství Televize Seznam?*” jsem narazila i na jistý konflikt, kdy někteří redaktori měli pocit, že dochází k jistému ovlivňování výběru respondentů podle toho, zda oslovený respondent s opatřeními vlády souhlasil, nebo nesouhlasil. Nemělo se to dít pravidelně a ani z důvodu ovlivňování, ale spíše proto, že editor měl podle určitého postoje respondenta představu, jak by měla reportáž vypadat. Zároveň dodávají, že natáčely s respondenty různých názorů a nestalo se, že by jim editor přímo zakázal natáčet s respondentem pouze na základě jeho postoje k opatřením nebo vládě. S tvrzením jsem konfrontovala obě editorky i šéfredaktora, ti takové specifické požadavky na výběr respondentů odmítají a opakují, že dávali prostor lidem se souhlasným i kritickým pohledem na věc.

Co se týče odborníků, kteří se v reportážích vyjadřovali, důvěryhodnost jim dávala instituce. Potvrzuje se tím aspekt popsany už v teoretické části práce – snadnější přístup do zpravodajských obsahů mají institucionální zdroje. Potvrdilo se také to, že novináři mají tendenci využívat opakovaně stejné zdroje. Členové redakce Televize Seznam uváděli, že důvodem byla spolehlivost komunikace s nimi. Dalším aspektem bylo to, jakými slovy a v jakém časovém pásmu danou problematiku dokázali vysvětlit neodborné veřejnosti, tedy divákům. Dodávali informacím potřebnou relevanci a kontext – tím se potvrzuje Vymětalovo rozdělení zdrojů na tři skupiny podle důvěryhodnosti, které jsem uváděla v teoretické části práce, přičemž právě zdravotníci a vědci jsou vnímáni jako vysoce důvěryhodní. Důležitost jejich postavení si uvědomovali jak novináři, tak samotní respondenti, kteří pochopili, jak je důležité uvádět informace na pravou míru – proto byli ochotní médiím opakovaně poskytovat svá odborná vyjádření k věci.

Jaký politik se v reportážích objevil bylo podle redaktorů i editorů dané hlavně tiskovými konferencemi. Na těch vláda oznamovala zejména nová opatření. Na obrazovkách Televize Seznam se tak většinou objevil premiér nebo ministr zdravotnictví. Potvrzuje se tak to, k čemu došel už v roce 1980 Gans, tedy, že mezi respondenty v médiích dominují zástupci aktuální politické reprezentace. Podle vedení redakce to nebyl projev selhání médií, a to i přes to, že dva redaktoři v rozhovorech popsali, že se zejména v prvních týdnech a měsících pandemie cítili jako „hlásná trouba vlády“. V dané situaci, která byla pro všechny zúčastněné nová, nebylo však podle editorů v zájmu médií ani společnosti zpochybňovat veškerá stanoviska politiků. Úkolem zpravodajství je totiž informovat – a ne poskytovat prostor k politickému boji. Kritika navíc z počátku nezaznívala ani z řad opozice. Později, když už se debatovalo například o kompenzacích pro jednotlivé sektory zasažené protipandemickými opatřeními už byl podle editorů důvod dávat prostor i kritice – a to také Večerní zprávy dělaly.

Opoziční politici navíc nebyli jediní, od kterých zaznívala případná kritika. Nesouhlasné postoje vyjadřovali i respondenti v příběhové části reportáže, jejichž podnikání se rozhodnutí vlády přímo týkala. V televizním zpravodajství však není na důkladné rozebrání jednotlivých kroků prostor a kritika tam v některých případech byla jen z principu dodržení názorové nestrannosti.

Redaktoři, editoři i šéfredaktor opakovaně naráží na to, že hlavním faktorem proměny zpravodajství během pandemie covid-19 bylo zásadní zrychlení celé práce. Šéfredaktor Cyprich doplňuje, že důsledkem tohoto zrychlení bylo i to, že spousta redaktorů se rychle pracovně posunula, protože všichni museli dělat všechno. Redakce se podle něj také více semkla a fungovala týmově.

6. Zdroje

6.1. Seznam literatury

COHEN, Bernard C, *The Press and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press, 1963

ALTHEIDE, David L, *Creating Fear: News and the Construction of Crisis*. 2nd ed., New York: Aldine de Gruyter, 2002

BURNS, Lynette Sheridan, *Žurnalistika: Praktická příručka pro novináře*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-871-6

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006. ISBN 807367096-8

OSVALDOVÁ, Barbora a kolektiv, *Zpravodajství v médiích*. 3. vydání, Praha: Univerzita Karlova, 2020. ISBN 978-80-246-4612-1

KAPOUN, Pavel, *Média: obsahy, publika, účinky*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-027-8

HENDL, Jan, *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Třetí vydání, Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6

HOLUB, Petr, *Koronavirus falešný poplach*. Praha: Echo media, 2020. ISBN 978-80-907406-1-7

MCQUAIL, Denis, *Žurnalistika a společnost*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3093-9

PROCHÁZKOVÁ, Dana, *Krizové řízení*. Brno: Regionservis, 2004. ISBN 80-239-3563-1

SADÍLEK, Zdeněk, Pálková, Barbora, KALAMÁR, Štěpán, *Krizové řízení a Integrovaný záchranný systém*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2019. ISBN 978-80-7408-192-7

VORÁČEK, Vladimír. *Mediální komunikace a public relations ve veřejné správě*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2018. ISBN 9878-80-86976-48-8

VYMĚTAL, Štěpán, *Krizová komunikace a komunikace rizika*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2510-9

6.2. Online zdroje

NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM. COVID-19: základní informace. [online]. Praha, 2021 [cit. 2. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/447-covid-19-zakladni-informace>

WORLD HEALTH ORGANIZATION. WHO Timeline - COVID-19. [online]. 2020 [cit. 2. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.who.int/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19>

WORLD HEALTH ORGANIZATION. COVID-19 situation in the WHO European Region. [online]. [cit. 2. 4. 2023] Dostupné z: <https://www.who.int/europe/emergencies/situations/covid-19>

ČESKÁ TELEVIZE. Před rokem v Číně popsali první případ záhadného zápalu plic. [online]. 2021 [cit. 2. 4. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3234230-pred-rokem-v-cine-popsali-prvni-pripad-zahadneho-zapalu-plic-utajovani-informaci>

SEZNAM.CZ. Televize Seznam nabídne kontinuálním vysíláním zpravodajství, publicistiku, dokumenty i zábavu [online]. [cit. 2. 4. 2023]. Dostupné z: <https://blog.seznam.cz/2018/01/televize-seznam-nabidne-kontinualnim-vysilani-zpravodajstvi-publicistiku-dokumenty-i-zabavu/>

SEZNAM ZPRÁVY. Televize Seznam představuje nové schéma: Přicházejí nové tváře i pořady [online]. 2019-09-02 [cit. 2. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/televize-seznam-predstavuje-nove-schema-prichazi-nove-tvare-i-porady-54852>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Vláda kvůli šíření epidemie koronaviru omezuje volný pohyb osob na nezbytné minimum [online]. 2020-03-16 [cit. 6. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-kvuli-sireni-epidemie-koronaviru-omezila-volny-pohyb-osob-na-nezbytno-minimum--180350/>

ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ. K vedení evidence zákazníků některými poskytovateli služeb a k prokazování výsledků testů na SARS-CoV-2 ze strany zákazníků [online]. 2021-08-25 [cit. 28. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.uoou.cz/k-vedeni-evidence-zakazniku-nekterymi-poskytovateli-sluzeb-a-k-prokazovani-vysledku-testu-na-sars-cov-2-ze-strany-zakazniku/d-49643>

EVROPSKÝ PARLAMENT. Svobodná média jsou během pandemie koronaviru potřeba víc než jindy [online]. 2020-04-23 [cit. 21. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/world/20200423STO77709/svobodna-media-jsou-behem-pandemie-koronaviru-potreba-vic-nez-jindy>

SEZNAM ZPRÁVY. Hlavní zpravodajská relace Televize Seznam. Večerní zprávy 30. dubna 2021: Od pondělí ke kadeřníkovi s negativním testem, Děti se vrací do škol a školek a náboženský festival v Izraeli přinesl smrt [online]. 2021-03-30 [cit. 28. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/od-pondeli-ke-kadernikovi-s-negativnim-testem-deti-se-vraci-do-skol-a-skolek-a-nabozensky-festival-v-izraeli-prinesl-smrt-152793>

KRÁLÍK, Bohumil, THON, Vojtěch, SMEJKAL, Petr. Nový virus je velmi pravděpodobně přírodního původu, shodují se vědci [online]. 15. 4. 2020 [cit. 19. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.img.cas.cz/2020/04/38800-novy-virus-je-velmi-pravdepodobne-prirodniho-puvodu-shoduji-se-vedci/>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. Koronavirus COVID-19: Doporučení pro novináře [online]. 2021-03-12 [cit. 20. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/koronavirus-covid-19-doporuceni-pro-novinare.aspx>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Nařízení vlády č. 84/2020 Sb., o mimořádných opatřeních v oblasti maloobchodu a služeb. Praha: Úřad vlády ČR, 2020. [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/maloobchod-a-sluzby-1332.pdf>

MOTAL, Jan. Dokážou česká média zvládat nápor chaosu, jenž provází krize? [online]. 2020-04-03 [cit. 21. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.nfnz.cz/jan-motal-dokazou-ceska-media-zvladat-napor-chaosu-jenz-provazi-krize/>

MEISSNER, Florian. Koronavirus a média: výzvy pro novináře v době pandemie [online]. European Journalism Observatory, 2020-03-19 [cit. 21. 4. 2023]. Dostupné z: <https://cz.ejo-online.eu/6386/etika-a-kvalita-zurnalistiky/koronavirus-a-media-vyzvy-pro-novinare-v-dobe-pandemie>

ASOCIACE TELEVIZNÍCH ORGANIZACÍ. Koronavirová krize potvrdila dominanci televize mezi médii [online]. ATO.cz, 2020-05-14 [cit. 22. 4. 2023].

Dostupné z: <https://www.ato.cz/2020/koronavirova-krize-potvrdila-dominanci-televize-mezi-medi/>

TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 4. listopadu 2021: Drahé hypotéky, prezident už není na JIP a nakažených dál přibývá. [online]. [cit. 22. 4. 2023]

Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/drahe-hypoteky-prezident-uz-neni-na-jip-a-nakazenych-dal-pribyva-179613>

TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 19. ledna 2022: Očkování nebude povinné, slevy na jízdné a rekordní nákaza v Česku i ve světě [online]. [cit. 22. 4. 2023]

Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-ockovani-nebude-povinne-slevy-na-jizdne-a-rekordni-nakaza-v-cesku-i-ve-svete-186241>

TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 27. ledna 2022: Změny opatření, napětí na Ukrajině a hustota dopravy. [online] [cit. 22. 4. 2023]

Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-zmeny-opatreni-napeti-na-ukrajine-a-hustota-dopravy-186883>

TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 31. ledna 2022: Nová pravidla, sčítání škod po vichřici a utažené kohoutky. [online] [cit. 22. 4. 2023]

Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-nova-pravidla-scitani-skod-po-vichrici-a-utazene-kohoutky-187160>

TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 2. února 2022: Rozvolňování v Česku, 67 tisíc nakažených a rekonstrukce po tornádu. [online] [cit. 22. 4. 2023]

Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-rozvolnovani-v-cesku-67-tisic-nakazenych-a-rekonstrukce-po-tornadu-187354>

TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 21. května 2022: Vesnické hospody v ohrožení, silné bouřky v Česku i ve světě a Open House Praha [online] [cit. 22. 4. 2023]

Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-vesnicke-hospody-v-ohrozeni-silne-bourky-v-cesku-i-ve-svete-a-open-house-praha-203262>

7. Seznam obrázků

Obrázek 1: Informace o počtu hospitalizovaných s nemocí covid-19 v období 22. až 28. prosince 2020. Zdroj: TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 29. prosince 2020: Paradoxy vládních opatření, odvody pro OSVČ a sčítání lidu 2021 [online] [cit. 22. 4. 2023] Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/paradoxy-vladnich-opatreni-odvody-pro-osvc-a-scitani-lidu-2021-135468>

Obrázek 2: Informace o pravidlech vstupu do provozoven. Podmínkou byl buď maximálně týden starý PCR test, nebo maximálně 3 dny starý antigenní test, případně potvrzení se zaměstnání nebo školy o negativním výsledku provedeného antigenního testu na přítomnost viru Sars-CoV-2. Zdroj: TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 30. dubna 2021: Od pondělí ke kadeřníkovi s negativním testem, děti se vrací do škol a školek a náboženský festival v Izraeli přinesl smrt [online] [cit. 22. 4. 2023] Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/od-pondeli-ke-kadernikovi-s-negativnim-testem-deti-se-vraci-do-skol-a-skolek-a-nabozensky-festival-v-izraeli-prinesl-smrt-152793>

Obrázek 3: Moderátorka Žaneta Slámová prezentuje data o počtu podaných vakcín proti koronaviru. Graf zohledňuje počet lidí, kteří mají dvě dávky vakcíny a množství podaných třetích dávek. Zdroj: TELEVIZE SEZNAM: Večerní Zprávy Televize Seznam 19. února 2022: Rozvolnění opatření, Putin dohlíží na jaderné cvičení a víchr v Česku [online] [cit. 22. 4. 2023] Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vecerni-zpravy-rozvolneni-opatreni-putin-dohlizi-na-jaderne-cviceni-a-vichr-v-cesku-189316>

8. Seznam příloh k bakalářské diplomové práci

Obsah

1. Pavel Cyprich, osobní rozhovor	1
2. Nela Vejvodová, osobní rozhovor	10
3. Tereza Chlubná, psaný rozhovor	18
4. Zuzana Panchártková, osobní rozhovor	23
5. Yasmine Borůvková, osobní rozhovor	28
6. Šimon Trantina, osobní rozhovor	37
7. Alžběta Kvitová, osobní rozhovor	41
8. Denisa Dvořáková, osobní rozhovor	46
9. Natalia Vaynahiy, osobní rozhovor	52

1. Pavel Cyprich, osobní rozhovor

36 let, v médiích působí od 15 let. V 18 letech nastoupil do Českého rozhlasu na Radio Wave. Částečně byl i nočním moderátorem na ČRo Dvojka. V České televizi působil v redakci ekonomiky a Událostí. Následně působil v redakci Seznam Zpráv a poté se stal šéfredaktorem Televize Seznam. Na pozici šéfredaktora působil 3 roky a tři měsíce.

Mohl bys mi na úvod říct základní informace o vzniku Televize Seznam?

Seznam Zprávy vznikly v roce 2016, už v únoru se začalo řešit, že Seznam bude mít vlastní zpravodajskou redakci. Přitom nějaký 30procentní podíl měl Seznam už tehdy v novinkách, ale chtěli se udělat vlastní redakci, která byla komplementem Novinek. Cíl byl mít SkyNews, rychlé videozprávy, dost s tím přeskočili dobu. V září se sešla redakce o asi třiceti lidech. Cílem bylo teda dělat video doplněné textem. Video se nesledovala tolik, kolik bylo potřeba, protože byla drahá. Takže se to postupně upozadovalo a pouštělo se od toho. I když potom přišla televize, tak tam už zase ty krátké internetové formáty, které se dělaly na začátku, kde to měly být hlavně kratší videa, dvou-třiminutový, maximálně pětiminutový, tak už zase nefungovaly, takže se začaly dělat dlouhé formáty, hlavně půlhodinový. To bylo se začátkem televize 2018. Na 2018 začala televize Seznam, kdy jako hlavní dodavatelé toho zpravodajsko-publicistického obsahu byli lidé ze Seznam Zpráv.

Když se začaly dělat dlouhé formáty, nebylo to úplně ono, co se sledovaností týče, protože náklady byly strašně vysoké. Takže se rozhodlo, že se to rozdělí na Seznam Zprávy, které už měly jenom text, a televizní a video zpravodajství zůstalo Televizi Seznam.

Když přišel covid a proběhly různé změny, vnímáš, že se nějak změnila struktura reportáží?

Změnila se struktura zpráv, kdy jsme na začátku, a teďka zpětně to hodnotím možná trochu bombasticky, ono to totiž mělo být v první řadě informačně zajímavé. Začali jsme dělat to, že na začátek zpráv, namísto toho, abychom se vítali, tak jsme řekli, kolik nakažených ten den přibylo. A teprve potom byl jingle a šli jsme k první reportáži. Bylo to z toho důvodu, že jsme všichni byli ohromení tím, že se to tady děje a ta informace byla to první, co každý moment chtěl člověk vědět, takže jsme mu ji chtěli přinést hned na začátku těch zpráv, a od toho se odvíjel zbytek těch zpráv.

Takže ano, změnila se minimálně struktura. Že by se změnila struktura zpravodajství jako takového, to možná taky trochu, protože každý den se dělaly tiskové konference v různých časech. To znamená, že klasické zpravodajské televizní uchopení je takové, že na začátku je ten tzv. otvírák, což je nejdelší a nejdůležitější reportáž dne, která nějakým způsobem shrnuje ať už hlavní téma dne nebo něco, co si redakce připraví.

A právě tady jsme se nechávali dost vláčet tím, co se děje, abychom ty informace vytříbili, ověřili a co nejrychleji k těm lidem dostali. Tudíž se často dělo to, že na začátku jsme vlastně měli jenom výstřižky, synchrony lidí, kteří mluvili, což u nás úplně se neděje. Česká televize to třeba dělá ještě dnes, my jsme to standardně nedělali, protože standardně byla vždycky na začátku reportáž.

A byly si pak ty reportáže ohledně covidových záležitostí nějak podobné?

Určitě jo, určitě si byly podobné, protože ty příběhy samozřejmě byly hodně podobné. K čemu jsme se dostali, hlavně my, tak to byly jednak zavřené podniky, tedy ti lidé, kteří se museli potýkat s tím, že museli zavřít hospodu. A protože mohli vydávat obědy nebo kávu přes okénka, tak jsme pokrývali například toto téma. Bavili jsme se o tom, jak to zvládají, o kolik menší mají tržby.

Časem jsme se začali dostávat na covidové jednotky do nemocnic. Takže to byla hlavní dvě témata. Třetí byly opatření, které jsme dnes a denně řešili, protože byl zmatek v tom, kdo co a jak řekl, co platí, co neplatí.

V tu dobu bylo informací strašně moc a hlavně to bylo nové, nikdo nevěděl, s čím se potýkáme. Jaký byl klíč k tomu, jaká témata se zpracovávala?

To kdybych si pamatoval. My jsme dokonce zprávy zkrátili, protože bylo doporučeno, aby se pracovalo z domova. Což u televizního zpravodajství skoro nešlo, ale potřebovali jsme zajistit, aby se jednotlivé směny od sebe třeba nenakazily, takže zprávy byly nakonec o pět minut kratší. Myslím, že jsme v tomhle byli jediní.

A výběr témat... Témata byla dána od začátku. Hlavně informovat o tom lidem, co se děje ve smyslu platí či neplatí tato opatření. Často se stalo, že na tiskovkách to bylo řečeno jinak, než to ve skutečnosti bylo.

Druhé téma bylo setkávat se s lidmi, kteří covid nějakým způsobem prožili, prožívají, nebo se jich nějak dotkl, protože celá republika se v tom dřevním počátku o tom bavila, nikdo moc nevěděl, co to znamená, takže jsme velmi intenzivně sháněli někoho, kdo se s námi o tom bude bavit. Honili jsme se za prvními nemocnými, když zase začala objíždět covidová sanitka, tak jsme s ní jezdili po Praze, abychom viděli, jak to vypadá, když se jde testovat člověk na covid.

A další filtr byly nejzajímavější příběhy lidí, kterých se dotkla opatření, vypadalo to, že budou krachovat. Řešili jsme, co pro ně stát udělá.

Takže klíčové pro tebe jako šéfredaktora bylo mít kvalitní příběh?

Jasně. Jednak třídit informace tak, abychom je všichni pochopili, aby se ve vysílání objevily správně, a samozřejmě ty příběhy byly taky dobré, protože jsme všichni chtěli vidět, jak společnost v ten moment vypadá, jak žije a jakým způsobem.

Když jsem mluvila s reportéry a editory o tom, jak se proměnil samotný přístup k podávání informací, narazili jsme na to, že se mnohem víc využívala grafika a zároveň Nela zmínila, že do té doby téměř zakázané synchrony přes telefon nebo Skype se najednou rozjely. Napadají tě i jiné prvky, které se dříve užívaly méně, a v tuto dobu jich bylo hojně?

Grafika se začala používat hodně, abychom ukázali jednak číselně, kolik je nemocných a kolik jich přibýlo, a taky abychom co nejlíp komunikovali ta opatření, pro koho platí, jak dlouho budou platit.

Rozhodně se více taky začaly objevovat synchrony z tiskovek. Problém byl, že jsme nebyli mezi médii, která mohla jezdit na vládu, a museli jsme si brát synchrony z ČT, protože naše kamera se nedostala k vládě, byli jsme malá televize.

Jaká byla dohoda mezi Televizí Seznam a ČT?

Že cokoliv ČT odvysílá a týká se to covidu, tak to automaticky můžeme přebrat.

Odkud koho to rozhodnutí vzešlo?

To si určil Úřad vlády. Veřejnoprávní média měla přístup, ale taky velké televize, podle mě tam byla Nova a určitě taky Prima. Oni řekli, že tam byl strop lidí, kteří tam mohou být,

údajně z bezpečnostních a hygienických důvodů. To je informace, kterou jsme od nich dostali. Ale asi to bylo taky proto, že jsme byli prostě malé médium. Ale oni dohodli to, že nám materiály může poskytovat. Více se o tom se mnou nikdo nebavil, zarputile se drželi toho, že je to nařízení či doporučení hygieny. A vzhledem k počtu diváků jednotlivých stanic jsme ti, kdo nemají právo tam jít. Což jsme museli akceptovat, a proto tam byla dohoda s ČT, že můžeme přenášet jejich tiskovky.

Vzpomněla jsem si, že se jednu dobu mohly pokládat dotazy i online.

Ano, a opět to bylo početně omezené. Většina byla připojená a pokládaly se dotazy přes televizi, která byla na místě v sále. A taky jsme tam měli nějaké dotazy.

Kolik času měla redakce obvykle na zpracování tématu?

Často jen minuty. Jednou jsme Adama Vojtěcha dostali do vysílání odpoledního zpravodajství asi 15 minut po vyhlášení jednoho z opatření, to bylo ještě úplně na začátku. Tiskovky se děly velmi nahodile, jednou to bylo v jedenáct dopoledne, pak ve čtyři odpoledne, pak v šest večer, v sedm se jednalo a v jednu v noci se vláda vzchopila vylézt ven na tiskovku.

Takže i to byl zásah do toho, jak jsme fungovali, ale tak to ve zpravodajství bývá. Bylo toho víc kvůli tomu, že se informace dost tříštily a měnily v průběhu dnů i týdnů. Na to, aby se to ověřilo a udělalo se to správně, bylo asi míň času než obvykle.

Zároveň jsme témata stříhali na dálku, někdo chodil do redakce, kde se to stříhalo, někdo to dělal z domova. Aby se to stihlo, museli jsme mít všechno do čtyř odpoledne hotové, poslali jsme to stříhačům, aby to stihli a oni nám to pak poslali do redakce, aby to bylo včas.

Taky je třeba říct, že do té doby nebyly zvykem v médiích využívat Skype a online hovory obecně. Tato situace tomu otevřela hodně dveře, protože jsme začali online hovory a telefony brát jako součást normální práce. A od té doby to víceméně platí. Do té doby byla totiž docela hnusná kvalita obrazu a zvuku. Ale ani dnes to, přestože se to posunulo daleko, není ideální, šéfové to i proto chtějí méně.

Jaké skupiny respondentů byly v reportážích?

Kdyby se počítaly minuty a sekundy, tak především premiér a ministr zdravotnictví. Politici ani tak obecně ne, spíše vláda. Je pravda, že se nedávalo příliš prostoru opozici, protože to všichni brali jako faktické věci, že tady ten covid je, že se to nezpochybňuje a že opatření, která jí se přijímají, nějakým způsobem tak musí být, je tam nějaký poradní orgán, který jí to říká. Nikdo z opozice to proto, myslím, nebyl ochotný kritizovat, protože chápali vážnost situace, nebo ani nevěděl, co se to právě děje, jestli je to dobré nebo špatné rozhodnutí.

Myslím, že všechna média, včetně TVS, se trochu stala hláskou vlády.

Tohle byla i moje původní otázka, divákům to tak mohlo připadat. Proč se to tak stalo? Vnímáš to jako částečné selhání?

Protože se bralo všechno jako fakt a nikdo nebyl s to rozklíčovat, jestli opatření, které se dělají, a dělala se stejná úplně všude, jsou špatně nebo nejsou špatně, jestli to nějakým způsobem omezuje naše svobody. A nikdo to nerozporoval, protože se všichni báli, že kdyby to náhodou rozporovali a ono by se ukázalo, že to dělali špatně. Bylo málo informací o tom, jak se vir například chová.

Pak se časem ukázalo, že skupina lidí, která to kritizuje, už začala růst, že už ty informace získali a přišli na to, že se věci dají dělat i trochu a už se upozadovalo množství vládních výstupů. V začátcích nebyl prostor pro opozici, protože neměla moc co říct.

My jsme se soustředili hlavně na to, abychom ty opatření, které se dělají, předali a předávali jsme je bez oponentury, protože to byli odborníci na daný problém. To byla druhá skupina respondentů a třetí byli respondenti z řad široké veřejnosti. A protože to byli odborníci, tak se to moc nezpochybňovalo, nebyli to politici, protože i jejich rozhodnutí vzešlo z odborných porad a diskuzí. Takže někdo může zpětně opravdu říct, že jsme byli hláskou vlády.

Ale jak to vnímáš ty?

Je složité to takhle kategoricky říct. Nechci to říkat, podřezal bych si vlastní větev. Politicky korektně bych řekl, že to tak někomu opravdu mohlo připadat. Nebylo to ale žádné zadání, reagovali jsme na situaci nejlíp, jak jsme jen mohli. Kdyby na to měl někdo relevantní názor, tak bychom se ptali. A relevantním lidem jsme se snažili dávat prostor. Třeba se u nás nikdy neobjevil pan Šmucler, protože to je zubař a neměl k tomu co říct. V tom máme štít čistý.

Dbali jsme na to, že kdo mluví, tak má důvod mluvit z pozice své odbornosti a co má za sebou.

O tom se ještě budeme bavit, ale už jsi zmínil, že se často dělo, že co jeden ministr řekl, později buď on sám, nebo jiný člen vlády nebo nějaká tisková zpráva vyvrátili. Co se v ten moment dělo, když to rozlišíme na to, pokud se na to přišlo dostatek času před vysíláním, tak chápu, že byla snaha informaci upřesnit, ale co když se na to přišlo čtvrt hodiny před vysíláním?

Museli jsme na to přijít dřív. Jednak jsme to odvysílali v podobě, ve které se k nám informace dostaly. Když někdo mluvil na tiskovce, tak jsme si to pak šli ověřit na ministerstvo do jejich vyhlášek.

Když něco tvrdil ministr nebo premiér, tak jsme po nich chtěli tištěné znění vyhlášky, protože jak říkáš, často se generovaly chyby v tom, co někdo řekl a jak to bylo ve vyhláškách. V tom jsme se snažili vždy spojit s mluvčími, abychom se k materiálu dostali, a citovali jsme to tak, jak se psalo, nikoliv jak to řekli politici. Výběr politiků z vlády byl zároveň ovlivněný tím, kdo mluvil na tiskovkách. Ale byli jsme ve spojení i s odborníky, a vybírali jsme podle jejich relevance. S panem Kubkem z lékařské komory, s šéfy chemických, biochemických nebo jakýkoliv medicínských útvarů.

Proč byli z principu potřeba k reportážím i odborníci? Proč to nemohli říct reportéři?

Odborníci dodávají sdělení relevanci. Netvrdí to jen politik nebo my, je důležité expertní stanovisko, které se navíc ne vždy přijalo. Pořád je to politika. A odborníci hráli trochu roli té opozice, expertů, kteří k tomu mají co říct. Politik by nám řekl, že to je vždycky špatně, protože to je politická opozice, nebyly by to tedy z podstaty politické boje.

Kdo určoval, kdo je ten správný odborník? Spousta redaktorů zprvu nemohla tušit, kdo to je či není.

Vytříbilo se to. I podle toho, kdo se s námi vůbec bavit chtěl, ne všichni měli zájem mluvit s televizí, nebo specificky s TVS, zároveň ne všichni na to měli čas a chuť. Vybírali jsme podle toho, z jakých vědeckých pracovišť pocházejí. Nejčastěji to byli lidé z Akademie věd. Paní Peková a podobní se zdáli, že bude odborník, má vysoké vzdělání, měla laboratoř, a zdálo se u ní, že bude mít co říct. A bylo selháním médií, my jsme ji teda necitovali, byť

já jsem chtěl, protože ona dávala protinázor tomu, co se zde říkalo. Ukázalo se, že to byl protinázor vyhnaný do extrémů, nijak nepodložených. To se ukázalo velmi záhy. Ale ona třeba dál chodila do médií. Je velká chyba médií obecně, že dávali prostor lidem, kteří tu relevanci neměli. Kteří byli jenom třeba doktoři, a to není nic proti lékařům, ale oni původ toho viru a jeho strukturu vědět nemohli.

Takže i podle toho jsme se snažili vybírat respondenty, aby alespoň na papíře to byli co největší odborníci na dané téma. Imunologové, epidemiologové a podobně. Snažili jsme se neptat řadových lékařů, což si myslím, že česká média stále dělala.

Kdo ale určil, jak se k tomu přístupu ke zpravodajství budete stavět? Proč jste se nestali více konfrontačním médiem, které by naopak více zaměřilo na to, jestli opatření dávají smysl? Nějaká média to takto udělala, není to nic proti ničemu.

Ale já si nemyslím, že bychom to nedělali. Protinázor tam podle mě byl. My jsme se snažili více informovat než rozporovat. V televizní žurnalistice ani moc prostor nebyl, navíc my jsme byli malé médium. Už jsme nemohli jít dál v hledání pravdy, a jak se ukázalo, nezvládl to nikdo. Často to bylo dávání prostoru druhé straně jen z principu, aby tam druhá strana byla.

Nejen na TVS se pak střídaly pořád ty stejné tváře odborníků. Proč jen pořád oni?

Pořád si myslím, že odbornost těchto lidí byla vyšší než odbornost právníků, kteří třeba dělali proticovidové akce. Z biologického hlediska nemohli chápat, jak ten vir fungoval. To se ale netýkalo těch skutečných odborníků. Relevanci jim dávala instituce, jsou někde zakotvení a mají za sebou publikační činnost. Neříkám, že méně odborný člověk to nemůže kritizovat, ale TVS se stavěla do pozice, kdy jsme dávali prostor odborníkům, chtěli jsme informovat a informace třídit, nikoliv jen vysílán i vyvažovat názorově.

Říkáš, že jste to museli „dělat takhle“. Musel jsi explicitně vyslovovat, že „budeme se držet těchto odborníků, těchto tváří“? Nebo to nějak přirozeně vyplynulo?

Sám nevím, myslím si, že ne, že to bylo přirozené, že jsme k tomu všichni dospěli, než že bych direktivně napsal seznam „ti ano, ti ne“. Přirozeně to vyplynulo z autority konkrétních lidí.

A to vše jsi rozhodoval z pozice šéfredaktora?

Ano, nikdo za mnou z vedení nechodil, aby mi říkal „Tohle dělejte, tohle ne.“ Všechno to bylo postaveno na tom, o čem já jsem se rozhodl, že budeme dělat.

A dostalo se tohle rozhodnutí do nějakého konfliktu s vedením?

Ne, nikdy tam žádný direkt nebyl, ani tam nebyla žádný podnět. Vše bylo moje rozhodnutí.

Abychom oddělili pozici editora, šéfredaktora a těch témat, tak témata reportérům zadával samotný editor. Kdo vybral, jak se téma pojme konkrétním způsobem?

Myslím, že to bylo po nějaké společné dohodě. Já jsem sice třeba něco navrhl, ale vnímal jsem to jako kolektivní práci, že to vyplývalo z toho dne, co se zrovna děje. Dost často jsem navrhoval, že by to mělo být udělané nějakým konkrétním způsobem, ale ne vždycky to bylo tak, jak jsem řekl, byla tam volná ruka.

Často mohli diváci vidět příběh na úvod, HLP. Proč? Proč byly potřeba?

Protože tím chtěli ilustrovat, co se děje na konkrétním člověku. Když tam přijde novinář a bude něco tvrdit, tak mu lidi budou těžko věřit, lepší je ukázat konkrétní příklad toho, že „tento člověk nemá peníze, je v exekuci, semlel ho covid, protože musel zavřít.“

Celé televizní zpravodajství funguje hlavně na ztotožnění diváka s tím, co se vysílá. Vidí někoho, kdo je mu podobný. Důležité je, aby zhmotnil informace, které tam jsou. Proto jsou příběhy na začátek tak důležité. Pak si z té reportáže odnese co nejvíc. A taky jsme chtěli divákům ukázat, jak to vypadá v ulicích, přenést ten zážitek k nim domů. Proto jsou příběhy tak důležité.

Redaktoři mi taky říkali, že později měli problém respondenty najít, proto je hledali tzv. na blind, vygooglili si je v dojezdové vzdálenosti a zavolali jim. Zprvu to nějak šlo, ale později je museli dlouho hledat. Nemohlo se tak odhadnout, jestli dotyčný respondent, třeba hoteliér nebo hospodský, řekne, že opatření chápe nebo s tím nesouzní. Bylo tam nějaké zadání na úvod, že by bylo lepší, aby s tím dotyčný na úvod souhlasil nebo nesouhlasil?

Ne, pokud někde bylo, tak mezi řádky, ale nikdy jsem nic takového vyloženě nechtěl, protože právě naopak bylo často lepší, když jsme tam neměli třeba tolik té opozice, tedy že ten člověk vyjádřil nesouhlas.

Proč?

Protože i když ten příběh nesouzněl s dalším sdělením o tom opatření, tak bylo velmi užitečné, protože jsme slyšeli zaprvé, co si o tom ty lidi myslí, zadruhé tam byla aspoň nějaká kritika toho postupu, protože člověk ukáže tu svou hospodu, která je nějak velká, vysloví kritiku, ukáže nedostatky v praxi, odůvodnil, že přece nemusí být zavřená hospoda. Rozhodně to nemuselo být tak, že to podpořilo naše vidění světa a toho problému.

Takže zároveň nevadilo, když shodou okolností ten dotyčný řekl, že s tím souhlasí?

Nevadilo to. Nestalo se, že bychom řekli „nic, sežeň jiného.“ Pracuje se s tím tak, jak to člověk nasaje, jak tu informaci získá, tak s ní musí pracovat.

Proměnila se práce uvnitř redakce? Někdo mi řekl, že když měl na téma více dnů, mohl si to zařídit sám. Podílelo se na tom teď více lidí?

Na to ti asi nemám moc co říct. Práce se změnila tak, že byla rychlejší. Na druhou stranu jsme do té doby možná nepracovali tak tradičně televizně, a tohle nás spíše posunulo k tomu, že systém výroby reportáží je rychlejší, protože co se natočilo jeden den, druhý už nemuselo platit. Vymyslel jsem si pozici zpravodajské produkční, která telefonovala lidem, kteří by s námi potenciálně mohli mluvit. Ale tu jsem chtěl od začátku, to bylo cíleně vymyšlené místo. Covid to možná akorát uspíšil. Že by to ale nějak zásadně proměnilo tu práci... Nemyslím si, že bychom to dělali extrémně jinak než předtím. Spoustu začínajících redaktorů to posunulo, protože všichni dělali všechno. A všichni byli dost týmoví a všichni pracovali společně.

2. Nela Vejvodová, osobní rozhovor

29 let, v médiích působí od roku 2009. Začínala v redakci Mladé Fronty DNES, kde tvořila obsah do tištěných novin. Chvilu působila i v Seznam Zprávách, které pomáhala budovat. Po kratší pauze nastoupila do redakce CNN Prima News, kde opět pomáhala budovat značku kanálu ještě před jeho spuštěním. Následně v únoru 2021 přešla do Televize Seznam, kde pracovala téměř dva roky jako vysílací editorka a poté coby vedoucí redakce.

Co se týče struktury reportáží o koronavirových opatření, budeme se bavit o roce 2020 až 2022. Vnímáš, když to vidíš zpětně, zásadní změny v tvorbě reportáží?

Ano, postupem času se to už stalo hodně automatizovaný, věci se opakovaly, pokud se bavíme o různých nařízeních, i co se týkalo respondentů. Co však vidím jako negativum, je, že své postupy zautomatizovali i samotní tvůrci reportáží.

Jak to myslíš?

Přestali být tak pečliví, brali to hodně automaticky a už znali spoustu informací nebo pozadí toho, jak se dané nařízení tvořilo, a už to nevysvětlovali. V kvantu všech informací a toho, že reportáž dělají po osmé, už jim třeba nedocházelo, že tam ty informace musejí dát, protože běžní lidé tu legislativu a informace z pozadí událostí pochopitelně neznají.

Takže vnímáš, že někdy chyběly souvilosti událostí, například co se stalo před pěti dny?

Ano, ano, asi teď dokážu říct konkrétní příklad, ale stalo se, že v reportážích občas toto pozadí chybělo právě kvůli tomu, že už to bylo tak automatizované a zevšednělé, že už nikoho nenapadlo tam určité informace dát.

Byla i struktura samotných reportáží podobná? Měly jakousi „šablonu“?

Jasně. Buďto se reportáže odpíchly příběhem – to bylo vhodné, abychom nějaké nové opatření přiblížili konkrétním příkladem, jak například dopadnou na kadeřnictví. V druhé části, když byla reportáž o politické cestě, jsme měli samotné politiky, vládu, opozici... Nebo jsme politickou linku z reportáže vyndali a šli za odborníky, ptali se jich, zdali opatření dává smysl či ne. Zkrátka příběh a catch headline na začátek, to ostatní, ale nutné pro kontext, to bylo v druhé části.

Takže se dá říct, že byly vlastně tři základní respondenti: HLP (hluboký lidský příběh), politik a odborník?

Jo.

Kolik času obvykle redakce měla na zpracování tématu?

To záleželo... Začátek koronaviru byl hodně divoký, nikdo to neměl zažité, věci se měnily ze dne na den. Komunikace vlády byla šílená, kvůli tomu bylo složitější reportáže vytvářet, ale zase bych to rozdělila do dvou kategorií: Když to bylo informování o denní agendě, co se v koronavirové bublině děje, to znamená nová nařízení, koronavirová čísla, prostě denní věc, tak se to téma ráno nebo dopoledne zadá a večer to musí být hotové před vysláním. Druhá část byly ty složitější reportáže, kde potřebuješ mít víc materiálu, třeba právě nějakého pacienta s postcovidovým syndromem. Tyto věci se sháněly hůř, takže proto na to bylo víc času, dejme tomu 2-3 dny. V Televizi Seznam nebyl prostor na vyčlenění celého týdne pro tvorbu reportáže. To bylo dáno malým počtem lidí.

A jak to vychází zhruba časově? V kolik hodin se vysílaly zprávy a v kolik hodin to muselo být hotové?

Dejme tomu, že teda porada byla v 9:30, začali se shánět respondenti a vysílalo se v 18:30. Na zpracování tedy bylo asi devět hodin času, to ale na kompletní zpracování; probrání tématu, struktury, navolání hostů, natočení, střih, až do vysílání. To byla denní agenda.

Vnímala jsi, že se k dovysvětlení těžko uchopitelného tématu používaly prvky, které třeba dříve se nevyužívaly tak hojně?

Myslím si, že se obecně v médiích více začalo pracovat s grafikou, protože bylo potřeba znázornovat přírůstky nakažených či mrtvých, například. Zároveň přišel úplně nově prvek online telefonátů a videohovorů. To bylo odjakživa něco, co se média, teď mám na mysli televize, snažila eliminovat, protože to není nejpřátelštější forma, jak chceš něco vysvětlovat, nebo jakou to téma chceš podat, není to tak atraktivní.

Zajímavé je, že to doteď ve vysílání zůstalo. Podle mě už spousta redakcí nechceš udělat ten krok zpátky, protože tohle je pohodlnější, nabrat někoho přes Skype. Můj osobní dojem je, že to povolili i editoři, protože se tento způsob zaběhl. Diváci jsou na to přeci jenom zvyklí,

a tak nad tím mávnou rukou, i když jsme se vrátili do doby, kdy se všechno může, nejsou žádná omezení.

Často jsme právě z pohledu diváka na úvod viděli příběh, HLP, tedy že tam vždycky byl příběh obchodníka, živnostníka. Proč?

Obecná poučka praví, že když to přiblížíš přes nějaký konkrétní příběh, hluboký lidský příběh, přes konkrétního člověka, živnostníka nebo obecně přes typ povolání, člověk na druhém konci obrazovky si to líp představí, protože do obchodů chodíme všichni, ke kadeřnici chodíme všichni, do hospody chodíme všichni. Takže v reportáži bude konkrétní identifikovatelný zástupce hospody vyprávět, že teď do hospody nebudete moci jít, zpráva pro diváka je jednoduše to, že nesmí do hospody. A to si na vlastní kůži dobře představí a zprávu porozumí.

Sama jsem při sledování reportáží viděla, že dřív se třeba s hospodským natáčelo jednou za měsíc za dva maximálně. Najednou tam byla reportáž minimálně jednu za týden, kolikrát i častěji, takže asi muselo být mnohem náročnější to shánět. Ty jako editorka jsi je asi přímo konkrétně nesháněla, ale změnilo se v postupu té redakce něco? Při rozhovory s jinými reportéry jsem slyšela, že dřív si člověk sám sháněl všechny respondenty, ale potom se dokonce vyčlenil nějaký člen týmu jenom právě na to navolávání.

Myslím si, že je to dáno i tím, že před koronavirem bylo zpravodajství mnohem pestřejší. Byla tam dynamika, bylo to tematicky mnohem pestřejší, každé si přinesl vlastní téma z oblastí, která jej zajímá, a nemusely se nutně uchopit přes příběh. Jak jsem říkala, ze začátku to byl strašný chaos, a nejjednodušší cestou, jak to vysvětlit divákovi, to bylo přes příběh. Ale v redakcích se běžně vyčleňují lidé na obvolávání respondentů.

A v Televizi Seznam to bylo konkrétně řešeno jak?

Ze začátku nijak, každý dělal, co měl zadáno. Nakonec jsme ale pochopili, že to je nejhorší možná cesta a vyčlenili jsme produkci/směnu. Z mého editorského pohledu jsem každý den počítala s tím, že směně musím zadat méně jiné práce, protože velkou část toho dne zabije, hlavně dopoledne, protože bude muset navolávat, shánět lidi.

Hodně lidí mi řeklo, že úplně za začátku se dalo právě pracovat s tím, že měli nějaký svůj seznam dřívějších hostů, o kterých věděli, že jsou ochotní mluvit. Jenomže to se brzy vyčerpalo, a tak se začali hledat takzvaně „na blind“. V tom případě se ale nedalo čekat, jestli třeba ten hospodský bude s těmi opatřeními souhlasit, nebo ne. Byla z tvé strany, tedy zadavatele reportáže, představa, očekávání, zdali by bylo lepší, aby onen člověk s nařízením souhlasil, nebo nesouhlasil?

Záleží na tématu a opatření. Obecně lze opět říct, že je vždy lepší, když to vzbudí negativní emoce, protože ty jsou cennější než pozitivní, to z hlediska sledovanosti a interakce. Ale samozřejmě, když se ráno na poradě bavíme o tom, jak by ta reportáž měla být strukturovaná, tak si tam vymyslíš nějakou svoji cestu. Například že premisa je, že s tím kadeřnice nebude spokojená, že musí sledovat čísla občanek. A při tom zadávání už jsme pokračovali tím, že se to musí nechat obhájit vládou a opozicí, která podpoří tu kadeřnici v tom, že to je kravina, nebo odborníci, kteří opět řeknou, že to je blbost.

Občas ale zavládla menší panika, protože to bylo naopak – my jsme si mysleli, že kadeřnice bude nespokojená, a už s tímto jsme předem oslovili politiky a odborníky, a nakonec jsme zjistili, že je spokojená. Proto jsme museli občas zbytek reportáže překopat, aby se nikomu nevložilo do úst to, co vůbec neřekli, ale zároveň aby jejich výpověď kontinuálně navazovala na příběh. Všeobecná premisa ale byla, že lidé jsou nespokojeni s opatřeními.

Ale v momentě, kdy až dvacátý člověk kývnul na reportáž, ale zároveň řekl, že mu opatření nevadí, tak z tvé strany se nestalo, že bys to odmítla, protože to nesplňuje tvou představu?

To ne, z mého pohledu to je ohýbání pravdy. Akcentovala bych i druhý názor z opačné strany, že spousta lidí je právě nespokojená, a podložila bych to přinejhorším sociálními sítěmi. A to samé platí, i kdyby s tím souhlasil, zase bychom museli najít opačnou skupinu.

Jak často se v reportážích vyjadřovali i politici, co se týče konkrétních opatření?

Určitě ze začátku častěji, když se zaváděly všechny různé zákazy, příkazy, opatření.

Postupem času to sklouzlo k automatizaci, kdy už jsme věděli, kdo nám co řekne, že opozice to bude svalovat na vládu, vláda zase na opozici, a třeba jsme to jen parafrázovali, místo abychom to jeli za nimi točit. Zabere to spoustu času a slyšeli bychom pořád tu samou větu

už po osmdesáté. Pak už ani nevadilo, že žádný politik na nás neměl čas. První půl rok až rok to bylo pitomé, když nezazněla linka, kde si obhájili to nařízení, ale pak už to bylo šablonovité, nebylo důležité pro výpověď mít obličej. Ušetřilo se spoustu času a nervů.

Bylo podle mě důležité mít vyjádření autentické, protože šla vidět nekomunikace a chaos vlády, lidé si mohli sami udělat obrázek. Vláda Petra Fialy ale dělala to samé, ti zase nemluvili vůbec, protože chtěli klidnit situaci, ale pak bylo těžké z nich dostat něco kloudného.

Mnohem častěji jsme i proto viděli tiskové konference. Byla to z pohledu zpravodajství změna? Mírím k tomu, jestli vám to zjednodušilo práci, že jste tam poslali kameru a automaticky byl hotový synchron tím, že se vystříhl tisk té tiskovky?

Ano, byla to velká pomoc, protože to byla to velmi dynamická situace, která se vyvíjela mnohdy několikrát za den. Zprvu všichni chtěli vědět, kolik za několik hodin přibylo nakažených, což později začalo štvát všechny strany. Nová situace ale vyžadovala, aby o ní média informovala velmi intenzivně.

Neužitečné naopak bylo množství tiskovek, které se navíc občas popíraly, takže bylo potřeba to řešit. Buď jsme tam rovnou přiznali, že vláda říká něco a ministr z vlády něco jiného, případně pak zavolat na tiskové oddělení a doptat se, jestli je to opravdu tak, jak řekli. Vždy to bylo nápomocnější, než je dohánět osobně.

Na to jsem se chtěla zeptat, jak jste tedy postupovali v moment, kdy jeden něco řekl a hodinu později to buď on sám nebo někdo jiný vyvrátil.

Taky záleží, do jakého typu reportáže jsme vyjádření potřebovali. Kdyby to byla reportáž o tom, že buď spolu třeba úřady nekomunikují, lidé jsou zmatení, co platí nebo neplatí, tak v ten moment vlastně nevádí, že tam ukážeme ten rozpor, že dáme nahoru do lišty, že v 16:00 Babiš říká „Všechno zavřeme“ a o půl hodiny později Vojtěch na jiném místě říká něco jiného, a konkrétně tady na tom ukážeme, že oni sami se na tom neshodují. A kdyby se to nestíhalo, tak první a nejspíš i jako jediná pomoc je to z té reportáže prostě vystříhnout. Ano, za cenu, že už ta reportáž pak nebude taková jako hezky učesaná, nebude tak plynulá, protože už byla namluvená, nastříhaná. Ale jako první pomoc byla to z toho vystříhnout. Je horší pustit do vysílání něco, co už není pravda, než že reportáž nebude úplně učesaná.

Případně se pak dal dovětek do studia, prostě tak aktuálně moderátor řekl, že došlo k úplně nové změně před pár minutami, nějaké dvě tři věty.

Co se týče těch politických synchronů, tam jsme si řekly, že byly ovlivněné i tím, co zaznělo na tiskovce. Zároveň jsme ze začátku mohli vidět, že slovo dostávala především vláda, opozice skoro ne. Proč?

Zprvce to bylo tím, že tiskovky dělali skoro furt, takže ten materiál byl víc k dispozici. Ale bylo to taky tím, že ze začátku, a bavíme se o prvním půl roce, roce, veškeré koronavirové dění v zemi se řídilo podle toho, co vláda zakázala, povolila nebo co vymyslela. Takže už jenom jako z toho hlediska kvantity jsme museli mít, pokud vydali čtyři nařízení, čtyři kusy něčeho, kde vláda mluví. Takže jenom to bylo logický vyústění toho, jak ten den plynul.

Navíc spousta věcí, které v synchroních říkala, nepotřebovalo opozici, nějaký protinázor. Například to bylo u zpřísnění cestovatelských nařízení. Když to logické nařízení, jako že potřebuješ na letišti certifikát, tak v ten moment nepotřebuješ, aby se k tomu vyjadřovala opozice. Ale když vláda řekla něco, co bylo buď kontroverzní nebo to zbudilo na politické scéně rozpor, tak v ten moment jsme oslovili i opozici. Tohle se řešilo až v druhé části pandemie, kdy se řešili kompenzace nebo dlouhodobější dopady opatření.

Opírala jsem se i o zkušenost jedné z reportérek při jiném rozhovoru, a sice že si připadala jako hlásná trouba politiků, jen reprodukovala, co řekli, nikdo z novinářů politiky prý nekonfrontoval.

Nemyslím si, že je nekonfrontovali. Na Seznamu si to nevybavuju, ale brali jsme ty, kteří byli k dispozici. Nemůžeme si dovolit udělat politické pozadí, jako si to může dovolit udělat ČT. Koneckonců zprávy na Televizi Seznam neměly hodinu, ale 15-20 minut.

Ano, ze začátku, prostě dejme tomu první dva, tři měsíce, to byl šok pro všechny, nová situace pro všechny. Takže vyšly čísla, my jsme ty čísla jenom překloupili do reportáže, do grafiky a už jsme neřešili nic jiného s čísly. V okamžiku, kdy z nich začaly padat první nelogičnosti, spousta novinářů na to na tiskovkách upozorňovala. Priorita tiskovky je ale něco jiného. Prostě je potřeba vysvětlit to nařízení a teprve v druhém sledu můžeme konfrontovat toho politika s tím, že to je hloupost, že nařízení třeba začne platit od půlnoci nebo druhý den.

Proč byli odborníci vůbec potřeba v reportážích?

Protože to byla úplně nová situace, kdy se po nějakých třeba dvaceti letech začalo pracovat s pojmy pandemie, epidemie apod., a musel to říct někdo s autoritou, někdo, kdo to opravdu ví. A pak taky bylo potřeba ze začátku vysvětlovat, že to není rýmečka, nebo že má smysl držet dvoumetrový rozestup. A vždycky je lepší, když vysvětluje kapacita než politik

Odvrácená strana toho byla, že používali často termíny, kterým nikdo nerozuměl, například incidenční číslo. Ale to jsme konzultovali s danými odborníky, jestli to parafrázujeme správně.

Zároveň do té doby nikdo neznal jména různých odborníků, nevědělo se, koho oslovit. Kdo určoval, kdo je odborník?

Tohle je zajímavá otázka. Na začátku byl považovaný za odborníka pan Šmucler nebo paní Peková. Byla to nová situace a bylo potřeba dodat nové informace co nejrychleji, proto se možná trochu rezignovalo na kritické myšlení. Peková byla první vědecký hlas, který řekl nějakou ucelenou informaci. Samozřejmě její kauzy s laboratoří byly už v té době známé. Jiní odborníci moc mluvit nechtěli, protože to bylo nové, zároveň vláda nechtěla, aby se k tomu odborníci vyjadřovali. V ten moment tě nenapadne to rozporovat, protože dala novinářům první informace, se kterými mohli pracovat.

Kdo ale určil, že už není relevantní?

Když se proti ní obrátila celá vědecká obec, lidé jak z Akademie věd, tak z ÚZISu, uznávaní epidemiologové. A nebylo to slovo proti slovu, ale paní Peková proti dvaceti lidem. Najednou to média většinou zohlednila, že to není úplně dobrý člověk. Některá média ji ale oslovovala nadále. U Šmuclera to bylo to samé. Ti seriózní odborníci pak ale sami pochopili, že je potřeba, aby to uváděli na pravou míru. V ten moment už bylo kam sáhnout.

Nemůžeme zpochybňovat úplně všechno, zdroje jsme brali z univerzit, které mají celosvětové odborníky, výherce Nobelových cen, z institucí, které nikdy neměly problémy s falšováním výzkumů. Velmi brzo musela přijít dělicí linie, že nebudeme zpochybňovat ÚZIS, nebudeme zpochybňovat IKEM, nebudeme zpochybňovat třeba Univerzitu Karlovu.

A tu linii jsi nastavila ty, šéfredaktor, nebo někdo jiný?

Myslím, že jsem ji nastavovala pocitově spíše já. Nebylo tam ale tolik kontroverzních sporů, kdy bychom si museli sednout a hodinu řešit, jestli ÚZIS je dobrý nebo není. Samozřejmě jsme ale pořád informace ověřovali, protože třeba pan Pirk z IKEMu je super, to obecně IKEM, ale sám není odborníkem na problematiku, ale rozumí něčemu jinému.

Naopak jsme ale potom vidali několik stejných odborníků.

Nebylo to nedostatkem kritických pohledů. Bylo to kvůli tomu, že u nás tolik odborníků není, epidemiologů je pár a erudovaně se k tomu nemůže vyjadřovat každý, byť se o to spousta lidí snažilo. Zároveň třeba neměli zájem mluvit do médií. Ze začátku nechtěli být podle mě vidět, protože jsou vědci, profesori, kteří nestojí o mediální zájem. Jejich vystoupení pak mělo reakce, které oni neměli zapotřebí, lidé jim nadávali. Byl úspěch ulovit Smejkalu na rozhovor, protože byl hrozně vytížený. Postupem času jsme věděli, kdo to popíše srozumitelně a kdo sklouzne k vědeckému výkladu, kterému nikdo nerozumí. Třeba Pačes z Akademie věd byl skvělý, protože vždy uvedl jasný příklad.

A protože šlo znovu o vysvětlování, nebyl zapotřebí protinázor. Kdyby se to týkalo běžných lidí, můžeme ukázat ty, které to štve a které ne. Ale stále je tam dělicí linie odborníka a laika, odborníka už nezpochybňuješ, to bychom se dostali do kruhu.

Ještě ohledně té politiky, hodně často to podle mě jenom sklouzlo do toho, že se vláda navzájem kritizovala s opozicí, a bylo jedno, jestli byl u vlády Babiš nebo Fiala. Jejich komunikace přerostla v šarvátky, kdy si buďto neustále něco vzkazovali přes média, nebo ukazovali, že oni jsou ti lepší – záleželo, v jaké fázi předvolební kampaně jsme byli. Hodně se prosazoval populismus, SPD, Trikolora... Podle mě zneužili některé těžké osudy lidí pro svůj politický boj, když si jedna nebo druhá strana brala jako rukojmí třeba podnikatele. Zapomněli, že mají řešit podstatu toho opatření, jestli je třeba ústavní nebo není. Kritizovali, jenom aby kritizovali, vybrali si selektivně to, co se jim hodilo.

Můžeme vidět, že i když se teď vláda vyměnila, není na tom s komunikací o moc lépe než ta předchozí. Tehdy už to sklouzávala k politickému boji, než aby to bylo konstruktivní. Anticovid tým byl zprvu konstruktivní, asi dva měsíce, ale pak se to pokazilo, kdy na sebe jen ječeli.

3. Tereza Chlubná, psaný rozhovor

Můžeš se krátce představit? Kolik ti je, jak dlouho působíš v médiích, v jakých redakcích jsi byla a na jaké pozici jsi byla v redakci Televize Seznam?

Tereza Chlubná, 37 let, v médiích působí od r. 2012

2012–2013 TV Metropol a TV Pětka (redaktorka, dramaturgyně)

2013–2021 Český rozhlas (redaktorka zpravodajství)

2021– konec roku 2022 TV Seznam (editorka zpravodajství)

Vnímala jsi nějaké zásadní změny v tvorbě reportáží o změnách koronavirových opatřeních?

Základ reportáží o nově vyhlášených koronavirových opatřeních tvořily tiskové konference vlády, na kterých byla opatření vyhlášována. Především v první fázi pandemie byl čas tiskových konferencí často předem nejasný, neohlášený. A to z důvodu jednání zástupců vlády, které vždy tiskové konferenci předcházelo. Avizované časy tiskových konferencí se často měnily, výjimkou nebyly ani jejich noční časy. Reportéři tedy museli být připraveni reagovat a pracovat rychle a velmi flexibilně a pod značným stresem. Reportáže tak občas vznikaly pod velkým časovým tlakem, aby se stihly zpracovat do uzávěrky. Ta byla v TV Seznam kolem 18. hod. V případě nočních tiskových konferencí téma tzv. „přepadlo“ do druhého dne, což způsobilo problémy i při plánování zpravodajské agendy a rozložení práce mezi reportéry na druhý den. Navíc některá opatření nebyla vládou na tiskových konferencích jasně formulována, reportéři si je tedy museli dohledávat v písemné podobě na příslušných státních webech, což jim práci dál komplikovalo. Rozdíl oproti jiné reportáži ze zcela jiné oblasti tak byl jasný – mnohem větší stresová zátěž pro reportéry i editory a tlak na rychlost a správnost zpracování.

Byla struktura těch reportáží nějak podobná?

Záleželo na konkrétních vyhlášených opatřeních. Pokud se vyhlášené opatření týkalo například restaurací, snažili jsme se na úvod reportáže získat výpověď majitele restaurace. Pokud se opatření týkalo například kadeřnic, šáněli jsme kadeřnici. Dalším respondentem v reportáži pak byl zpravidla zástupce vlády, který dané opatření oznamoval. V rámci principu vyváženosti zpravodajství se v reportážích objevovali i zástupci opozice. Dál taky odborník (např. epidemiolog), který měl vyhlášené opatření zasadit do kontextu koronavirové pandemie.

Samostatnou kapitolou pak byly reportáže o situaci v nemocnicích, o počtech nakažených, o kapacitách zdravotnických zařízení.

Jaký byl klíč k tomu, jaká témata se zpracovávala a jaká ne?

Nedá se hovořit o klíči. Reportáže se točily o tom, co se v souvislosti s koronavirem zkrátka odehrávalo, co bylo v ten daný den aktuální, jaká konkrétní opatření začala ten daný den platit, jaká opatření byla nově vyhlášena. Aby diváci denního zpravodajství měli v naší večerní souhrnné relaci aktuální, ověřený zpravodajský servis. To platilo především v první fázi pandemie. Až později se začaly řešit např. i ekonomické dopady koronaviru a tam už agenda podléhala většímu plánování. Jeden den se například točilo o ekonomických dopadech na restaurace, druhý den třeba o dopadech na kulturní zařízení, sportoviště apod.

Jak dlouho dopředu obvykle dostal reportér téma zadané?

Zde opět záleží na dané fázi pandemie. Pokud bylo tématem reportáže aktuální rozhodnutí vlády o opatřeních, téma vykryštovalo až po tiskové konferenci. Pokud jsme se nacházeli už v pozdější fázi pandemie a témata se týkala i například zmíněných ekonomických dopadů na jednotlivé segmenty společnosti, reportér mohl dostat téma zadané i několik dní dopředu. Vše záleželo na aktuálním dění a i situaci v redakci. Když například zaúkolovaný reportér onemocněl (což se hlavně v první fázi pandemie stávalo často), agenda se musela přeplánovat, aby reportáže vůbec vznikly.

Používali jste k vysvětlení těch změn třeba nějaké prvky, které se dříve nevyužívaly tak hojně?

Často se využívala grafická znázornění platných opatření (např. o početním omezení hromadných akcí). Pravidelnou součástí zpravodajské relace byla třeba i infografika o aktuálních počtech nově nakažených nebo o obsazenosti nemocnic.

Často jsme na úvod reportáží viděli příběh/výpověď konkrétního člověka z praxe (obchodník, restauratér, OSVČ) - proč?

Jedná se o běžný postup ve zpravodajství při tvorbě delší reportáže. Pokud médium informuje o nově platných opatřeních například pro restaurace, je logické, že v reportáži je žádoucí vidět restauraci a především slyšet výpověď restauratéra, jak konkrétně se ho

opatření dotýká, jaké komplikace mu to v jeho podnikání způsobí, jak si s nastavením opatření ve svém podniku poradí. Divák nechce vidět jen strohé oznámení vládního představitele na tiskové konferenci. Chce vidět i jejich konkrétní dopad v reálném životě.

Co když reportér do reportáže nikoho takového nesehnal; dělo se to někdy, zvláště když přihlédneme k tomu, jak málo času na shánění bylo?

Shánění respondentů je jednou z nejdůležitějších a také jednou z nejsložitějších složek práce reportéra. A je jasné, že ne vždy se to povede, hlavně při nedostatku času. Pokud se tedy příslušný respondent nesehnal, museli jsme si nějak poradit. Reportér tedy informaci odvyprávěl třeba sám v takzvaném stand-upu, mohl si pomoci i grafikou. Třeba v případě reportáží z oblasti gastronomie reportéři nejednou vyrazili i bez předchozí domluvy s podnikem a společně jsme doufali ve štěstí, že oslovený majitel bude chtít mluvit na kameru. Štěstí totiž taky hraje při práci reportéra velkou roli. A v chaotické době pandemie to platilo obzvláště.

Reportéři mi řekli, že často takový příběh sháněli "na blind". V tom případě se ale nedalo předpovědět, jestli člověk bude s opatřením souhlasit nebo ne - měli reportéři nějaký pokyn, zda bylo lepší, kdyby respondent s opatřením ne/souhlasil?

Informovali jsme objektivně a vyváženě o tom, co se aktuálně odehrávalo, jaká byla konkrétní situace. Reportáže obsahovaly jak respondenty, kteří s opatřeními souhlasili, tak i ty, kteří se proti nim vymezovali (např. v oblasti zavřených/otevřených restaurací).

Jak často byl k reportáži o změně opatření potřeba i politik?

Opatření vyhlášovali zpravidla politici, byli tak součástí každé reportáže, která se vyhlášení opatření týkala.

Kdo v reportáži promluvil; bylo to nějak ovlivněné třeba i tiskovými konferencemi?

Kdo na tiskové konferenci vystoupil a oznámil nově platná opatření, ten se v reportáži objevil.

Pokládal reportér politikovi i nějaké konfrontační otázky, např. jaký má toto opatření smysl? Chtěla jsi to jako editorka?

Pokud byl takový dotaz na místě, politik se například nevyjadřoval srozumitelně a opatření nebylo jasné, byl takový dotaz na místě. Reportéři to ale vyhodnocovali sami na místě při konání tiskové konference.

Vyjadřovala se k tématům opozice? Proč ano/ne?

Jistě, opozice se vyjadřuje téměř ke všem vládním opatřením. Je to její podstata. A úkolem seriózního zpravodajského média je dát prostor i opozici.

Jak se postupovalo, když jeden člen vlády řekl něco, co druhý obratem vyvrátil, případně tu informaci rozporovala třeba tisková zpráva apod.?

Pokud byl prostor přímo na tiskové konferenci, tak se na nejasnosti doptávali reportéři na místě. Pokud ale prostor nebyl anebo politici opatření nedokázali vysvětlit, reportér informace dohledal v oficiálních písemných dokumentech úřadu vlády nebo ministerstev na příslušných webových stránkách.

Proč byli k reportážím potřeba i odborníci (infektolog, virolog, epidemiolog)?

Odborníci zasazovali nově platná opatření do kontextu aktuálního stavu pandemie. Například pokud vláda oznámila omezení hromadných akcí, epidemiolog vysvětlil, proč je třeba to udělat. Jak rychle se vir mezi lidmi šíří apod. Zároveň odborníci komentovali i aktuální počty nakažených (jak rychlý je to nárůst, jak se mohou počty nakažených vyvíjet) anebo se vyjadřovali k obsazenosti nemocnic (jak velký je to problém, jaký se dá opět očekávat vývoj apod.). Pro kvalitní objektivní reportáž o zdravotnickém tématu je žádoucí v ní mít příslušného odborníka. Politici oznamovali opatření, odborníci je blíže vysvětlovali a zasazovali do kontextu. Velký prostor v médiích dostávali tito odborníci především na začátku pandemie, kdy bylo třeba vir a hlavně jeho vlastností a co způsobuje, lidem podrobně vysvětlovat. V neposlední řadě taky dělali osvětu, jak se chránit, jakou dělat prevenci apod.

Vyskytovali se v reportážích opakovaně ti samí? Jako divák jsem totiž vnímala pořád dokola asi 5 hlavních tváří. Proč?

Teď zpětně si jistě mnoho novinářů říká, proč nezapátrali po jiném, dosud neznámém epidemiologovi. Univerzity a vědecké instituce jich jsou jistě plné. Obzvláště první fáze pandemie byla ale tak hektická, že se napříč médii skutečně objevovalo několik pár stále stejných jmen. Byla to zkrátka sázka na jistotu. Svou roli taky sehrálo to, jak umí odborník

takzvaně mluvit do médií, aby byl pro diváky srozumitelný. Někteří vědci zkrátka nedokážou danou problematiku popsat tak, aby laik rozuměl.

Kdo určoval, který odborník se k tématu relevantní a který ne, např. proč pan Smejkal a ne paní Peková?

Epidemiolog Petr Smejkal je renomovaný odborník, který se vyjadřuje na základě podložených faktů a vědy. Editor seriózního zpravodajství musí zaručit, aby se ve zpravodajské relaci neobjevovaly dezinformace. A bohužel to byl v některých otázkách spojených s koronavirem případ bioložky Soni Pekové.

4. Zuzana Panchártková, osobní rozhovor

27 let, dva roky působila v Televizi Seznam jako reportérka, předtím další dva roky v České televizi ve zprávách pro děti.

Když se budeme bavit o době covidu, vzpomínáš si na postupy, které byly při tvorbě reportáží jiné?

Ano. Tím, že jsme začali pokrývat spoustu tiskovek i ohledně zdravotnictví, tak jsme se stali hláskou troubou vlády. Nedělali jsme vůbec svá témata, jen jsme papouškovali to, co se řeklo na tiskovkách. Byl to z mého pohledu velký úpadek.

S jakým předstihem ses dozvídala zadaná témata a do kdy jsi je musela mít zpracované?

V ten den ráno, všechno se rychle měnilo, takže na poradě kolem devíti, desíti a mnohdy i jedenácti.

A když ses dozvěděla téma, jaký byl první krok poté?

Začali jsme hledat příběh, jak to ve zpravodajství bývá.

Jak to probíhalo? Kdo to třeba byl?

V té covidové době to byla nejčastěji třeba hospoda, takže nějaký majitel hospody nebo hospodský, provozní, manikérky, kosmetické salony, provozovatelé nějakých velkých sálů a podobně.

Divák mohl v televizi vidět například hospodské mnohem méně před covidem, za covidu je viděl téměř každý den. Bylo to pro tebe v tomto ohledu jiné?

Jo, určitě, bylo to těžké v tom, že lidi nebyli zvyklí s médii mluvit, bylo náročné proto sehnat respondenty.

Jakým způsobem jsi je sháněla?

Strašně těžce. Zasedla půlka redakce a obvolávali jsme náhodně jednu hospodu po druhé, tenkrát jsme neměli žádné portfolio nebo seznam, žádné vodítko.

Na základě čeho jste je vybírali?

Podle dojezdové vzdálenosti, například, jestli to zvládneme za den procestovat. Takže jsem věděla o restauracích kolem nás, vygooglila si jejich kontakty a zavolala tam.

Jaký byl třeba zhruba podíl úspěšnosti? Kolik jsi jich musela obvolat, než to klaplo?

Většinou mi někdo pomáhal, protože jsme jich obvolávali opravdu hodně, byly to desítky za den.

Změnilo se kvůli tomu nějak rozložení úkolů uvnitř redakce?

Ano, někteří členové redakce museli být vyčleněni na to, že celý den seděli u telefonu a sháněli respondenty, protože bychom to jinak nezvládli. V roce 2020 k tomu vznikla i nová pozice zpravodajské produkční. V průměru bych řekla, že se muselo obvolat dvacet respondentů, abychom ten den mohli zpracovat a odvysílat reportáž.

Když jsi s nimi volala, proč s tebou odmítali mluvit?

Ze začátku i docela chtěli, protože si mysleli tím, že budou mluvit do médií, že se něco změní, ale postupem času pochopili, že to, že budou vidět v médiích, ničemu nepomůže. A pak, když vláda měnila každý týden nařízení, tak už toho byly oni sami zmatení a sami ani mnohdy nevěděli, co nám říkat.

Sami byli občas překvapení, když jsme k nim přijeli a řekli jim, že je nové vládní nařízení. Byl to chaos pro nás i pro ně a myslím si, že už jim pak vadilo to, že věděli, že když budou vidět v televizi, že jim to stejně nepomůže a neviděli smysl, že budeme zobrazovat tu jejich nešťastnou situaci.

Takže vnímáš rozdíl v tom, jak to bylo třeba v březnu 2020 a o rok později? Že k tomu mnoho respondentů přistupovalo jinak?

Určitě. Myslím si, že na začátku nám vycházeli víc vstříc, protože si mysleli, že to asi hnedka skončí a že by jim to mohlo nějak pomoci, když půjdou vidět. Ale postupně jim to začalo spíš vadit.

Měly reportáže podobnou strukturu?

Měly víceméně stejnou strukturu, protože jak jsem říkala na začátku, my jsme se v zásadě stali hlásnou troubou politiků, reprodukovali jsme to, co oni řekli. Nepamatuju si reportáž, kdy bychom šli proti nim a ptali jsme se jich, proč to nařízení vůbec je, to myslím, že se nestalo. Vždycky tam byl jasně daný synchron politika, který říká „ano, teď se to mění takhle.“ Pak tam byl zoufalý restaurátér, kterého se to nařízení týkalo, a maximálně ještě nějaký respondent, buď politik či odborník.

Ale nepamatuju si ani na politiky, kteří by to ze začátku kritizovali. Možná později, ze začátku vůbec. A to byla šablona, všechny reportáže byly stejné. V každé, kterou jsem minimálně já zpracovala, tam bylo vyjádření politika, vládní prohlášení.

Jak konkrétně se vybíralo, kdo se do té reportáže vyjádří, jaký politik? Bylo to nějakým stylem ovlivněné, třeba i tím, jak si už sama zmínila, že probíhala spousta tiskovek?

Asi to vždy byli vládní politici, opozici se za mě nedávalo prostor, jak už jsem říkala. Ministr zdravotnictví tam byl ze všeho nejvíc.

A myslíš si, že v tom hrálo roli i to, jak často ty tiskovky měli? Že se to například vystříhlo z tiskovky?

Jo, hlavně ty tiskovky bývaly docela pozdě, takže když byli jako kolem čtvrté páté odpoledne, tak mnohdy jsme ji pouštěli víceméně živě, nebo jenom začištěnou nějakým synchronem. Ale my jsme tenkrát na ty tiskovky vůbec nejezdili, třeba půl rok až rok, vždy jsme to brali ze záznamu. A mnohdy jsme to dělali obráceně, tedy že jsme věděli, že bude tiskovka na nějaké téma, že přijde nějaké nařízení. Tak přes den jsme sháněli nějaký příběh a čekali jsme až na tiskovku.

Dělo se někdy, že tiskovka nebo vyjádření jednoho politika byly třeba v rozporu s tím, co řekl později on sám, nebo co řekl jiný člen vlády, nebo co třeba bylo napsané v nařízení?

Tak to se stávalo poměrně často. Bylo to matoucí, jak pro nás novináře, tak pro veřejnost. Ale já to trochu chápu, protože oni nevěděli, jak v té situaci s tím naložit.

A byl tam třeba nějaký ustálený postup, když se tohle dělo, nebo co si třeba vybavíš v nějakých takových momentech? Ověřovali jste jejich vyjádření okamžitě?

To už si moc nepamatuju, ale kdyby během dne přišla nějaká změna informace, tak jsme tu reportáž prostě nepustili, nebo do ní přidali druhý pohled, doplnili, že se situace změnila.

Z diváckého hlediska byli ve vysílání často odborníci – imunologové, infektologové apod. Co ti obvykle říkali? Na co ses jich ptala?

Na zdravotnické odborné hledisko. A myslím, že jsem je v reportáži měla vždycky jako článek, který měl trochu tu situaci zklidnit nebo dodat tomu nějaký nadhled. Ale i s nimi byl velký problém ze začátku, taky nebyli zvyklí mluvit do médií, to bylo stejné jako ti restauratéři. Sehnat epidemiologa bylo za mě těžší než sehnat HLP.

A to se pak v průběhu toho probíhajícího koronaviru proměnilo?

To se hodně proměnilo, protože ti pánové zjistili, že se tak můžou zviditelnit, a myslím si, že je to bavilo i chtěli mluvit, zjistili, že opravdu mají o čem. Ale to zase pak ke konci pominulo, už toho bylo moc.

A jak se rozhodovalo, který z těch odborníků bude mluvit?

Tohle se na začátku, myslím, moc neřešilo, to se vyvrtilo až v pozdější fázi, kdy se zjistilo, že někteří odborníci si na tom opravdu jen chtějí udělat svoje PR a plácnout jakýkoliv nesmysl. Ale tohle myslím, že je obrovský problém novinářů, protože v té době jsme brali prostě toho, kdo nám mluvil, nevybírali jsme podle toho, kdo mluví relevantně. Volali jsme jako novináři těm, o kterých jsme věděli, že nám zvednou telefon.

S pány Hořejším, Maďarem a Smejkačem jsem točila téměř ob den, hodně byl ještě Prymula.

Jak jsi vnímala, že se mluvila stále se stejnými lidmi? Zajímá mě, jak to probíhalo z tvého pohledu zevnitř redakce. Tedy jestli jsi sama řekla, nebo editor automaticky předpokládal a řekl, že „včera jsme měli tohle, tak ať je to dneska trochu jiné.“

Ze začátku se vůbec nedělo, že by editor požadoval někoho jiného. Mnohdy se právě ustupovalo tomu „udělej prostě rozhovor s tím, kdo ti ho dá.“ Až po tom roce nebo roce a půl se přicházelo na to, že opravdu tam mluví furt dokola samí lidé. Myslím, že ze strany editorů byli rádi, že tam vůbec někoho máme, preferovali jsme toho, o kom jsme věděli, že s námi bude mluvit. Velmi to podle mě ustupovalo objektivitě nebo nějaké nezájatosti a podobně. Až se říkalo, že bychom „tam dneska měli dát někoho jiného.“

Do kdy jsi potřebovala mít témata hotová?

Ideální bylo, když jsem šla kolem čtvrté páté odpoledne stříhat, ale mnohdy to tak nevycházelo. Bylo na to asi sedm hodin, a to je hraniční.

Tím, že byla ta struktura nějak podobná a ty změny byly časté, využívala jsi třeba nějaké nové prvky, které jsi do té doby v reportážích nepoužívala tak často?

Hodně se během covidu rozvinula grafická část. V archivu nebyl ani jeden záběr pro takové téma, takže se kvůli tomu začaly používat grafické prvky. Ale mělo to dva důvody. Jednak ty záběry a jednak grafika lépe přibližuje lidem informaci, kterou jsme jim chtěli předat. Dělal se i celé grafické reportáže, myslím, že do té doby se moc nedělalo, že to bylo třeba ve vědeckých redakcích, ale ne v běžném zpravodajství.

Média podle mě v průběhu covidu ztratila funkci. Jen jsme reprodukovali, co říkala vláda, co bylo vládní nařízení, natočili jsme HLP. Ale neviděla jsem tam už tu práci novináře. A to mě přimělo nakonec i opustit práci novináře.

Práce novináře ale byla předat těm lidem informace tak, aby je pochopili, nemyslíš?

To jo, ale já myslím, že práce novináře je hlídání pes demokracie. A to v tu chvíli nebyl. Nejen v Seznamu, ale vůbec. My jsme se tak moc jako novináři soustředili na to, abychom tu novou situaci pochopili, abychom ji pomohli pochopit lidem, že jsme zapomněli na to, že tady máme stát za lidmi. Nikdo se neptal, proč to nařízení je. To až v pozdější fázi, v začátcích to média a novináři moc nezvládali. Vnímám to jako velký úpadek žurnalistiky. A nevím, jestli jsme se z toho vylízáli.

5. Yasmine Borůvková, osobní rozhovor

25 let, v médiích působila v letech 2020 až 2022, a to v redakci Televize Seznam coby reportérka Večerních zpráv, později jako koeditorka.

Když se budeme bavit o covidových reportážích, vnímáš zpětně, že se tam postupem času něco proměnilo? Třeba struktura, prvky, které se využívaly více než jiné...

Nastoupila jsem už v době covidu, takže můžu porovnat dobu, kdy ještě covid nebyl. Během covidu bylo všechno rychlejší, měnilo se to z minuty na minutu. Ve čtyři odpoledne byla tiskovka, kde jsme se dozvěděli nějaké informace od ministra zdravotnictví a na základě toho jsme museli třeba do dvou hodin připravit reportáž, což obnášelo s kolegy obvolat různé restaurace, provozy, kadeřnictví, které třeba zavírali nebo naopak otevírali, a domluvit se s nimi hned na rozhovor a zapracovat to do výsledné reportáže, a případně už si domlouvat respondenty na další den.

Ale pak je taky druhá věc, že se rychle měnili ministři, taky v podstatě ze dne na den, a s nimi se měnily i ty různé systémy, opatření. Bylo těžké se v tom všem zorientovat, ale šlo to. Bylo to ale všechno rychlejší než reportáže za normální doby.

Napadají tě třeba nějaké nové prvky, které se užívaly?

Používala se více grafika pro větší srozumitelnost a přehlednost, pro diváky i pro nás. Člověk se musel v těch informacích strašně rychle zorientovat, v tomto ohledu to bylo náročnější, musel je přelouskat, aby je podal grafikovi, aby je ten zase mohl srozumitelně zpracovat. Jde o to, že on jim taky nemusel rozumět, proto jsme museli podávat srozumitelné informace už my.

Kolik času jsi obvykle na tu reportáž měla? Kdy bylo zadané téma a kdy to muselo být hotové?

Když to vezmu tak, že bych ráno viděla, jaká je covidová situace a jaká jsou opatření, tak v 9 ráno byla porada, čili v 10 jsem věděla, co za témat dělám, a muselo být hotové nejlépe do 5 do půl 6. Měli jsme tedy asi 7 hodiny na domlouvání respondentů, natáčení rozhovorů, scénáře, editování scénáře, a pak stříhání se stříhačem.

A tohle byla teda taková nejčastější situace?

Ano, ale jednou dvakrát do týdne se stalo asi každému v redakci, že se změnilo téma třeba v jednu ve dvě odpoledne, a pak už na to redaktoři měli spíš tři, maximálně čtyři hodiny.

Když ses to téma dozvěděla, co byla první věc, kterou jsi potom začala dělat?

Pokud šlo o covid, podívala jsem se na stránky ministerstva zdravotnictví, koukla jsem se, jaká je nejaktuálnější situace, abych to ověřila. Poté jsem si projela pár článků, třeba ČTK, novinky.cz, takové ty nejrychlejší, co to všechno rychle přelouskají, a pak jsem začala navolávat respondenty čili většinou to bylo ministerstvo zdravotnictví, nějakého lékaře nebo odborníka, epidemiologa, a pak většinou i nějaký ten provoz – to aby reportáže byla komplexní, aby tam byl příběh plus odborníci, kteří odůvodní, proč se otevírá nebo zavírá nějaký provoz.

Jen pro upřesnění, provozem myslíš příběh, nějaký HLP?

Jasně. Do provozu jsme si jeli pro příběh, třeba ke kadeřnici, která řekla, že musí zavírat a že už ztratila za poslední měsíc tolik a tolik peněz kvůli covidu.

Už jsme na to narazily, ale jaké teda byly nejčastější skupiny respondentů?

Nejčastější respondenti byli ministři zdravotnictví nebo náměstci, pak opozice, která by to zkritizovala – takže někdo, kdo se v poslanecké sněmovně více věnoval zdravotnictví, nebo předseda opoziční strany. V té době bylo u vlády ANO, tudíž jsme navolávali někoho z Pirátů, ze Starostů.

Další nejčastější respondenti byli třeba epidemiologové, doktoři, primáři různých oddělení – takže odborníci.

A pak ty provozu, nejčastější to byly restaurace, kavárny, kadeřníci, majitelé obchodů nebo provozovatelé obchodů, ale i třeba supermarketu.

Když se zaměříme na tu skupinu HLP, jak jsi je sháněla, jaký byl postup?

V té době jsme v redakci ještě neměli žádný seznam, moc ještě nefungovala produkce, takže jsme byli všichni takoví sami sobě produkčními. Takže jsem se dívala hodně často do článků, nebo se zeptala kolegů, jestli nemají nějaký kontakt, to bylo zprvu nejrychlejší. Když

byl už respondent ohraný, hodně jsme ho používali jako příklad, už jsem spíše šla do nějakého článku, našla si tam nějakou restauraci nebo jiný provoz, a pak jsem se na jejich stránkách snažila najít na ně kontakt, prostě nejbližší možný spojovník, jak je možné je kontaktovat.

A nějaké jiné postupy?

Ještě jsem třeba obvolala kolegy ze Seznam Zpráv, ti občas taky věděli, ale málokdy jsme jim takto volali. Moje první reportáž vypadala tak, že jsem volala Jindřichovi Šídlovi. To prodávali totiž kafe do sáčků, nebo jsem už znala nějaký podnik, tak jsem jim zavolala.

Ostatní reportéři mi říkali, že někdy hledali doslova na blind. Otevřeli si mapu, nahlíželi na dojezdovou vzdálenost, zadali tam právě třeba „škola“ a obvolávali podle Googlu.

Jo, to je taky možnost, že se podíváš na mapu a víš, že na reportáž máš jen tři hodiny, tak nepojedeš nikam daleko. Když to ale byla reportáž na další den, tak jsme se snažili využít někoho, kdo ještě nebyl v reportáži, a jeli třeba trošku dál.

Zmínila jsi, že v té době ještě nebyla zpravodajská produkce. Můžeš přiblížit, čím se změnilo, když vznikla? Už jsem mluvila s Denisou, a ta začala takto pracovat začátkem 2021. Co se pro tebe v práci reportérky změnilo?

Bylo těžké si na to zvyknout, protože jsme kus svojí práce přehazovali na někoho jiného. Ale když jsme si zvykli, byla to nakonec úleva a velká pomoc. S produkcí u nás začala už Bára, která to potom předala Denise, a ta začala vytvářet tabulky, které měla rozřazené podle politiků, podle různých oborů a měla tam jejich kontakty.

Kdykoliv jsme potom potřebovali natočit jakoukoliv reportáž, tak jsme za ní šli a ona nám mohla poradit.

Jak ty kontakty získávala? Ona přišla a už měla nějaké kontakty?

Neměla. Ale tím, že namísto aby 10 lidí shánělo vlastní kontakty, tak to sháněla ona dohromady a měla větší přehled. Jinými slovy, to, jak jsme původně lidi navolávali my, tak ona začala navolávat místo nás. Hledala je na internetu v člancích, a postupně si ukládala jejich kontakty, které složila do celistvého seznamu.

Byla pro tebe pomoc se sháněním respondentů velkým usnadněním práce?

Někdy ti respondenti odmítnou, nemají čas, nehodí se jim to zrovna v tu chvíli, kdy je potřebuješ, takže potom v tu chvíli hodně pomůže Denča. Shánění respondenta můžete trvat třeba hodinu i déle, protože tě mohou odmítnout. Takže ti to ušetří čas, kdy si pak můžeš na reportáž dělat rešerši.

A dokud jsi navolávala respondenty sama, kolik jsi musela odvolat lidí, než ti na to někdo kývnul?

No, když to vezmeme jako za covidu, tak v té době nejhlubší covidové doby už to začalo být docela složitější, protože docházely kontakty, docházeli lidé, kteří by chtěli mluvit, byli frustrování, už se jim nechtělo mluvit do televize, do rádia a pro články. Už mohlo zabrat klidně dvě hodiny, jenom sehnat dvě hlavy do reportáže.

A jaká byla zhruba úspěšnost? Kolik jsi odvolala lidí, než na to někdo kývl?

Docela těžcí byli odborníci, protože jich bylo málo a byli ohraní, nebo neměli tolik času, museli taky pracovat, byli to lékaři. Během covidu jsem jich obvolala třeba pět šest denně, a jeden až dva mi na rozhovor kývli. Pak se třeba stalo, že už jsem domlouvala jednoho a ten, který mi to odmítl předtím, potom zavolal, že nakonec může. Tak jsem potom měla i rozhovor do zásoby, měla jsem třeba lékaře a k tomu epidemiologa.

A co se týká těch HLP, tam byla úspěšnost jaká?

Tam bych řekla, že ze začátku tak každý třetí vyšel. Jenže jak už covid trval dlouho, tak to bylo horší.

To mě právě zajímá. Můžeš popsat, jak se to proměnilo v čase?

Když jsem začala v říjnu 2020, tak to skoro nebyl problém, skoro každý souhlasil. Pro mě jako pro nováčka to bylo překvapivé. Občas bylo potřeba je motivovat, ale chtěli mluvit. Po Vánocích a na nový rok 2021 to začalo být těžší, to souhlasil tak jeden z patnácti lidí a třeba restauratéři nechtěli mluvit skoro vůbec.

A proč myslíš, že se to dělo? Říkali ti, proč nechtějí?

Myslím si, že zaprvé jim to hodně bralo čas. Stalo se třeba, že se objevila nějaká restaurace v reportáži na Primě, a hned jí začali volat všichni ostatní, i my. Takže potom je to mohlo začít štvát. Zároveň jsem z nich měla pocit, že jsou sami frustrovaní, už toho bylo moc. Plus věřím, že spousta těch restaurací, kde jsme točili, které si nám stěžovaly, jak jim zavírání k provozu bere peníze a je to těžké na financování, tak spousta z nich měla otevřeno i tajně a báli se třeba publicity.

Jiná reportérka mi vyprávěla, že někdo jim na to kývnul, ale pak na místě zjistili, že jak byla povinnost mít stoly daleko od sebe nebo mít u nich určitý počet židlí, tak že to neměli, a oni to naschvál nenatáčeli, protože nechtěli bonzovat.

Stávalo se, hlavně když se třeba jednu dobu kontrolovali ty covidové pasy, že jsme potřebovali příběh někoho, kdo přijde jako zákazník do restaurace a zkontrolují mu covidový pas, očkování, certifikáty. Ale ty restaurace to nechtěly kontrolovat, bylo to třeba moc lidí najednou. A proto provozovatelé nechtěli, abychom to točili a my jsme zjistili, že příběh, pro který jsme přijeli, se natočit nedá a museli jsme jet jinam.

Držme se v běžné praxi, že jsi teda v půl desáté dostala zadání například o autoškolách. Měla jsi i nějaké zadání, ať už od editora nebo šéfredaktora, a ne třeba přímo vyslovené, ale nějaký pokyn, že by bylo lepší, aby s nějakým nařízením dotyčný člověk buď souhlasil, nebo nesouhlasil?

To se stávalo docela často, že my jsme chtěli ukázat dva protichůdné póly covidu, že je tady ministerstvo zdravotnictví, které se snaží chránit lidi, vedle něj i doktoři, odborníci. A pak jsou tady restaurace, autoškoly, provozy, které těmi nařízeními trpí.

Dost často jsme potřebovali ukázat, že si lidé stěžují, to bylo třeba 80 % případů. Ale pak jsme zjistili, že je i hezké ukazovat i lidi, co naopak motivují, že řeknou: „Ano, covid nám do toho hodil vidle, ale dá se to dělat i jinak.“ Spousta restaurací zjistila, že jde prodávat jídlo s sebou, na e-shopu, přes okénka. Někteří lidé nám i do telefonů říkali, že si nechtějí stěžovat.

V průběhu rozhovorů jsem pochopila, že občas bylo opravdu těžké respondenta sehnat. Už bylo třeba poledne a pořád jste nikoho neměli, sehnali jste například jen člověka, který třeba s opatřeními souhlasil, ale vám by se hodilo, kdyby nesouhlasil.

Stalo se, že bys s tímto přišla za editorem a ten ti řekl „Tak to ne, smůla, hledáme někoho jiného“? Nebo jste pracovali s tím, co bylo?

Často se stalo, že hlavně editor měl už v hlavě napsaný podrobný scénář a nechtěl jej asi měnit, tak lpěl na tom, že chceme člověka, který si stěžuje. Chtěl ukázat plusy i mínusy toho, jak společnost v té době fungovala.

Jak často jsi do reportáží potřebovala nějaký synchron politika?

V 9 z 10 případů. Když si vezmu, že bych dělala reportáž 5 dnů v týdnu o covidu, což se většinou dělo, tak jsem politika potřebovala minimálně ve všech těch reportážích, protože tam většinou bylo ministerstvo zdravotnictví, tudíž i vláda, a k tomu jsme potřebovali protipól – opozici. V podstatě jsme s nimi byli v denním kontaktu.

Ovlivňovaly shánění politiků i tiskové konference, které najednou probíhaly v podstatě denně?

Rozhodně bylo jednodušší sehnat synchron ministra nebo náměstka na ministerstvu zdravotnictví, protože to bylo skoro každý den. Oni byli tak nějak zvyklí, že novináři je kontaktují třeba po telefonu, většinou se člověk nedovolal ministrovi, ale třeba nějakému náměstkovi i mluvčímu na ministerstvu.

Přišlo mi, že jak se na tématech chtěla svést i opozice, ukázat svůj názor, tak byli opoziční politici ochotni se o tématech bavit. Tím, jak bylo málo času, nám stačilo je nabrat na telefon nebo na Skype.

Brali jste synchrony i z tiskových konferencí?

Jo, z tiskovek se bralo hlavně ministerstvo, ale když jsme chtěli jednu konkrétní informaci, která třeba nezazněla na tiskovce, tak tam jel reportér i s kameramanem.

Dával se prostor opozici hned od začátku?

To si asi nevzpomínám, protože jsem nenastoupila na začátku, ale od toho října 2020 jsme vždy sháněli už ten protipól.

Zuzana mi třeba doslova řekla, že se cítila jako hlásná trouba vlády. Stejně slovní spojení použil i šéfredaktor Pavel Cyprich. Ze začátku si vládu nikdo netroufal kritizovat, protože si nikdo nevěděl rady. Co si o tom myslíš ty?

Jasně, nemoci se každý bál. Ale neřekla bych, že jsme to byli jen my, ale i jiná média. My jsme vlastně interpretovali ta složitá slova vlády, přelouskat složité informace pro lidi za obrazovkami. Úkolem nebylo hledat politický spor, ale vysvětlit, co musejí lidi dodržovat. Aspoň na začátku, později mi přišlo, že politický spor byl silnější.

Mohli jsme pozorovat, že třeba co jeden ministr řekl, o hodinu později vyvrátil buď on sám nebo nějaký jiný jeho stranický kolega, nebo to mohlo být jinak v tiskové zprávě. Co se dělo, když se tohle stalo?

Snažili jsme se tu informaci co nejrychleji ověřit, což nebylo lehké. A když by se stalo, že bychom na to nepřišli, tak jsme prostě řekli pravdu, že takhle znělo ještě před hodinou určité opatření a takhle zní teď. Ukázali jsme možná i tu lidskou tvář novinářiny, že i v tom občas tápeme. Ale pak se samozřejmě stalo, že do dalšího dne se nám podařilo to ověřit a tu informaci podat lépe, už v té pravé formě.

Komplikovalo ti to nějak práci?

Dost. Hlavně když byl protiepidemický systém PES, který fungoval asi tak měsíc, stejně jako pan ministr Blatný. Všichni novináři se najednou stali odborníky na PES, což bylo vtipné. A měla jsem taky pocit, že ani opozice si často nedovolila plivat na vládu, protože působila, že by si v její kůži taky nevěděla rady, jak postupovat.

Přejděme k odborníkům. Když si vezmeme množství reportáží, takže třeba pět reportáží během týdne, v kolika z nich si potřebovala i odborníka?

Myslím, že platí taky tak 4 z 5 až 5 z 5, protože jsme vždycky potřebovali mít rozhodnutí toho ministerstva, to konkrétní opatření, podloženo něčím odborným, aby si lidi neřekli, že „nemůžu do hospody, protože Blatný,“ ale „nemůžu do hospody, protože ministerstvo vydalo opatření na základě toho, co říkají odborníci.“

Chtěli jsme tam mít fakta. Ptali jsme se jich, jak ta epidemie postupuje, co to znamená, jaká je situace v nemocnici. Zrovna ta situace v nemocnici byl takový lakmusový papírek,

ukazatel toho, jak se celkově šíří nemoc ve společnosti. Takže odborníci byli potřeba nejvíc. Byli snad i důležitější než politici.

Úplně na začátku nikdo moc neznal virology nebo imunology, tak kdo pro vás byl nebo nebyl odborník? Jak jste je vybírali?

Záleželo na oboru, ve kterém se pohyboval. Takže epidemiologové, imunologové, vlastně i trošku možná virologové, lékaři, primáři na JIP, na ARO.

Na začátku byli třeba dva odborníci, byl tady Kubek a Hořejší, nebo i Šmucler. Ale tím, jak jsme hodně jezdili do nemocnic, jaká je lůžková situace, tak se nám ti odborníci rozšiřovali. Ale stejně epidemiolog Hořejší byl v 75 % všech našich reportáží. Mě i spoustu reportérů od nás znal jménem a velmi rychle komunikoval. I on si ale sám uvědomoval, že je potřeba ty informace dostat do médií, aby si lidi uvědomili, proč mají být zodpovědní a proč nemají chodit bez roušek pro kafe.

Ale co jim teda dávalo tu kredibilitu? Po pár měsících jsme viděli, že se k situaci vyjadřoval kde kdo.

Vstupním prvkem muselo být asi to, že podáváš pravdivé informace, což se dalo lehce ověřit.

No tehdy přece moc ne, když to bylo nové.

Ale dalo se to ověřit z ostatních médií, nebo jako že bylo očividný, kdo je dezinformátor a kdo není dezinformátor.

A to se teda dalo poznat snadno?

Když někdo přijde a řekne, že ten virus byl naschvál vypuštěný, že nás to má zabít a že to pochází z ukrajinských laboratoří, tak serióznímu novináři musí být jasné, že něco není v pořádku, navíc když ten dotyčný nemá ani žádné důkazy. A kdybych chtěla zjistit, jestli je ta informace pravdivá, tak jsem se zeptala více odborníků na danou situaci a oblast, a z toho ti už vyšlo, kdo říká pravdu a kdo si ty údaje nějak upravuje.

Jak s odstupem času nahlížíš na to, že divák v reportážích viděl pořád dokola pět stejných obličejů odborníků?

Myslím si, že pak už to lidi přestalo bavit, bylo to vidět na sledovanosti těch zpráv. Když se změnila opatření, tak byla sledovanost vyšší, lidi chtěli mít informace, každého v té době zajímalo, jestli můžou do hospody a s kolika kamarády můžou jít. Ale když už to potom byly obecné reportáže o tom, jak čistě ti podnikatelé trpí, tak už to lidi zajímalo podle mě míň, myslím si.

Ještě k té struktuře reportáží, byly si ty reportáže nějakým způsobem podobné pojetím, strukturou, scénářem?

V jednu dobu se dalo říct, že na tu reportáž byla šablona. Akorát jsi do příběhu dosadila jinou restauraci, jiné kadeřnictví, jinou autoškolu, jiného odborníka a třeba trošku jinou hlavu z ministerstva. V jednu dobu už to začalo být až stereotypní, ale fungovalo to, abychom tu informaci podali tak, jak bylo potřeba.

Ke „konci covidu“ jsme se snažili to trochu změnit, otočit příběh i do jiné části reportáže, udělat ten příběh delší, kratší, snažili jsme se to na konci dělat už více příběhově. Když jsme točili o dítěti, které tráví čas na online výuce, tak jsme s nimi trávili nějaký čas, aby to bylo více skrze ten příběh dítěte. Museli jsme více přemýšlet, jak to udělat tak, aby to lidi bavilo. Museli jsme najednou přemýšlet i jako filmaři, jak to předat těm lidem, protože ze začátku jim stačilo jen podat přehledné informace.

6. Šimon Trantina, osobní rozhovor

24 let, v médiích působí od října 2018, začínal na Seznam Zprávách, poté přešel do Televize Seznam a nyní pracuje v zahraniční redakci České televize.

Když se budeme bavit o době covidu, změnily se nějak tvoje postupy při vytváření reportáží?

V televizi jsem začal dělat na konci roku 2019. Nestihl jsem se moc naučit ty „necovidové“ věci. Bylo třeba těžší dostat se k lidem, zúžilo se to na zdravotnická témata. Všechno vycházelo z jednoho ústředního tématu.

Měly reportáže nějakou podobnou strukturu?

Myslím, že v podstatě stejnou.

S jakým předstihem ses dozvídal témata reportáží?

Hodně často ten den ráno, vycházelo to z dění v ten den, tehdy to bylo dost nahodilé, že někdo svolal tiskovku kdykoliv přes den, ministr řekl něco do médií. A situace se odvíjela podle jejich vyjádření nebo vyjádření odborných skupin.

Když ses dozvěděl téma reportáže, co byla obvykle první věc poté, co jsi udělal?

Buď obvolávání klíčových lidí pro to téma, nebo seznamování se s tématem.

Co se týká respondentů, opakovali se v tvých reportážích nějaké stejné skupiny lidí?

Určitě politici, epidemiologové, imunologové, virologové, ambulantní specialisté typu primáři.

Většina lidí, se kterými jsem mluvila, dělala aktuální dění, tys měl ale trochu jiné reportáže. Můžeš je popsat?

Dělal jsem hodně nemocniční témata. Například na jaře 2021 začaly některé nemocnice aplikovat jiné přístupy terapií k pacientům, než doporučovalo ministerstvo zdravotnictví.

Několik nemocnic se rozhodlo, že nebudou lidi 75 nebo 80 věku plus dávat na ventilátor, ale začaly prostě na vlastně běžných jipových lůžkách.

Dále jsem pracoval na tom, že v Česku nebyl přehled o tom, kolik je tady sester, které mají specializace na to, aby dělaly buď na ARO nebo na JIPce.

Nebo že ministerstvo zdravotnictví uvádělo na webu počet hospitalizovaných, ale s tím háčkem, že tam uváděli jenom ty, kteří tam byli kratší dobou než dvacet dní. Ty, kteří tam byli déle, už v těch tabulkách neuváděli. A tím pádem se zkresloval počet.

Kolik času jsi měl na ty reportáže?

Když jsem dělal třeba ty ventilátory, na tom jsem pracoval asi týden až 10 dní. Bylo těžké najít nějakou nemocnici, která to dělala a byla ochotná o tom mluvit, protože to bylo ne úplně populární či poněkud alarmující jako sdělení. Když to byla témata, která měla potenciál diváka postrašit, tak to trvalo déle sehnat někoho, kdo na tu kameru bude ochotný mluvit.

Využíval jsi některé z respondentů opakovaně?

Hodně, hodně, hodně. Romana Prymulu jsem měl asi dvacetkrát v reportážích. Mokrát jsem točil s primářem v Motole v KARIM, což je klinika anesteziologicko-resuscitační intenzivní medicíny, Tomáš Vymazal. Pak s Ladislavem Duškem, Kupkem apod.

Co se týká běžných respondentů na úvod reportáže, ty jsi taky sháněl?

Tohle se mně moc netýkalo. Ano, několikrát jsem točil o majiteli kavárny, ale moje parketa byla nemocniční témata.

Jaké byly problémy při shánění respondentů?

U politiků byla těžká vyčerpání. Adam Vojtěch byl velice ochotný, Prymula taky. Blatný, to byla shutdown komunikace. Ale i Babiš se s námi na tiskovce bavil. Vždy to nějak šlo, i když samozřejmě ne hned. Za opozici mluvil často Válek. Sháněl jsem lidi, v jejichž zájmu bylo mluvit, protože si uvědomovali, to se týkalo i doktorů a expertů, měli potřebu apelovat na veřejnost. I ve fázi očkování byli velmi vstřícní. Že bych do témat, která já jsem dělal, měl problém někoho sehnat, to ne.

Jak často jsi měl ve svých reportážích synchron politika?

V 9 z 10 případů.

A byla to vláda nebo opozice?

Vládu možná více, než bylo zdrávo. Protože u nás to bylo omezené stopáží, reportáže byly kratší než delší. A tehdy, jak to byla taková jako naléhavá doba, tak u těch editorských zásahů byla tendence dávat tam jenom jako věci, které jsou nosné a které mají nějaké sdělení. Snažil jsem se je mít vyvážené, ale často se stalo, že tam byla jen vláda. Někdy to ale podle mě nebylo na škodu, pro vyváženost tam byli experti, kteří zhodnotili kroky vlády.

Podle čeho se vybírali odborníci?

Snažili jsme se brát ty, kteří byli mediálně nejvíce osvědčení a nejznámější. Netočili jsme moc často třeba s profesorem Beranem, který byl asociovaný s alternativními proudy. Těch odborníků taky tady není moc.

Ale celkově máš pocit, že jsi opozici dával prostor?

Já bych řekl, že jo.

Dělo se někdy i v tvých reportážích, protože obecně se dělo, že co jeden člen vlády řekl, tak buď to o pár hodin později on sám, jeho stranický kolega, nebo tisková zpráva, kterou vydalo ministerstvo, vyvrátilo. Pokud se ti to dělo, jak jsi to řešil?

Jo, to jsem řešil hodněkrát. Moc jsem se s tím nepáral, řekl jsem, že ministerstvo řeklo tohle, pak to upravilo na tohle. Pokud tam bylo původní opravné vyjádření, dával jsem tam obě.

Dával si zkrátka najevo ten rozpor?

Ano.

Co se týče odborníků, jak často jsi je měl v reportážích?

V drtivé většině, nebylo moc co jiného do reportáží dávat, protože se tematicky opakovaly. Většinou byly o tom, že vláda o něčem rozhodla, nemocnice jsou přehlcené, nebo že je tolik a tolik nakažených. Ve všech těch případech byl názor odborníka ústřední.

Proč to bylo potřeba? Proč jsi to nemohl říct ty?

Jak si má člověk udělat názor na nějaké opatření? Člověk pro to musí mít nějaký vědecký základ, vidět autoritu. Jejich kontext byl v té době důležitý.

Jak se vybírali odborníci, kterým dáte prostor? V jednu zde byla řada lidí, která se k pandemii chtěla vyjadřovat.

Vodítko číslo jedna bylo, že pokud byl ten dotyčný spojený se státem. Ministerstvo zdravotnictví mělo už od začátku odbornou skupinu epidemiologů, kteří se k tomu nejčastěji vyjadřovali v médiích. U těchto lidí se vědělo, že se mohou pozvat na rozhovor, protože byli validovaní státem. Nebo pokud člověk pracuje pro osvědčenou instituci, tak je to validní hlas.

Divák mohl na obrazovkách vidět stále pět stejných tváří. Proč to bylo furt dokola těch pár stejných lidí? Jak jsi to vnímal?

Neřekl bych, že to bylo třeba na škodu. V té době bylo všechno jiné a nové, naléhavé a nervózní, a tak nebyl úplně čas se zamýšlet, protože redaktor byl rád, jako že někoho sehnal. Nakonec si myslím, že všichni odborníci, kteří byli „hvězdami“ pandemie, tak v mediálních výstupech obstáli. Nevnímám to negativně.

Ta pandemie bylo hodně specifické téma. Všechno, co nového se dělo, mělo široký kontext. A to zpravodajství se hodně omezovalo na „tolik nakažených, tolik v nemocnicích a tolik mrtvých.“ Měl jsem pocit, že se nemluvílo o tom, v jakých oblastech byla největší ohniska. Mapa největších ohnisek kopírovala mapu sociální situace v krajích. V Sudetech to jednoduše bylo nejhorší, ohniska propukala v malých vesnicích. Tohle se třeba do zpráv nevešlo, došlo k redukci témat na ta, která jsem zmínil, plus opatření. Ale to pozadí dat, které je zajímavé a které odborníci studovali, tam nebyly. I proto bych řekl, že velké části veřejnosti ta opatření a nařízení připadala jako nesmyslná, protože televize prezentovaly jenom základní fakta o pandemii, ne ty detaily, které stály za tím, že se politici rozhodovali tak, jak se rozhodovali.

7. Alžběta Kvitová, osobní rozhovor

25 let, v médiích působí od roku 2018, první praxi získala v zahraniční izraelské televizi i24News. Na konci bakalářského studia nastoupila do Televize Seznam jako reportérka, později i moderovala. Nyní je v České televizi.

Co se týká struktury reportáží o koronavirových opatření, budeme se bavit o roce 2020 až 2022. Vnímala jsi celkově, když to vidíš zpětně, zásadní změny v tvorbě reportáží?

Řekla bych, že roli hrály i mé vlastní zkušenosti, reportáže byly ze začátku „školácké“, což bylo už později lepší. Ze začátku to bylo více divoké, později se role více strukturalizovaly, každý se na něco zaměřoval. Na začátku covidu jsem hodně dělala HLP – se školami, s restauratéry, taxikáři atd. Zprvu jsem si kontakty sháněla sama, což bylo dost náročné, proto se mnou na začátku covidu nechtěli mluvit. Nevím proč, ale během dvou let byli lidé více ochotní se mnou mluvit. Možná jsem s nimi uměla více komunikovat, ale později hrála velkou roli zpravodajská produkční, která tuto práci pak dělala. Předtím mi třeba dvě tři hodiny trvalo ty lidi sehnat a měla jsem míň času na zpracování reportáže, ona mi ale pomohla kontakty získat a já tak věděla, s kým budu na druhý den dělat rozhovor.

A jak to vychází zhruba časově? V kolik hodin se vysílaly zprávy a v kolik hodin to muselo být hotové?

Asi kolem desáté jedenácté, občas i o něco později. Jindy jsem zase pomáhala dalším reportérům, zničehonic mě editor poslal pracovat na něčem jiném.

Jaké byly kroky poté, co ses dozvěděla téma reportáže?

Začala jsem s rešerší, o čem mám mluvit. Na začátku to byly samé nové informace, později už jsem měla větší přehled. Dále jsem přemýšlela nad tím, koho do reportáže zahrnu.

Jaké respondenty jsi obvykle měla?

HLP, což byli řadoví občané, taxikáři, zdravotní sestry, doktoři, učitelky, kadeřnice. Pak politiky a odborníky, tedy s epidemiology, virology apod.

Na začátku covidu jsme se já ještě s kolegyní zaměřily vyloženě na HLP reportáže. Museli jsme jimi naplnit vysílání od pondělka do pátku, takže každá jsme měla vlastní samostatnou reportáž. Měla jsem dvakrát až třikrát do týdne reportáž ve vysílání, byly delší, šly do hloubky toho lidského příběhu. V první vlně covidu byly téměř všechny mé reportáže o HLP. Po delší době jsem se podílela na běžné agendě, 90 procent celkových reportáží bylo zaměřených na HLP, to už mě po čase štválo.

Zprvu byla databáze kontaktů malá, do té doby se s restaurátorem točilo jednou do měsíce, vždycky jsem se ze začátku snažila kontaktovat lidi, kteří bydlí nebo mají restauraci v našem okolí na Andělu, abychom nemuseli jezdit na druhý konec Prahy kvůli limitovanému času, takže vždycky jsem si otevřela Google, tam jsem zadala „restaurace Praha 5“ a jela jsem podle telefonního seznamu a postupně jsem se pokoušela všechny kontaktovat.

Zrovna u těch restaurací to byl celkem problém, protože mnohdy záleželo na rozhodnutí nadřízeného nebo provozního, ve většině případů mi to dotyčný provozní nezvedl. Pak ne vždy zaměstnanci zavolali nazpátek, i když řekli, že se nejprve musí zeptat nadřízeného.

Ale postupem času jsem si vytvořila seznam restaurací, o kterých jsem věděla, že jsou otevřené natáčení, takže jsem tam zajela znovu. Samozřejmě ale pak později vedení vadilo, že točíme pořád u těch samých, a chtělo, aby to bylo pestřejší. Takže vzniklo kolečko, že jsme museli navolávat další lidi, protože tu databázi kontaktů jsme neměli, doposud jsme ji nepotřebovali a zároveň taky televize nefungovala tak dlouho. Na konci televize sice pořad nebyla kdoví jaká, ale rozhodně to bylo lepší.

Na začátku covidu se lidi trochu báli mluvit, pak si řekli „super, mediální prostor“, ale velmi záhy zjistili, že se jim ten mediální prostor nijak nevyplatí a opět bylo obtížnější shánět.

Volala jsem minimálně pěti až deseti lidem, záleželo na tématu. Později už to měla v gesci zpravodajská produkční. Za mě ale kývli čtyři z deseti lidí. Občas jsem rozhovory ale musela zrušit, protože chyběly kamery a podobně, byť jsem si je domlouvala dlouhou dobu.

Proč lidi s tebou lidi odmítali mluvit? Opakovaly se nějaké důvody?

Že si nechtějí stěžovat, že nechtějí mluvit, že si třeba zrovna ten den neumyli hlavu a že nevypadají hezky na kameru. I takovéhle odpovědi jsem dostávala. Nicméně tohle bylo pořád celkem v pohodě, ty lidi jsem byla schopná přemluvit, že tam jsou zobrazení jenom

z určitých úhlů, že kamera tyhle věci vůbec nějak nebere v potaz. Ale taky se báli, aby se nedostali v uvozovkách do „střetu zájmu“, že by to pro ně mohl být ve výsledku problém. Měli obavy. Vláda tehdy vydávala naprosto nesmyslná nařízení a restaurace to ne vždy dodržovaly.

Brala jsem to i z etického hlediska, nechtěla jsem jim ještě zhoršovat situaci, už tehdy měli málo zákazníků a byli hluboce ve ztrátě. Naopak tady ale byli i lidé, kteří mluvit chtěli, protože byli naštvaní za to, co se děje ve společnosti a jaká nařízení vláda vydává.

Měla jsi někdy pokyn od editora nebo šéfredaktora, že by bylo lepší, aby ten člověk v reportáži s tím nařízením buď souhlasil, nebo nesouhlasil?

Třeba editor potřeboval, aby reportáž byla vedená určitým směrem, já se tomu musela dost přizpůsobit. Takže byť jsem věděla, že tady tenhle respondent bude ochotný mi něco říct, tak měl úplně jiné stanovisko, než které já jsem potřebovala zahrnout do té repky. Takže jsem musela hledat dál. Na druhou stranu ono to jde potom otočit a začít tím, že „tady tenhle pán to má ve svém podniku takhle, ale zároveň další lidé to mají jinak.“ Jenže z toho vyplývá, že musíš mít logicky i toho člověka, který to má jinak.

Jsi první, kdo tohle říká. Zatím se všichni shodovali na tom, že žádný takový tlak nezaznamenali.

Asi na tom začátku to takhle bylo. Potom ten poslední rok jsem už to asi takhle nepocíťovala, ale asi dřív jo.

Co se týká politiků, jak často jsi potřebovala synchron politika?

Téměř vždy. Mimo tu sérii těch HLPčkových reportáží, vždycky moje reportáže musely být podloženy i nějakým politikem, odborníkem, na kterém bychom to mohli postavit, což znamená, že jsme si z tiskovek vzali synchron. Často jsem musela na tu tiskovku dojet, abych se na tu otázku zeptala, protože nikdy jsme dopředu nevěděli, jestli ten politik o tom bude mluvit, nebo jestli se ho na to zeptá nějaký jiný novinář. Navíc jedna mluvčí ministerstva zdravotnictví televizi Seznam cíleně ignorovala.

Každý nebo téměř každý den se politici k něčemu vyjadřovali, všichni měli co říct. Každý politik si komunikoval do médií, co chtěl. Potom, s nástupem nové vlády, už to tak jednoduché nebylo, protože ti zastávají trochu jinou strategii komunikace. Na začátku

převažovaly synchrony vlády oproti opozici, ale postupně se to vyvažovalo. Navíc to byla úplně nová situace, ještě nikdy jsme tohle nezažili. Myslím, že i cílem médií bylo společnost přesvědčit, aby nařízení dodržovala, protože to mělo opodstatnění. Neřekla bych, že jsme třeba říkali jen to, co by vláda „chtěla“.

Opozice se k tomu ze začátku moc nevyjadřovala, to přicházelo až postupem času. Nikdo nevěděl, jak celá ta situace dopadne, jestli covid bude natolik fatální, že tady všichni umřeme nebo to bude nějaká marginální nemoc. Takže podle toho se i ta opozice chovala. Postupem času ale spousta věcí ze strany vlády nedávala smysl, a tak to začala kritizovat. A my jsme to začali v reportážích reflektovat.

Takže pokud jednalo o nějakou servisní reportáž, kde bylo potřeba říct „hele, teď je to tak, že v místnosti budou maximálně čtyři lidi a venku jich bude deset“, tak tam nebyla opozice, nebyl důvod to tam nějakým způsobem zakomponovat. V momentě, kdy se jednalo o něco kontroverznějšího, opozice tam měla jasnou roli svojí.

Dělo se někdy i ve tvých reportážích, protože obecně se dělo, že co jeden člen vlády řekl, tak buď to o pár hodin později on sám, jeho stranický kolega, nebo tisková zpráva, kterou vydalo ministerstvo, to vyvrátilo. Stalo se to i u tvé práce?

Bývalo tak, že jsme tam nějakým způsobem upozornili na to, že nejprve ten politik řekl něco a pak řekl něco jiného. Takový klasický asynchron, řekla bych. „Ještě dopoledne se ministr zdravotnictví Adam Vojtěch k situaci vyjádřil tak a tak. Nicméně o pár hodin později situace byla zase jiná.“ Uvedli jsme prostě, co politik řekl, ale pak jsme přečetli třeba jeho citaci na Twitteru, kterou vydal o pár hodin později. Aby bylo jasně vidět, že ta vláda je prostě roztržštěná.

Jak často ve tvých reportážích zazníval odborník?

Ze začátku to bylo víckrát, protože bylo potřeba vysvětlit, o co v covidu jde. V servisních reportážích, na které jsem se zaměřovala, už ten odborník zase takovou roli nehrál. Něco jiného

byli jiní moji kolegové redaktoři, kteří se zaměřovali vyloženě na zdravotnickou sféru, ti tam odborníky měli častěji, ale můj hlavní zdroj to nebyl. Ve výsledku jsem třeba s epidemiologi až tolik netočila.

Vybavíš si, odkud se najednou odborníci vzali? Do té doby totiž nikdo snad žádného imunologa neznal, teď ale všichni známe jméno Hořejší.

To ale dává smysl, protože nebylo potřeba mluvit s epidemiology, nebylo to vůbec jako téma dne nebo téma, které by veřejnost řešila. To nastalo až s covidem. Ti odborníci pocházeli z různých institucí, takže bylo logické, že sáhneme po těchto lidech. Potom promlouval Prymula, z kterého se, ani nevím jak, stal najednou politik.

V nějakou dobu měli tendenci se k tomu vyjadřovat úplně všichni, včetně lidí, kteří podle vzdělání k tomu měli kompetenci. Postupem času se ale zjistilo, že tito lidé měli velice specifické názory, takže se stalo, že jsme na televizních obrazovkách viděli víceméně pět samých odborníků pořád dokola. Proč to tak podle tebe bylo?

Myslím si, že je to tak specifický obor, že epidemiologů máš podobné množství jako třeba archeologů. Média si moc dobře uvědomovala, že pořád oslovují ty samé lidi. A v momentě, kdy se objevil někdo další, byli rádi za nový obličej, možná i za jiný úhel pohledu, za jiné poznatky. Ale až s postupem času média zjišťovala, jestli ten člověk je dostatečně kompetentní nebo ne. Pak jsme přišli stejně na to, že se budeme muset vrátit zpátky k těm organizacím a opravdu erudovaným lidem, protože ne všichni se na tom nějak pozitivně podíleli, z těch odborníků.

Co dávalo odborníkovi kredibilitu?

To, že pocházel z důvěryhodné organizace, ale viděli jsme ho na České televizi, Primě, na Nově, to pro nás znamenalo, že ho chceme taky. Média se navzájem ovlivňovala. A možná to bylo proto, že ta média tam chtěla zakomponovat i někoho jiného, jiný úhel pohledu.

Začaly se v covidových reportážích užívat prvky, které dříve nebyly tak moc k vidění?

Asi grafika a možná i zakomponování plásem, obrazovek ve studiu, abychom to divákovi ještě dovysvětlili. Případně grafika byla použita i v samotném stand-upu, že člověk dělal stand-up a vedle něj jela grafika.

8. Denisa Dvořáková, osobní rozhovor

24 let, bez předchozích mediálních zkušeností, v redakci Televize Seznam působila jako zpravodajská produkční dva roky.

Když se zaměříme jenom na reportáže, které souvisely s pandemií koronaviru, s čím jsi v redakci obvykle pomáhala?

V tomhle období to byly nejvíc restaurační zařízení a obchody, kterých se změny covidových opatření dotýkaly nejvíc. Konkrétně to byly hospody, pekárny, kavárny, hledali jsme i rozdíly mezi velkými obchody menšími lokálními obchody. A právě ty, respektive jejich provozovatele, jsem sháněla.

Kolik jsi na to mívala času? Kdy ti řekli, že je tohle potřeba a do kdy jsi to musela sehnat?

Často se stávalo, že když to byla nějaká restaurace, tak jsme se ráno dozvěděli, že budeme chtít mít nějaký rozhovor a ilustrační záběry z restaurací. Takže to většinou bylo od jedné do tří hodin, při nejlepším. U restaurací to šlo, ale obchody většinou nebývaly tak rychle. Zkrátka jak to bylo možné, takže ty obchody jsem měla sehnat třeba do druhého dne. Ale i tak se někdy stalo, že jsme potřebovali nějaký menší obchůdek, třeba ideálně do odpoledne.

Jaký byl průběh práce, když jsi dostala takové zadání, měla jsi nějaké seznamy, kam jsi mohla sáhnout, nebo jak jsi postupovala?

Většinou jsem nejdřív zalovila do kontaktů, které jsem měla uložené jako z předchozí doby, tedy ještě z doby před covidem. Byly to třeba restaurace, u kterých jsem si pamatovala, že ti lidi byli ochotní s námi mluvit a byli otevření další spolupráci.

A takových kontaktů jsi měla zhruba kolik?

Maximálně pět, s tím, že část těch restaurátérů i kvůli covidu skončila, takže nám to zchudlo asi tak na dvě restaurace. V jedné z nich jsme natáčeli velmi často, byl to náš nejoblíbenější kontakt.

Potom jsem hodně hledala v reportážích, které už třeba vyšly i v jiných médiích, kde restaurace byly ochotné mluvit, tak jsem se s nimi ještě zkoušela spojit. Když nevyšla ani tato možnost, hledali jsme na blind různé restaurace, které byly ochotné mluvit.

Jak často to tedy zhruba vyšlo a co to znamenalo ve tvém podání, jít „na blind“?

Stávalo se to většinou v momentě, kdy jsme potřebovali rychle někoho sehnat, ale naše oblíbené restaurace neměly čas. Takže jsme si na mapách vybrali nějakou oblast, například Anděl nebo Dejvice, a obvolávali jsme jednu restauraci za druhou. Mállokde se stává, že restaurace má na svých webových stránkách kontakt třeba přímo na provozního. Většinou tam mají pevnou linku přímo do restaurace, která je určená pro objednávky a rezervace. Takže když je tam jenom tohle číslo, tak voláme na to. Tam nám to většinou zvedne číšník, který běží od jednoho stolu k druhému a buď nás odmítne, že nemají čas, nebo nás odkáže na provozního, či toho provozního rovnou zavolá k telefonu a ten se s námi domluví, a když souhlasí s natáčením, dá nám na sebe třeba i soukromé číslo, abychom se ozvali, až přijedeme na místo.

Jaká byla zhruba úspěšnost, kolik lidí si musela takhle obvolat, než na to kývli?

Na začátku pandemie to byla docela vysoká úspěšnost. Čtvrtý až pátý souhlasil s tím, že nám dovolí natáčet, i ilustrační záběry. Myslím, že to bylo i tím, že stáli o nějakou možnost být vidět, aby lidi věděli, že pořád fungují, i když jako o mezeném provozu. Když to ale porovnáme, ve třetí čtvrté vlně už byli neochotní. Možná už ani nedbali na covidová opatření a nestáli o takovou mediální pozornost.

Můžeš to časově vymežit?

Od března do konce roku 2020 byli ochotní s námi natáčet, i jsme se k nim vraceli, abychom viděli, jestli pořád fungují. Jenomže jak se ta opatření měnila hodně často, už začali být nepříjemní, což jsem chápala.

A takže potom ta úspěšnost byla jaká?

Už byla nižší, už jsme opravdu dost často sázeli hlavně na ty naše oblíbené kontakty, ale nemůžu říct, že to byli úplně všichni. I tak se stalo, že jsme náhodou zavolali někam, kde jsme si říkali, že to třeba nebude úplně tak úspěšné a byl tam naopak velmi milý pan majitel nebo provozní, který nám nabídl, že není problém něco natočit.

Takže kolik asi lidí jsi musela obvolávat?

Pamatuju si, že to mohlo být i patnáct restaurací, než jsem konečně našla jednu, která měla zájem. Dost často se stávalo, že jsem zavolala, oni řekli, že zjistí, jestli by to šlo a už se neozvali. Takže takové už jsme pak rovnou vyškrtávali.

Redaktorka Zuzana Panchártková uvádí, že později ta úspěšnost byla zhruba jedna ku dvaceti.

Myslím si, že to už bylo třeba po tom roce a půl, kdy to opravdu už byla několikátá změna opatření a už bylo hodně o náhodě najít někoho, kdo by s námi byl ochotný mluvit. Pak už jsme zkoušeli i mimopražské restaurace.

Zmiňuješ, že reportéři někde točili i opakovaně. Po jak dlouhé době se mohlo točit opět ve stejném podniku?

Bylo to třeba po dvou měsících, dva měsíce už byla taková přijatelnější doba, protože tím, že jsme měli denní zprávy, tak už se to točilo, lidi to asi tak moc nepamatovali, ale bylo to tak zhruba po dvou třech měsících. Plus samozřejmě někdy, kdy jsme chtěli udělat třeba od jedné restrikce k druhé restrikce, tak to bylo třeba v průběhu 14 dní. Ale taková klasická doba byly ty dva tři měsíce.

Uváděli i nějaké důvody, proč odmítali, respektive opakovaly se nějaké z těch důvodů?

Dost často se stávalo, že provozní říkali, že nemají zájem o medializaci, protože si myslí, že to jsou hlouposti, že ty covidové opatření stejně nejsou k ničemu a jenom jim to zbytečně kazí tržby a ničí ten podnik. Takže to byla taková nejčastější.

Občas se stávalo, že nás odmítli z hygienických důvodů. Snažili se dbát na hygienická pravidla, a tak se mi párkrát stalo, že nechtějí, protože dezinfekce a různá tato opatření.

Stávalo se ale i to, že restauratéři nechtěli, abychom obtěžovali hosty, když tam budeme natáčet, že by si to hosti nemuseli přát a bylo by složité vymýšlet to, aby oni nebyli v záběru, ale abychom zároveň měli nějaké přijatelné záběry.

Jaké respondenty jsi hledala na úvod reportáží?

Byli to provozovatelé restauračních zařízení, obchodů, což byly často lokální obchůdky, které taky byly pod tíhou těch covidových opatření se musely zavírat, měly jen výdejní okénka, to znamená kavárny, pekárny, bistra. Ale i živnostníci, u kterých se řešilo, že nějakou dobu neměli nárok na finanční pomoc. Proto jsme hledali i OSVČ, aby nám řekli, jak fungují, když mají covid.

V čem podnikali?

Nejčastěji to byli řemeslníci, truhláři, zedníci, manikérky, kadeřnice, hotely – ty zase z důvodu, že měly pravidla, jakou mohou mít kapacitu. Takže hoteliéři, penziony na porovnání a podobně.

Pomáhala jsi konkrétně u těchto covidových reportáží. Rozdělila jsem, že měly velmi často stejnou strukturu, formát. Kromě HLP tam byli politici a odborníci. Ty jsi taky pomáhala shánět?

Ty jsem taky pomáhala navolávat, bylo to vždy ze začátku, když se to téma rozjelo, když byl o ně největší zájem a prala se o ně všechna média a museli jsme s nimi domlouvat různé termíny. Například ale politiky si naháněli sami reportéři třeba na tiskovkách.

Co se týká odborníků, bavila jsem se s předchozí reportérkou a říkala, že postupem času točila pořád s těmi pěti samými. Vnímala jsi, že se odborníci pořád opakovali, a proč? Bylo to interní pravidlo redakce?

Ano, vnímala. Když se covidová situace usadila, točili jsme pořád s těmi samými. Byl to třeba pan Hořejší a Kubek. Už jsme na sebe měli dokonce uložené mobily. Nemyslím si ale, že to bylo interní pravidlo, obraceli jsme se na to, u kterých jsme věřili, že jsou největší odborníci v oboru.

Proč jste například netočili se Soňou Pekovou?

Kolem ní se objevila kauza, po které jsme přestali věřit, že by mohla být tou pravou, kdo nám může objektivně odpovídat na otázky. Obraceli jsme se na odborníky, kteří právě věděli, o čem mluví, měli na to důkazy a mluvili pravdu.

Tím, že jste často obvolávali lidi na blind, nedalo se spolehnout na to, že řeknou, že opatření chápou, že to je blbá situace nebo jestli řeknou, ať se jde vláda bodnout. Cítila

jsi od vedení, že by chtělo více lidí, kteří budou nadávat nebo to chápat? Nebo to bylo o náhodě a nechávali jste promluvit obchodníka tak, jak to cítil?

Když jsem obvolávala, měla jsem už připravené otázky, které by pak redaktoři a reportéři slyšet. Předem jsem se ptala, jestli by byli schopni nám na ně odpovědět. U některých bylo poznat, že nevědí, jak na to odpovědět, či odpověděli vulgárně. Z toho jsme poznali, že to asi nebude ten pravý, kdo nám odpoví.

Takže se dá říct, že jste se nějakým stylem vyhýbali tomu, aby ten člověk nesouhlasil s těmi nařízeními?

To si nemyslím. Lidi jsme nechali promluvit, ale šlo nám o to, aby nebyli přímo vulgární do televize. Aby nám řekli, že „nařízení jsou na ho*no“, to asi není vhodné, aby bylo ve zprávách.

Ale když se to změnilo třeba to konkrétní nařízení na počet lidí u stolu, bylo tam od začátku při shánění respondenta zadání „Chci, aby souhlasil nebo nesouhlasil“? Nebo jste to nechávali na náhodě, koho seženete a jaký bude mít názor?

Myslím, že už to bylo jen o tom, abychom sehnali někoho, kdo nám na to odpoví a záleželo pak čistě na něm, jestli s tím souhlasí nebo ne. Řešilo se to ale i formou anket, při kterých jsme se ptali různých lidí, jestli s tím souhlasí nebo ne.

Ale od editorů či šéfredaktora jsi nevnímala žádné omezení na to, co by mělo zaznít?

Za mě určitě ne. Nechali jsme ty lidi říct, co chtěli, jen jsme dbali na to, aby to řekli slušně, ale zároveň tak, jak to cítí.

Kde jste tyto respondenty hledali?

Například na facebookových skupinách, protože s covidem se jich spousta vytvořilo. Byly rozdělené například na příznivce očkování, nebo lidi, kteří s tím nesouhlasí. Hodně jsem se do těch skupin přidávala, navíc ti lidi byli velice ochotní s námi jak mluvit, tak i si s námi psát. Ale jak šla doba, už nebyli tak přívětiví, na začátku jsem ale našla dost zajímavých kontaktů, třeba OSVČ.

Psala jsi těm lidem osobně do zpráv, nebo jsi do skupiny zveřejnila příspěvek s žádostí o rozhovor?

Ve většině případu to byla ta druhá možnost, že jsme tam napsali veřejný příspěvek o tom, že připravujeme reportáž na určité téma a pokud by se tam někdo našel, chtěl by nám tomu něco říct, tak se mi může ozvat buď do komentáře nebo soukromé zprávy. Párkrát jsme i zkoušeli, že jsme viděli příspěvek třeba od někoho, kdo třeba mluvil nebo psal o tom tématu, které jsme řešili, takže jsme se jemu zkusili ozvat, jestli by neměl zájem to okomentovat. Ale to většinou vyšel asi jeden z deseti, kdy byl ochotný nám k tomu něco říct.

9. Natalia Vaynahiy, osobní rozhovor

25 let, v médiích působila dva roky na pozici grafické designérky v oblasti tvorby vektorové grafiky do vysílání Večerních zpráv.

Do médií jsi nastoupila v době pandemie covidu, přičemž nikdy předtím jsi v médiích nepůsobila. Takže předpokládám, že jsi tedy ani nezaznamenala změnu v chodu?

Ano. Nastupovala jsem před dvěma lety, tudíž už téměř rok probíhala pandemie. Předtím jsem dělala grafiku například pro hotely, ale i pro tiskové firmy, s médii to pro mě ale byla první zkušenost.

Ačkoliv už byla doba pandemie, ale grafiku jsi, pokud se nepletu, dělala i do reportáží, které se koronaviru netýkaly. Jak často reportéři a redaktoři potřebovali grafiku vyrobit, když porovnáš jiná témata s covidovými reportážemi?

Když si představím téma například o zoologické zahradě, zkrátka něco, co jsme dělali častěji, nemusela se k tématu vytvářet vlastní grafika, protože se to dalo nahradit obrázky, videi či zvukovou stopou. Jenomže v případě témat o covidu se téměř vše muselo vytvářet – třeba právě covidová grafika. Nebo už jen kvůli výletům do zahraničí se musela vytvářet cestovatelská mapa, něco o proticovidových opatřeních, jaká jsou opatření na Silvestra, v restauracích, restrikce v kině a podobně.

Pro člověka je v tak krátkém čase reportáží vidět grafiku, protože ji lidské oko a mozek lépe vidí a vnímá. Je jednodušší v grafice vysvětlit pravidla na obrázku než dlouhou větou nebo dlouhým videem s příkladem.

Jak tvorba grafiky probíhala? Můžeš uvést příklad?

V případě opatření v restauracích jsem třeba vytvořila nějaký vektorový obrázek s vysvětlením, jaké rozestupy jsou u stolů, kolik lidí, v případě grafiky panáčků, u stolu může sedět, protože u nějakého stolu můžou sedět třeba čtyři panáčci. To samé platilo v případě, kdy lidé stojí v řadě, opět jsem obrázkem poukázala na dvoumetrové rozestupy, například. Ale pracovala jsem i na věcech, co se týče počtu lidí na jednom místě, třeba při různých akcích v kině, o svátcích, v lékárnách, obchodech.